

Ahmet İnam'ın Denemelerinde Gönül Kavramı

Nurcan Demir

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Türk Dili ve Edebiyatı dalında Yüksek Lisans Tezi olarak sunulmuştur.

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Şubat 2017
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Mustafa Tümer
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Yrd. Doç. Dr. Gülseren Tor
Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Yrd. Doç. Dr. Tayyibe Uç
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Yrd. Doç. Dr. Emel Gözlü

2. Yrd. Doç. Dr. Gülseren Tor

3. Yrd. Doç. Dr. Tayyibe Uç

ABSTRACT

This study takes Ahmet İnam's essays at the center of it in general but in specific reveals around the concepts of heart, love, life and interaction taking his leitmotif "Heart philosophy" into account. The thesis not only focuses on İnam's on İnam's interpretation of those aforementioned concepts and his power to load meanings to them but also as a philosopher demonstrates his point of view in Turkish. These all will be done semantically and morphologically.

This work is limited with twelve essays of Ahmet İnam. The sources will be studied to figure out, initially, to Show the author's way of interpreting heart, love, life and interaction in Heart Philosophy and secondly how he constructs relationship between these concepts. The study will also put forward İnam's comparisons, namings the words constructed by him and his unique way of sayings with features of local sayings. His effort to show us etimologies of word, the usage of phonetic, loading new meanings to these word, proposal of words and terms are all within the boundaries of this thesis. All these are studied semantically and morphologically.

The author's understanding philosophy and his views on it, his remarks on art, literature and Turkish and his evaluations are all given under different chapters

Key Word: Ahmet İnam, semantic, morphology, heart, love, life, interaction, Turkish.

ÖZ

Bu çalışma, Ahmet İnam'ın denemelerinde 'gönül felsefesi'yle bağlantılı olan; gönül, aşk, can, muhabbet kavramlarına yönelik; yazarın kavramları yorumlayışı, söz varlığı, sözcüklere anlam katma gücü, bir felsefeci olarak Türkçeye bakışını inceleyen anlambilimsel ve biçembilimsel bir araştırmadır.

Çalışma, Ahmet İnam'ın on iki deneme kitabıyla sınırlandırılmıştır. Belirlenen kaynaklar taranarak, yazarın; gönül felsefesi, gönül, aşk, can, muhabbet kavramlarını yorumlayışı, kavramlar arasında kurduğu ilişki, karşılaştırmalar, adlandırmalar, türettiği sözcükler, somutlaştırmalar, yazarın özgün söylemleri ve kullandığı yerel söylem öğeleri, sözcüklerin nkenine ait bilgi sunma çabası, ses özelliklerinden yararlanma, sözcüklere yeni anlamlar yükleme çabası, sözcük ve terim önerilerinde bulunmasına ilişkin örnekler başlıklar altında toplanarak, anlam ve biçem açısından değerlendirilmiştir. Yazarın felsefe anlayışı ve Türkçe felsefe yapılmasına dair görüşleri; sanat, edebiyat ve Türkçeye bakışı, değerlendirmeleri; yazarın biçemi hakkındaki açıklamalar, ayrı başlıklar altında verilmiştir.

Bu çalışma, dilbilimin iki önemli alanı olan, anlam ve biçemin (üslubun) incelendiği bir araştırmadır.

Anahtar Sözcükler: Ahmet İnam, anlambilim, biçembilim, gönül, aşk, can, muhabbet, Türkçe.

TEŞEKKÜR

Yıllar önce Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı'nda felsefe seminerine katılmıştım. Anlatılanları anlayabileceğim konusunda tereddütlerim vardı. Çünkü daha önce felsefeyle bir tanışıklığım yoktu. Ancak dersler başladıktan sonra felsefenin yaşamı tatlandırır, canlandırır bir etkinlik olduğunu fark ettim. Ahmet İnam, felsefeyi gökten indirerek yaşamımıza katmaya çalışıyordu. Bunu yaparken kullandığı dil o kadar anlaşılır ve bizdendi ki insanın bundan sonra kendini felsefeye yabancı hissetmesi mümkün değildi. Ben, düşünce ve dil arasındaki ilişkinin sıcaklığını, güzelliğini İnam'ın gönlüyle dile getirdiği felsefeyi dinlerken fark eden şanslı insanlardan sadece biriydim.

Yıllar sonra, bu tez sayesinde Ahmet İnam'ın söylemleriyle ilgili bir çalışma yapma şansına sahip oldum. Yüksek lisans yapmam konusunda beni yüreklendiren sevgili arkadaşım Emine Sena Yağız'a, yardımlarını benden esirgemeyen güzel insan Gülseren Tor'a; rehberliği sayesinde yeniden Ahmet İnam'la karşılaşmamı sağlayan; 'gönlümler ve aşkla' yapacağım bir tez konusunu seçmemde ve çalışmamda bana yardımcı olan Tayyibe Uç'a kalpten teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	iii
ÖZ.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR.....	viii
1 GİRİŞ.....	1
2 AHMET İNAM'IN ÖZGEÇMİŞİ VE ÇALIŞMALARI.....	3
2.1 Özgeçmişi.....	3
2.2 Çalışmaları.....	7
2.3 Ahmet İnam'ın İncelenen Deneme Kitaplarına İlişkin Bilgi	12
3 DİLBİLİM, ANLAMBİLİM VE BİÇEMBİLİM.....	16
4 AHMET İNAM'IN FELSEFE, TÜRKÇE, EDEBİYAT VE SANATA BAKIŞI...19	
4.1 Ahmet İnam ve Felsefe.....	19
4.2 Ahmet İnam ve Türkçe.....	23
4.3 Ahmet İnam ve Edebiyat.....	27
4.4 Ahmet İnam ve Sanat.....	29
5 AHMET İNAM'IN ESERLERİNDE GÖNÜL FELSEFESİ, GÖNÜL, AŞK, CAN, MUHABBET KAVRAMLARI.....	32
5.1 Gönül Felsefesi.....	32
5.2 Gönül.....	34
5.3 Aşk.....	39
5.4 Can.....	42
5.5 Muhabbet.....	45

6 AHMET İNAM'IN SÖYLEMİNDE ANLAM VE BİÇEM ÖZELLİKLERİ.....	48
6.1 Ahmet İnam'ın Biçemine Bakış.....	48
6.2 Ahmet İnam'ın Biçemini Yansıtan Öğeler.....	53
6.2.1 Özgün Söylemler.....	53
6.2.2 Adlandırmalar.....	58
6.2.3 Alıntılama.....	62
6.2.4 Anıştırmalar.....	67
6.2.5 Benzetmeler.....	71
6.2.6 İlişki Kurma (İlişkilendirme).....	74
6.2.7 Anlam Farklılıklarını Ortaya Koyma.....	78
6.2.8 Karşılaştırmalar.....	80
6.2.9 Çıkmak Bilgisi.....	82
6.2.10 Ses Özelliklerinden Yararlanma.....	87
6.2.11 Somutlaştırma.....	89
6.2.12 Sözcüklere Yeni Anlamlar Yükleme.....	93
6.2.13 Sözcük, Terim Türetme.....	95
6.2.14 Yerel Öğeler.....	103
7 SONUÇ.....	107
KAYNAKÇA.....	112

KISALTMALAR

DLT	Dîvânü Lugati't-Türk
DS	Derleme Sözlüğü
MA	Mutsuzluk Ahlaksızlıktır
MS	Misalli Büyük Türkçe Sözlük
TDK	Türk Dil Kurumu
s	sayfa
ÖFBY	Özne Felsefe ve Bilim Yazıları
AÜD:	Aşk Üstüne Denemeler
CG:	Candan Gönüle
DA:	Denemenin Ardında
DF:	Deneyen Felsefe
D:	Dolanmalar
DD:	Düşten Düşünceye
DGG:	Dünya Gönülden Gönüle
GB:	Gönülden Bilime
TBNO:	Teknoloji Benim Neyim Oluyor?
YYB:	Yaşamla Yoğrulmuş Bilgi
YBÇ:	Yaşam Bizi Çağırırken
YH:	Yolculuk Hazırlıkları

Bölüm 1

GİRİŞ

Dil üstüne düşünmek felsefe tarihinde oldukça eskiye dayanmaktadır. Platon ve Aristoteles'e kadar uzanan bu geçmişte neredeyse bütün filozoflar dilin felsefesi hakkında araştırma yapmışlardır. On dokuzuncu yüzyılda başlayan, yirminci yüzyıla gelindiğinde hız kazanan Dilbilim çalışmaları, dili farklı yönlerden incelemeye başlamıştır. Sadece İnsana özgü bir yetenek olan dilin düşünce üretmeyle doğrudan bir ilgisinin olması, kültürlerin ve insan topluluklarının oluşmasını sağlaması, dilin incelenmesini zorunlu kılmaktadır.

Dilbilim, kişinin bilinciyle doğrudan ilgili olan dili, geçtiğimiz yüzyılda 'anlam' ve 'biçem' yönünden incelemeye başlamıştır. Doğan Aksan dilbilimin bir dalı olan 'anlambilim'i, sözcüklerin, tümcelerin ve sözlerin anlamının incelenmesi, biçiminde açıklamaktadır. "Özne Felsefe ve Bilim Yazıları" adlı dergi dil ve felsefe konusunda "Ülkemiz felsefi söyleminde dile ilgi gösteren felsefeciler Macit Gökberk ve Bedia Akarsu olmuş; dil felsefesi ülkemizde en derinlikli temsilcisini ise Nermi Uygur'da bulmuştur." (ÖFBY: 9) diyerek Nermi Uygur için felsefenin, bıkıp usanmadan kavram üretmek olduğunu belirtir. "Kavram üretimi dilde var olduğu gibi düşüncede, düşüncede var olduğu gibi dış dünyada da karşımıza çıkar." (ÖFBY: 92)

Bir kavram çalışması olan felsefenin, dil sayesinde düşüncede vücut bulmasına katkıda bulunan, insanımıza ulaşmasını sağlayan isimlerden biri de Ahmet İnam'dır. İnam, Türkçenin felsefe dili olabileceğini gösteren, Türkçeye emek veren, gönül veren bir felsefeci ve deneme ustasıdır. Türkçenin soyut kavramları karşılama,

yorumlama gücünü, Ahmet İnam'ın 'gönül' felsefesinden hareketle ortaya koyma bakımından bu çalışma önemlidir. Betimleme yöntemini kullanarak yaptığımız bu çalışma İnam'ın; Aşk Üstüne Denemeler, Candan Gönüle, Denemenin Ardında Edebiyat Yazıları, Deneyen Felsefe, Dolanmalar, Düşten Düşünceye, Dünya Gönülden Gönüle, Gönülden Bilime Yolculuklar Kitabı, Teknoloji Benim Neyim Oluyor, Yaşamla Yoğrulmuş Bilgi, Yaşam Bizi Çağırırken, Yolculuk Hazırlıkları adlı kitaplarıyla sınırlandırılmıştır. Bu deneme kitapları taranarak; gönül, aşk, can muhabbet kavramlarıyla ilgili veriler değerlendirilmiştir.

İlk bölümde, Ahmet İnam'ın özgeçmişi ve çalışmaları, dilbilim-anlambilim-biçembilim alanlarına yönelik açıklamalar bulunmaktadır. İkinci bölümde, İnam'ın felsefe, Türkçe, edebiyat ve sanata bakışı; gönül felsefesi, gönül, aşk, can, muhabbet kavramlarını yorumlayışı ve değerlendirmeler; yazarın biçem özellikleri ve bu özellikleri oluşturan öğeler incelenmektedir. Son bölüm, çalışmaya yönelik genel sonuçları ve kaynakçayı içermektedir.

Ahmet İnam'ın, kendisiyle de görüşerek aldığımız bazı değerlendirmeler ışığında, on iki kitabıyla sınırlandırdığımız bu çalışmadaki amacımız: İnam'ın denemelerinde, dil kullanımını, söz varlığını, biçimini oluşturan özellikleri incelemek, yazarın kavramları anlamlandırma gücünü yorumlamaktır. Ahmet İnam'ın çalıştığı onlarca kavram arasından 'Gönül Felsefesi' çalışmasıyla bağlantılı olarak seçtiğimiz gönül, aşk, can ve muhabbet kavramlarının işleyişi ve yazarın biçemi üzerine daha önce bir çalışma yapılmamıştır. Bir felsefeci ve aynı zamanda bir denemeci olan Ahmet İnam'ın, anlatım gücündeki bireysel özelliğini, anlambilim ve biçembilim açısından değerlendirmeyi amaçladık.

Bölüm 2

AHMET İNAM'IN ÖZGEÇMİŞİ VE ÇALIŞMALARI

2.1 Özgeçmişi

Ahmet İnam, 1947'de Afyonkarahisar'ın Sandıklı ilçesinde doğmuştur. Ata ve Meliha İnam çiftinin ilk çocuğu olan Ahmet İnam'ın Uğur adında bir erkek kardeşi vardır. Annesinin babası İbrahim Dede, Sandıklı'nın İnamlar sülalesinden gelen bir cami imamıdır. Babasının babası, Eminlikler sülalesinden, zabıt kâtipliği yapmış, adalet duygusu gelişmiş, bilime, sanata saygısı olan, Ahmet İnam'ın adını da aldığı Ahmet Dede'dir. Ahmet İnam, İbrahim Dedesini devamlı kızan, “Şu günah! Bu ayıp!” diyen biri olarak, Ahmet Dedesini hep gülümseyen bir ihtiyar olarak hatırlar. Babasının subay olması ve annesinin hastalığı nedeniyle Ahmet İnam İlkokulu, İstanbul, Konya ve Sandıklı arasında gidip gelerek ayrı ayrı okullarda okumuştur. Ahmet İnam, Yıldız Işık'ın ‘Mutsuzluk Ahlaksızlıktır’ adlı kitabında, Konya'daki iğde ağaçlarının, Sandıklı'daki haşhaş tarlalarının, Çengelköy'deki Osmanlı kokan ahşap evlerin kokusunun, kendi geçmişinde derin bir anlam taşıdığını ifade etmektedir. 1959 yılında on iki yaşında Selimiye Askeri Ortaokulu'na başlar. Burada yatılı olarak üç yıl okur. İnam, bu döneme ait duygularını şöyle yansıtır: “Kemalettin Kamu'nun güzel şiirinde ifade ettiği gibi: ‘Ben gurbette değilim/ Gurbet benim içimde.’ ” (MA: 46) Yarışmacı bir kişiliğe sahip olmayan İnam, ortaokulda kendi deyimiyle ‘en iyiler değil, iyiler arasında’ bir öğrencidir. Ortaokulu üçüncülükle bitirdikten sonra, Kuleli Askeri Lisesi'ne geçer. Bu sırada edebiyatla, şiirle ilgilenir. Ancak okulun yarışmacı havası, sert disiplin uygulamaları, istediği

kitabı okuyamama gibi katı kurallar Ahmet İnam'a, askerliğin farklılıklarını yaşamasına engel olduğunu düşündüğünden okuldan bir ay sonra ayrılarak Haydarpaşa Lisesi'ne başlar. Askeri okulda iyi bir eğitim alan Ahmet İnam, Haydarpaşa Lisesi'nde sivil okullardan gelen öğrenciler arasında oldukça başarılıdır. Ahmet İnam, iyi okulların, kendi kendine öğrenme olanağını genişlettiğini ve bu okullardaki en büyük kazanımının müzik olduğunu düşünmektedir. Askeri okulda üç yıl bir ay okuyan Ahmet İnam "Hayalperest subay olunabilseydi, olabilirdim ama ordunun beklediği anlamda, başarılı bir subay olamazdım." (MA: 51) diyerek askerliğe uygun bir yapıya sahip olmadığını belirtmektedir. Haydarpaşa Lisesi'nde kendini daha özgür hisseden İnam, sivil hayatı sevmiştir. İnam, büyüyünce okullardan kurtulacağını, ders kitapları dışında istediği kitapları okuyacağını düşlemektedir.

Liseyi bitirdikten sonra tıp okuyup psikiyatrist olmak ve edebiyatla ilgilenmek ister. Ancak aynı zamanda İngilizce öğrenmeyi de istemektedir. Tıp fakültesini kazanır, dile olan ilgisinden dolayı, İngilizce öğrenebilmek için o dönemde yeni açılan Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne gitmeye karar verir. Babası Ata İnam, oğlunu duygusal yapısı ve şiire olan ilgisi nedeniyle mimarlık okuması için yönlendirir. ODTÜ'de bir yıl hazırlıkta mimarlık öğrencisi olan İnam, birinci sınıfta bölüm değiştirme hakkını kullanarak, matematiği ve fiziği sevdiği için elektrik ve elektronik bölümünü seçer. İnam'ın İngilizceye olan merakı ortaokul ve lisede aldığı İngilizce derslerinden kaynaklanmaktadır. Kendi seçimlerini yaşadığını belirten İnam: "Hayatıma geri dönüp baktığımda büyük zikzaklar görüyorum. Subay olmak için askeri okula girip sonra sivil okula yöneliyorsunuz; tıptan mimari, maden, elektrik ve elektronik mühendisliğine, oradan öğretmenliğe; son olarak da felsefede karar kılıyorsunuz. Felsefede de mantık, bilim felsefesi ile başlıyorsunuz; estetik, etik

derken Gönül Felsefesi'yle uğraşıyorsunuz.” (MA: 74) diyerek hayatını özetlemektedir.

Ahmet İnam, ODTÜ öğrencisi olduğunda büyük bir öğrenme açlığı içindedir. Bu nedenle üniversitede sadece mühendislik okumaz, birçok bölümün derslerini takip eder. 1965-1972 yılları arası farklı disiplinlerle ilgilendiği bir dönemdir. Psikoloji, sosyoloji, antropoloji felsefe, mantık alanlarında yoğun okumalar yaparak sosyal bilim alanındaki eksikliğini gidermeye çalışır. Dilbilimi ve edebiyatla ilgilenir. İngilizceyle birlikte Almanca öğrenir, kendi kendine Fransızca ve Osmanlıca öğrenir. Şiir, deneme, eleştiri alanlarında, edebiyat anlayışını geliştirmeye çalışır. Bu çabalarının sonucunda İnam'ın bütün merakları, felsefede birleşmiştir. “Kendimi aradığım, bir ölçüde de bulduğum yıllardı: Ben ne işe yararım sorusunun cevabını; ben felsefeyle, edebiyatla, matematikle ilgilenebilirim olarak keşfettiğim yıllardı” (MA: 91) sözleriyle o yılları özetlemektedir.

Matematik ve mantık İnam'ı büyüleyen alanlardır. Soyut kavramlardaki musikiyi duymaya çalışan İnam, bu alanların beynine çeki düzen verdiğini düşünmektedir. Ahmet İnam, üniversitede felsefe ve edebiyatla uğraşan bir mühendislik öğrencisi olur. Bu dönemde edebiyat dergilerine yazılar yazar. 1971 yılında ODTÜ'nden elektrik elektronik mühendisi olarak mezun olduğunda Ahmet İnam felsefe çalışmak istiyordur. O yıllarda ODTÜ'nde felsefe bölümü olmadığı için İstanbul Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi felsefe bölümüne gider. Bazı hocalar mühendis olduğu için onun felsefede doktora öğrencisi olmasına sıcak bakmaz. Ancak Takiyyettin Mengüçoğlu 25 yaşında kendini arayan bu genci fazla sorgulamadan kabul eder. 1972 yılında doktora başlayan İnam, bundan 'hayatının dönüm noktası' diye bahseder. Doktora başladığı yıllarda bir süre Nermi Uygur'un derslerine girer. “Edmund Husserl'de Mantığın Yeri” konulu doktora tezini

çalışmaya başlar. İnam, tezini hazırlarken bir yandan da dersanelerde hocalık yapar ve özel dersler verir. 1973 yılında öğrenciyken tanıştığı, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde okuyan Gülümser Hanımla evlenir. Gülümser ve Ahmet İnam çiftinin 1975'te bir oğulları olur. Çağdaş, İnam çiftinin tek çocuğudur.

Evlilik ve yoğun çalışma temposu, geçim sıkıntısı gibi nedenlerle Ahmet İnam tezine yeterince zaman ayıramaz ve 1978 yılında tezi reddedilir. Takiyyettin Mengüçoğlu bu sırada emekli olur ve İnam, tezine Nermi Uygur'la yeniden başlar. Ancak Nermi Uygur bir süre sonra Almanya'ya gider ve İnam'ı, Prof. Dr. Bedia Akarsu'ya bırakır. Ahmet İnam'ın ikinci kez hazırladığı doktora tezi 1980 yılında "pekiyi" derecede kabul edilir. İnam bunu şöyle anlatır: "Jüridekiler galiba şunu gördüler: Karşılarındaki adam tam bu işe gönlünü vermiştir." (MA: 110) Doktorayı bitirdiği yıl ODTÜ'ne asistan olarak giren İnam, bir süre sonra Beşeri Bilimler bölümünde öğretim görevlisi olur. O yıllara ait duygularını "Allah Allah, sevdiğim işi yapıyorum, üstelik para veriyorlar" (MA: 128-129) sözleriyle dile getirmektedir. 1983 yılında doçent, 1989 yılında profesör olan Ahmet İnam, hayatında çok önemli bir yeri olduğunu belirttiği ODTÜ'de halen, felsefe bölüm başkanı olarak akademik hayatına devam etmektedir.

Ahmet İnam, doktora yaptığı sırada dersanelerde çalışarak özel dersler vermiştir. Fizik, kimya, matematik, İngilizce, Almanca, Fransızca, Türkçe, yurttaşlık bilgisi gibi dersler vermiştir. İnam, Askeri okulda okuması nedeniyle askerlik yapmak zorunda olmadığı halde 1976'da, Mamak Muhabere Okulu'nda kısa dönem, dört aylık yedek subay eğitimi almıştır.

Ahmet İnam 'Denemenin Ardında' adlı kitabında kendini, "Bana kimlik kartı veriyorlar ya, sen şusun diyorlar. İşte buna hayır demedir deneme. Ben neysem deneme odur, dillenmiş, döllenen kendimdir deneme. Yaşamımı yazanlar, bir tek

sözcük yazsın ve noktalasın: ‘Denedi.’” (DA: 26) sözleriyle anlatır. Biz ‘deneyen’ Ahmet İnam’ın yaşamını yukarıda kısaca özetlemeye çalıştık.

2.2 Çalışmaları

Ahmet İnam, mantık, bilim felsefesi, bilgi teorisi başta olmak üzere, felsefe tarihi, kültür felsefesi ve ahlak felsefesi alanlarında çalışmalarını sürdürmektedir. İnsanı ilgilendiren her konuda düşünen, yazan, tartışan Ahmet İnam’ın amacı, çağımızdaki insanı bilim, sanat, din ve kültür etkinlikleri içinde kavramaya çalışmaktır. İngilizcenin yanında, Almanca, Fransızca, Latince ve Eski Yunancadan okumalar yapan İnam, ilgi alanı geniş bir felsefecidir.

1982-1991’de Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü’nde, 1995-1998’de Gazi Üniversitesi’nde dersler vermiştir. 1987-1992’de Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi’nde lisans ve yüksek lisans dersleri, 1992-1993’te Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler’de doktora dersleri vermiştir. Uluslararası Schopenhauer Derneği ile Michael Polanyi Derneği, Türkiye Felsefe Kurumu üyesi ve Türk Felsefe Derneği Başkan Yardımcısıdır. Özgür Üniversite’de de ders veren İnam, 1995 yılından beri Uğur Mumcu Vakfı’nda ve bazı gruplarda felsefe dersleri vermektedir.

Altın Portakal Kültür ve Sanat Vakfı’nın şiir ödülü seçici kurulu ve Elektrik Mühendisliği Dergisi yayın kurulu üyeliği yapmıştır. Halen Kitle İletişim Dergisi, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik dergisi, Doğu Batı Dergisi, Dini Araştırmalar Dergisi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Bilimname Dergisi ve Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi yayın danışmanlığı, Felsefe Dünyası Dergisi yazı işleri müdürü olarak görev yapmaktadır. Bunlarla birlikte Jahrbuch der Internationalen Schopenhauer-Vereinigung, İslami Araştırmalar Dergisi yazı kurulu, TÜBİTAK

Bilim ve Teknik Dergisi Yayın Kurulu, Milli Eğitim Bakanlığı Danışma ve Yayın Kurulu, Milli Eğitim Dergisi Yayın Kurulu ve Kültür Bakanlığı Araştırma ve İnceleme Eserleri Yayın Danışma Kurulu üyesidir.

2003 yılında Yeditepe Felsefe, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Bilimname, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi için, 2004 yılında Erdem Dergisi, Felsefe Dünyası, Yeditepe'de Felsefe, Milli Eğitim Dergisi, Eğitim Bilim Toplum Dergisi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi ve Felsefe Tartışmaları için, 2005 yılında Bilimname Dergisi, Felsefe Tartışmaları, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, Bilim Eğitim Toplum, Yeditepe'de Felsefe, Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi ve Türkiye'de Düşünce Yayınları Kaynakçası için, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Felsefe Dünyası, Eğitim Dergisi, TED Bilim Dergisi, Karaburun Bilim Kongresi için, Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi için, 100. Yıl Sosyal Bilimler Dergisi ve Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi için hakemlik, 2007'de Mantık ve Felsefe V. Ulusal Sempozyumu Bilim Kurulu Üyeliği yapmıştır. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi yayın danışmanlığı, Dini Araştırmalar Dergisi bilimsel danışma kuruluğu üyeliği, Milli Eğitim Dergisi Yayın Kurulu üyeliği, Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Yayınları Danışma ve Yayın Kurulu üyeliği, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi danışma kurulu üyeliği, EMO Ankara Şubesi danışma kurulu üyeliği, İslami Araştırmalar Yazı Kurulu üyeliği, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi yayın danışmanlığı, Felsefe Dünyası dergisi baş editörlüğü, Doğu Batı Dergisi yayın danışmanlığı ve İzmir Karaburun "Bilim ve İktidar" kongresi bilim kurulu üyeliği yapmıştır.

Mart 2002 tarihinde "TUBA Bilgi Toplumuna Geçiş" konferansını ve Eylül 2003 tarihinde ise İstanbul Kültür Üniversitesinde Mantık Matematik ve Felsefe I. Ulusal Sempozyumunu düzenlemiştir. Ocak 2003 ve şubat 2004 tarihlerinde "Üniversitede Öğrenci-Öğretmen İlişkileri" konulu seminerler vermiştir. 2004 yılında TUBİTAK AR-GE Eşgüdüm Daire Başkanlığı Bilimsel Toplantı Danışmanlığı yapmıştır. Ayrıca Ahmet İnam Mehmet Ali Kılıçbay ve Cengiz Güleç'le birlikte TRT Okul'da "Ne Diyoruz Ne Anlıyoruz?" adlı programda pek çok kavramı tartışmaktadırlar. 1994'ten bu yana Gönül Felsefesi adını verdiği bir arayışın içinde olan Ahmet İnam, Haziran 2003 tarihinden itibaren ODTÜ Felsefe Bölüm Başkanlığı görevini halen sürdürmektedir.

Ahmet İnam'ın, [ttp://phil.metu.edu.tr/ahmet-inam/index.htm](http://phil.metu.edu.tr/ahmet-inam/index.htm) adresindeki kişisel sayfasında çalışmaları ayrıntılı olarak verilmektedir.

Ödülleri

Prof. Dr. Mustafa Parlar Vakfı 1995-1996 Yılı En İyi Eğitimci Ödülü,

ODTÜ'de verilen 2000 yılı Üstün Akademik Başarı Ödülü (1. Grup),

1999-2001 yılı Üstün Akademik Başarı Ödülü,

Türkiye Yazarlar Birliği 2003 yılı Yılın Fikir adamı ve Sanatçıları, Edebi Tenkit Ödülü,

2008 Ankara Kocatepe Rotary Kulübü Meslek Ödülü,

2009 Rotary International Meslek Ödülü,

2009 Prof. Dr. Mümtaz Turhan Sosyal Bilimler Lisesi Kristal Lâle Yılın Felsefecisi Ödülü,

Prof. Dr. Mustafa Parlar Vakfı 1995-1996 Yılı En İyi Eğitimci Ödülü,

ODTÜ'de verilen 2000 yılı Üstün Akademik Başarı Ödülü (1. Grup),

1999-2001 yılı Üstün Akademik Başarı Ödülü,

Türkiye Yazarlar Birliği 2003 yılı Yılın Fikir adamı ve Sanatçıları, Edebi Tenkit Ödülü,

2008 Yılında, Ankara Kocatepe Rotary Kulübü 2009 Yılı Rotary International Meslek Ödülü,

Ve Prof. Dr. Mümtaz Turhan Sosyal Bilimler Lisesi Kristal Lâle Yılın Felsefecisi Ödülünü almıştır.

Kitapları

Yönteme Hayır (P. K. Feyerabend'dan çeviri), Ara Yayıncılık, İstanbul, 1989.

İyinin ve Kötünün Ötesinde (F. Nietzsche'den çeviri), Ara Yayıncılık, İstanbul, 1989.

Ahlakın Soy Kütüğü Üzerine (F. Nietzsche'den çeviri), Ara Yayıncılık, İstanbul, 1990.

Güliden ile Hoca, Promete Yayınları, Ankara, 1994.

Edmund Husserl Felsefesinde Mantık, Vadi Yayıncılık, Ankara, 1995.

Ararken: Edebiyat Yazıları, Su Teni Yayıncılık, Ankara, 1996.

Düşten Düşünceye, İmge Yayınevi, Ankara, 1996.

Sinema Akımları (Derleyici olarak), Med-Campus 126 Proje Yayınları, Ankara, 1996. Filiz, Nerdesin? (Roman), Zed Yayıncılık, İstanbul, 1997.

Keşif, Cinler ve Tanıklar, Seba Yayınları, Ankara, 1998.

Hıyaran, Vadi Yayıncılık, Ankara, 1997.

Teknoloji Benim Neyim Oluyor? Alamuk Yayınları, Ankara, 1993, 2. baskı ODTÜ Yayıncılık, Ankara, 1999.

Dünya Gönülden Gönüle, ODTÜ Yayıncılık, Ankara, 1999.

Bilimin Bin Bir Yüzü, Vadi Yayıncılık, Ankara, 1999.

Yolculuk Hazırlıkları, Pan Yayıncılık, İstanbul, 2000.

Hayatımızdaki İnce Şeylere Dair, Pan Yayıncılık, İstanbul, 2000.

Teknoloji ve Mühendislik Üzerine Bir Yorum, TMMOB Makina Mühendisleri Odası Yayınları, İstanbul, 2000.

Gönülden Bilime Yolculuklar Kitabı, Hece Yayınları, Ankara, 2002.

Şen Bilim (F. Nietzsche'den çeviri), Say Yayınları, İstanbul, 2002.

Denemenin Ardında: Edebiyat Yazıları, Hece Yayınları, Ankara, 2003.

Eleştirinin Kıyılarında, Hece Yayınları, Ankara, 2003.

Gerçek Şiir İçinde, Simge, 2004.

Dolanmalar, Hece Yayınları, Ankara, 2004.

Yaşam Bizi Çağırırken, Aşına Kitaplar, Ankara, 2006.

Muhabbet Şifadır, Cengiz Güleç'le birlikte, Nar Yayınevi, Ankara, 2006.

Metaforla Saadet Olmaz, Cengiz Güleç'le birlikte, Say Yayınları, İstanbul, 2006.

Yaşamla Yoğrulmuş Bilgi, Say Yayınları, İstanbul, 2006.

Aşk Üstüne Denemeler, Aşına Kitaplar, 2007.

Teknolojinin Gönülümle Ne İlgisi Var? TUBA, Akademi Formu, Ekim 2007.

Şiir Bir, Hayal Yayınları, Mart 2008.

Deneyen Felsefe, Yeni İnsan Yayınevi, Nisan 2008.

Düşünce Açan Bahçede, Şenocak Yayınları, Ekim 2008.

Şiir İki, Hayal Yayınları, Nisan 2009.

Canım Yobazlarım Benim, Hayal Yayınları, Ankara, Nisan 2010. Zaman Yapıcının Şiirleri (Mahmut Tolon'dan çeviri), Hayal Yayınları, Ankara, 2010.

Candan Gönüle, Bilsam, 2012.

Estetik ve Sanat Felsefesi (Editörlük), Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012.

2.3 Ahmet İnam'ın İncelenen Deneme Kitapları Hakkında Bilgi

Ahmet İnam'ın 12 deneme kitabını inceledik.

Aşk Üstüne Denemeler

Bu kitap, 2007 yılında basılmış, 'Aşk nedir? Nasıldır? Nicedir?', 'Cinsellik', 'Sevgili', 'Sevgililer' adlı başlıklar altında toplanan 42 denemeden oluşmaktadır. Anlamlar bizim üretimimizdir, varlığımızın dışından gelmezler, diyen yazar bu kitapta, aşkı farklı kavramlarla birlikte ele alarak ayrıntılı bir şekilde irdelemektedir.

Candan Gönüle

2012 yılında basılmış kitap, yayımlanan makalelerden oluşmaktadır. Yazar, 'gönül' ve 'can' kavramlarını belli bir felsefe anlayışıyla inceleyerek gönül evimizi oluşturma imkânını aramak için çıktığı düşünce yolculuğunu anlatır kitapta; Gönül, Ara, Can başlıkları altında toplanan 22 deneme bulunmaktadır.

Denemenin Ardında Edebiyat Yazıları

Denemeyi Türkçede denediğini söyleyen yazarın, 2003'te basılan kitapta; Deneme, Görülen, Yaşanan, Anarşi, Sevgi, Eski Okur Yazar Özürlü Okur, Şiirden Gelen, başlıklar altındaki 71 deneme bulunmaktadır. "Yaşayışımın anlamı varsa, başkalarının yaşayışına katkısı varsa, onların tepkisini duyuyorsam, değiştirmeye yoruluyorsam, deniyorum. Kendim için, kendimi denememle, nasıl deneyebilirim? Ancak edebiyatı kullanabilenler yapabilir bunu."

Deneyen Felsefe

2008 yılında yayınlanan kitap, A. İnam'ın felsefeden aldığı ilhamla hayata dair, insanın duruşuna dair görüşlerini anlatan, insana geniş ufuklar açan, yeni düşüncelere sürükleyen kitapta; Felsefe Türkiye'de, Felsefe ile Bilim Kültürümüzde, İnsan ana başlıkları altında 27 deneme bulunmaktadır.

Dolanmalar

Dolanmalar 2004 yılında basılmış, yazarın düşünce yolculuğunun bir kısmını yansıtan yazılardır. Kitap; Polanyi Etiğine Düşülmüş Birkaç Dipnot, Yobaz Yaratan Dünyayı Anlamaya Doğru, Hanemizdeki Sır, Kaygı Gülü Açarken, Akademisyen mi Ak-Adam-İsyan mı? Söylem Kafesinde Muhabbet Denen Kuş, Ebediyatını Yitirmiş Edebiyat: Edebiyatın Edebi Yatık mı? Şiirden Doğan, Şiirle Taşınan Bir Etkinlik Olarak Bilim, Andelîb-i Gûyânın yolculuğu olarak Aşk, Şarkılar ummanında Aşk Batıkları, başlıkları altında 48 denemeden oluşmaktadır. “Yaşayışında bu düşüncelere dolanmış durumdayım, aşkın bir anlamı da dolanma: Soluğumda duyuyorum onları, biraz abartıyla söylersem. Birbirlerine de dolanmış yazılarım, görebilen okurlar için.”

Düşten Düşünceye

Bu kitaptaki yazılar 2 Mayıs 1993 ile 17 Nisan 1994 tarihleri arasında Aydınlık gazetesinde, bu gazetenin eki olan ‘Bilim ve Ütopya’ dergisinde yayınlanan; teknoloji, bilim, çevre konularını ele alan 51 denemeden oluşmaktadır. Düşten düşünceye, düşünceden teknolojiye, düşlerle beslenen düşünceye yönelik düşünce yazılarını içermektedir.

Dünya Gönülden Gönüle

1999’da yayınlanan kitapta eğitim, çevre ve hayat konusunda 52 deneme bulunmaktadır. Bu yazılar, yazarın 1990 yılından sonra geliştirmeye çalıştığı ‘Gönül Felsefesi’ hazırlıklarını oluşturur. “Gönlü zengin insanların yaşadığı bir kültürün insanlarıyız, sakın ola gönlümüzü yoksullaştırmayalım. Mustafa Kemal’i tedirgin etmekten kaçınalım.”

Gönülden Bilime Yolculuklar Kitabı

2002 yılında basılan kitapta; A. İnam, anlama ve yaşama ufkumuzu açmak için, özgür bir bilim yorumuyla yaşadığımız hayatın sorunlarına göz atar. Kitap; Akıl, İnsan Yüzleri, Ruhun Ufukları, Ahlak, Teknoloji, Bilgi-Bilim-Eğitim, Felsefe-Felsefeciler, Yaşama Tavrı, başlıkları altında 91 denemeden oluşmaktadır. “Bilim, insan olarak bilinmeyene yolculuğumuzda, çağımıza egemen olan anlayışların gittikçe uzaklaştığı bir biçimde; insan oluşumuzda, sanatın, inanç sistemlerimizin, felsefenin yanında, kendisinden çok şey öğrenebileceğimiz bir yolculuk arkadaşımız.”

Teknoloji Benim Neyim Oluyor?

1993 yılında basılan kitap, A. İnam’ın değişik zamanlarda farklı amaçlarla yayımlanan yazılarından oluşmaktadır. Aynı zamanda bir mühendis olan yazarın teknoloji, kültür, bilim, sanat üzerine arayışlarının bir iz düşümüdür. Kitap 13 denemeden oluşmaktadır: Teknoloji-Gönül Bağı, Aşk, Bilişim ve Teknoloji, Yaşamaya Sahip Çıkma Çabası Olarak Teknolojiye Felsefe açısından bir bakış, Bilim-Teknoloji Felsefesi Açısından Araştırma, Tekhne Kavramı Üstüne Bir Araştırma, İnsanın İçini Yaratmada Teknoloji Etkisindeki Sanatın Yeri, Mühendislik Ahlakı, Tek Boyutlu Bilim Anlayışına Karşı, Türk İnsanına Bir Dünya Tasarlamak, Türkiye’de Üniversiteyi Gören Var mı?

Yaşamla Yoğrulmuş Bilgi

Bu kitap, akademik yaşam, mühendislik ve felsefe üstüne yazılardan oluşmaktadır. İlk baskısı 2006’da yapılmıştır. Akademik Kubbe Altında ve Bilgi-Mühendislik-felsefe başlıkları altında iki bölümden oluşan kitapta 66 deneme bulunur. Günümüzde yaşamla bilgi arasındaki uçurumun büyümesinden dolayı, ‘bilgimizle

nasıl yaşayacağız?’ sorusunu sorarak bilgi ve yaşam ilişkisini sorgulamaktadır.

Yaşam Bizi Çağırırken

2006’da yayınlanan kitapta A. İnam bizi aşk, gönül, anlam, can kavramlarıyla yaşama çağırılmaktadır. Kitap; İnsan Yüzleri, Aşk, Anlam Sağlığı, Canlar Arasında, Toplum, Düşünce, Gönül ana başlıkları altında 101 denemeden oluşmaktadır. Bu kitapta yazar bizi yaşama çağırarak; felsefe, bilim, sanat ve kültürün kapılarıyla açılan bir dünyanın bütünlüğünü ve güzelliğini sunar.

Yolculuk Hazırlıkları

Yazarın ‘seyir defterim’ dediği, 2000 yılında basılan bu kitap; Felsefe, Kültür, Ussallık başlıkları altında toplanan 32 denemeden oluşur. “Felsefenin bağı felsefe içindedir. Giyinik, işlenmiş felsefededir. Ben yıllardır giyeceğim giysiyi arıyorum.”

Bölüm 3

DİLBİLİM, ANLAM BİLİM VE BİÇEMBİLİM

Tarihte dille ilgili çalışmalar felsefeyle birlikte başlar. Dil ve düşünce arasındaki ilişki, Eski Yunan'da Herakleitos, Demokritos, Protagoras, Aristoteles gibi düşünürlere kadar uzanmaktadır. Dil felsefesi, "Dilin özü, kökeni, anlamı, yapısı üzerine araştırmalar yapan felsefe dalı. Dil üzerine çalışmalar eski çağ felsefesinden beri sürmektedir. Ancak, dil felsefesini kesin olarak kuranlar Hamann, Herder ve W. V. Humboldt olmuştur." (Akarsu, 1998: 54) Dil ve düşünce arasındaki ilişkiyi Hançerlioğlu, dilin ancak anlaşılır olmakla türetilebileceğini, türetilbilir olmakla da düşünceyi geliştirebileceğini, düşünceyi geliştiremeyen dilin kendisinin de gelişemeyeceğini belirterek açıklamaktadır. Cevizci dil felsefesini, "Bizlerle dilimiz ve dilimizle de dünya arasındaki ilişkileri araştıran felsefe." (Cevizci, 2003: 105) biçiminde tanımlamaktadır. Dünyaya dil sayesinde açılan insan, dille başkalarını eğitebilmekte ve böylece bireysel değerler dil aracılığıyla toplumsallaşmaktadır. Dil çalışmaları XIX. yüzyıla kadar felsefe ve yazın boyutunda gerçekleştirilirken bu yüzyıldan itibaren karşılaştırmalı dil çalışmaları olarak başlayan süreç; XX. yüzyılda F. De Saussure'un getirdiği inceleme yöntemleriyle çağdaş dilbilimin temellerinin atılmasını sağlamıştır. Dilbilim Sözlüğü dilbilimini, "Dilin bilimi, dilin bilimsel yöntemlerle incelenmesiyle uğraşan bilim dalı." biçiminde tanımlarken, Cevizci "Dili bir semboller sistemi olarak gören ve dilin niteliğini, yapısını, öğelerini ve dilin geçirdiği dönüşümleri inceleyen bilim dalı." (Cevizci, 2003: 105) biçiminde tanımlamaktadır. Ayrıca, aynı kaynakta dilbiliminin amacını, dili belli bir zamandaki

durumuyla, geçirdiği evrim açısından incelediğini ve dilin yapısıyla ilgili genel bir teori oluşturmayı ya da dillerin incelenmesi için genel bir teorik çerçeve oluşturmayı amaçladığını belirtmektedir. Altınörs, “Doğal dillerin yapısını, yazılı ve sözlü kullanımlarını, toplumsal, kültürel etnik öğelerle ilişkilerini, öğrenimini ve öğretimini inceleyen bilim dalı.” (Altınörs, 2000: 21) biçiminde tanımlamaktadır. Dili bir mucize olarak nitelendiren Porzığ, dilbilim hakkındaki görüşlerini “Matematik nasıl bütün fen bilimleri için temel bilim ise, dilbilimi de aynı anlamda bütün manevî bilimler için temel bilimdir.” (Porzığ, 2011: 3) sözleriyle dile getirmektedir.

XX. yüzyılda çağdaş dilbilimi, dilin farklı boyutlarını ele alarak incelemeye başladığında, farklı dilbilim alanları ortaya çıkmıştır. Biçembilim ve anlambilim de dilbilimin çalışma alanlarındandır. Akarsu, anlambilimi “Anlam öğretisi; göstergelerle ya da sözcükler ve önermelerle, onların dile getirdiği anlam arasındaki bağıntıyı inceleyen bilgi dalı-göstergebilimin bir kolu.” (Akarsu, 1998: 23) biçiminde tanımlamaktadır. “Dilde anlam boyutunun incelenmesi ile ilgili dilbilim dalı. Anlam kavramının çok boyutluluğu nedeniyle değişik anlam kuramları ortaya çıkmıştır. Felsefe ağırlıklı anlambilim daha çok sözel simgelerin kaynağı ve bunların doğruluk ve mantıksal tutarlılık açısından geçerliği ile uğraşır. Dilbilimsel anlambilim daha çok dil içi anlama, söylemlerle, konuşmacının fiziksel ve zihinsel çevresi, bağlam ilişkileri ile uğraşır. Dilbilimsel anlambilimde de değişik yaklaşımlar vardır: kavramsal kuram/kavramcılık (bu kuramda anlam, konuşurun nesneye ilişkin zihinsel imgesidir); gönderim kuramı (dil simgesi-sözcük ile, anlattığı nesne arasında doğrudan bir ilişki olduğunu varsayar); bağlam kuramı (anlamı bir sözcüğün birlikte bulunduğu sözcükler açısından tanımlar); alan kuramı (anlamı sınırlı öğeler arasındaki ilişkiler açısından ele alır); yapısal anlambilim (anlamı yapısal ilişkiler

açısından irdeler); üretimsel anlambilim (temel mantık ilişkilerini inceler) gibi.” (Dilbilim Sözlüğü: 29) Anlambilimin mantıksal, ruhbilimsel ve dilbilimsel türleri olduğunu belirten Doğan Aksan, Türkiye Türkçesini dilbilimsel anlambilim açısından incelemiş, sözcük ve tümce anlambilimi adı altında iki alt alanda toplamıştır. Aksan, farklı dönemlerde, değişik akımlar doğrultusunda uygulanan yöntemler açısından yapısal, yorumlayıcı, üretimsel, mantıksal anlambilim gibi türlerin de olabileceğini belirtmektedir. Orhan Hançerlioğlu, anlambilimi, “Dilbilim’in anlamları inceleyen bir dalıdır.” biçiminde tanımlamaktadır (Hançerlioğlu, 2005: 72).

Doğan Aksan, anlambilim çalışmalarının diğer dilbilim alanlarıyla (edimbilim, metin dilbilimi, söz-eylem kuramı, göstergebilim, biçembilim ve yazın araştırmaları) birçok noktada kesişerek ortak çalışmaların gerçekleştiğini belirtmektedir. Kişinin dil kullanımında bireyselliği inceleyen biçemi Hançerlioğlu, belli bir sanatçıya ya da belli bir çağa özgü anlatım ve biçimlendirme özelliği olarak açıklamaktadır. Biçembilim “Dilbilim ilke ve yöntemlerinden yararlanarak biçemin incelenmesi, biçem ölçütlerinin belirlenmesi ile uğraşan inceleme alanı.” biçiminde tanımlanmaktadır. (Dilbilim Sözlüğü: 52) Biçembilim, bir yazarın dili kullanmadaki ayırt edici özelliğini, metinlerin anlamını ve değerini ortaya koyma çabasıdır.

Bu çalışmada amacımız, Ahmet İnam’ın, söz varlığını anlam ve işlevleri bakımından ele alarak, yazarın dili kullanmadaki bireysel özelliklerini, kavramları, terimleri adlandırma ve yorumlama gücünü inceleyerek, anlambilim, biçembilim alanına katkı sağlamaktır.

Bölüm 4

AHMET İNAM'IN FELSEFE, TÜRKÇE, EDEBİYAT VE SANATA BAKIŞI

4.1 Ahmet İnam ve Felsefe

Kendini 'bir felsefe çocuğu' olarak adlandıran Ahmet İnam, felsefeyi hakikati arama işi olarak tanımlamaktadır. Felsefenin, Batı kökenli bir etkinlik olsa da bütün insanlığı kuşattığını belirten İnam, "Felsefe 'herkese açık', meydanda, herkesin önünde yapılıyor. İnsanların birbirleriyle yüz yüze etkileşime girebildiği, tartışabildiği, ortaklaşa yaşayabildiği ortamlarda can buluyor. Kapalı kapılar ardında, bir buyurganın buyruğunda, ezberlenmiş kalıplarla gerçekleşmiyor. Felsefeye düşünme bir otorite buyruğunda, çıkarları gözeterek, gizli hesaplarla yürütülmüyor. Belli bir özgürlük, özerklik, içtenlikle yoğrulan arama aşkından doğan arama etkinliğidir." (DF: 57) diyerek, felsefenin özgür ortamlarda gerçekleşebileceğini vurgulamaktadır. Ona göre felsefe şaşmayla başlayan açık uçlu bir düşünme biçimidir. Ortaya konmuş savları, görüşleri, sorgulama, eleştirme, kurcalama tavrıdır.

Felsefe, düşüncelerimizin, düşünme çabalarımızın, eylemlerimizin kaynağını ortaya çıkarma uğraşısıdır. Felsefe etkinliği, hayatın içindedir. A. İnam'a göre, eylemlerimizin kaynağını kurcalamaya başladığımızda, farkında olmadan felsefenin içinde oluruz. Özgür bir dünya için, özgür zihinlerin gerçekleştireceği bir etkinliktir felsefe. Ahmet İnam, evrensel olan felsefe etkinliğine ancak bu topraklardan, yerel hayattan çıkarak, Türkçeden çıkarak katkıda bulunabileceğimizi düşünür. Bilimi ve felsefeyi, kendi deyimiyle 'gönül kapısı'ndan çıkarak düştüğü yolda' arar. Ona göre

felsefeyi sadece kitaplarda aramak yeterli değildir. Gönülden gelen felsefe, yaşamın içinde aranmalıdır. Ahmet İnam, felsefenin ‘kavram işçiliği’, ‘bilgelik oluşumu’ olduğunu, hayat hakkında öyküler oluşturabilen bir yapıya sahip olduğunu belirtirken, bizi felsefeyle bilimi karıştırmamak gerektiği konusunda uyarır. Felsefe bilim gibi formüleleştirilemez ve dilden kopartılamaz, çünkü felsefe dil aracılığıyla ortaya konulan bir etkinliktir. İnam’a göre düşünme etkinliği, bir dil bilinci gerektirmektedir, felsefeye düşünmenin önemli bir özelliği de, düşüncelerimizi olanca berraklığıyla ifade etmektir. Felsefeci, felsefi üslûp geliştirmelidir. Dile duyarlı, bir anlatımı olmalıdır. Burada Nermi Uygur’un şu sözünü hatırlayalım: “Dile yetesiye bakım gösterilmedikçe güzel bir dünya umudu boş düştür.” (ÖFBY: 22) Felsefe sevgisi taşıyan karakterlerin bir özelliği de düşünme cesareti taşımalarıdır. Düşünme cesareti olan da aynı zamanda yaratma cesareti de bulunur. İnam’ a göre felsefe bir aşktır, bilgelik sevgisi, hikmet aşkıdır, yolda olmaktır. “Jaspers gibi bir filozofun deyimiyle: ‘yolda olmaktır.’ Hiçbir zaman bu yol bitmiyor. Hani ‘ömür biter yollar bitmez’ diye otobüslerde yazıyor ya o bir anlamda felsefe için geçerlidir. Hiçbir zaman felsefe yolu, arama yolu, hikmet yolu, araştırma yolu bitmez.” (DF: 149) A. İnam’a göre duygularımızdan arınmış bir felsefe yapma biçimi tehlikelidir. Ancak aşırı duygusal, ‘sulu gözlü’ bir tutumun da bizi bir yerlere ulaştırma olasılığı pek zayıftır. İnam, abartmadan yapılan mizahın da bir felsefe olduğunu düşünür. ‘Çelebi Felsefeci’, olarak adlandırdığı felsefeciyi; ince gönlüyle, bu kültürün diliyle, birikimiyle, yüzlerce yıllık felsefenin sorunlarına köprü kurabilen, kişiliği ile düşüncesini, çalışkanlığı ile eleştirel duyarlılığını birleştirebilmiş kişi olarak açıklamaktadır. Türk sanat müziğiyle ilgilenen Ahmet İnam, felsefeyi bir anlamıyla insanın kendindeki, doğadaki, evrendeki, tarihteki müziği araması olarak nitelendirir. Felsefedeki müziği bir metafor olarak kullanan İnam, “Müzikte seslerin şiddeti,

gürlüğü, tınısı, akış hızı (bir anlamıyla tempo!) kısalığı, uzunluğu, yinelenmesi, ölçüsü, uyumu, felsefede düşünmede ‘karşılığını’ bulabilir. Düşünceler arası uyum, ahenk, ortaya konan yaşama resminin canlılığı, ritmi, akıcılığı bir müzik etkisi yaratabilir.” (YYB: 152) diyen İnam, felsefeyi açıklarken müzikten faydalanmaktadır.

A. İnam bizlere, felsefeyi hazır bulduğumuzu ve onun bir miras olduğunu hatırlatır. Kendisi bu mirası isteyerek, gönüllü çalışan bir kültür felsefecisidir. Gönüllü yaptığı bu çalışmada nasıl yaratıcı olabileceği sorusunun cevabını arar. Onun felsefesi; bireysel, toplumsal, dilsel, ahlak ve politik duyarlılıkla yaşanan bir yaşamdan kaynaklanmaktadır. Hazır bulunmuş, dışarıdan devşirilmiş, duyarlılığı olmayan felsefeyi ‘yaşama duyarlı olmayan felsefe’ olarak tanımlamaktadır. A. İnam’ın gönlündeki felsefe; hayatı anlatarak yorumlayacak, farklı açılardan anlaşılmasını sağlayacak; dönüştürücü özelliği olan, düşüncelerimizdeki sığığa, yığılığa, saplantılara müdahale edecek bir felsefedir.

Felsefe için; ateşe, aşka, felsefi kuşkuya, sofistlerin özgürlüğüne ihtiyaç vardır. İnam, günümüzde felsefenin hayatımıza girememesinden rahatsızdır. Felsefe, tedirginlikle, yapaylık ve soğuklukla yapıldığı için; Herakleitos’un heyecanı, Sokrates’in bitmek tükenmek bilmeyen arayışı, Platon’un Eros’u, Aristoteles’in ince çözümlenmeleri kaynağından hayatımıza akamamaktadır. Felsefe, geçmişimizle kültürel birikimimizle, destanlarımızla, masallarımızla, edebiyatımızla, folklorumuzla, bir bağ kurabilmeli; dilimizin zenginlikleriyle beslenebilmeli, kültürümüzün kendine özgü özelliklerini duyurabilmelidir. İnam’a göre felsefeyle farklılıklarımızı fark edebilmeli, kavramlar yaratabilmeli, yaratılmış kavramlarla hesaplaşabilmeliyiz. A. İnam’ın ustaları, yüreğinde taşıdığı Türkçeyle birlikte; halk şiiri, divan şiiri, destanlarımız, masallarımız, şarkı ve türkülerimizdir. Diğer

ustalarından bazıları ise: Marks, Freud, Nietzsche, Max Scheler, Santayana, M. Polanyi, Popper; Kierkegaard, Jaspers, Gabriel Marcel, Heidegger, Levinas, Derrida, Deleuze'dur. Türkiye'de felsefenin yaratıcı adımlar atabilmesi; düşünürün sokaktaki insanla felsefe üstüne onun diliyle konuşabilmesiyle mümkündür. Bu sayede, evrensel felsefeye; yaşayışımızla, dilimizle, düşüncelerimizle katkıda bulunabiliriz. A. İnam, felsefeyle yürünebileceğini anlamak için felsefeyi, gökten indirmek gerektiğini vurgularken ayağa düşürülmemesi gerektiğini de belirtmektedir. Ona göre, bu topraklara özgü evrensel nitelikte felsefenin oluşabilmesi için önümüzde uzun bir yol vardır.

Birçok felsefe anlayışına gebe olan bu topraklardaki düşünce zenginliğini 'felsefe ağacı' olarak nitelendirir. Sıcak felsefeyi; "kendimizi, Türkiye'de yaşayan bir insan olarak felsefeye koymak" olarak tanımlar. Sıcak felsefenin farklı görüşlerle zenginleşip derinleşeceği görüşündedir. Bizi biz yapan değerleri ancak dönüştürerek, değiştirerek, can katarak, geleceğe taşıyarak, kendimizi inşa ederek koruyabiliriz. A. İnam, felsefesiz bir kültürün hayatta kalamayacağı görüşündedir. Ona göre felsefenin günümüzü aşan bir yanının olması, insanın sürekli uyanık olmasını gerektirmektedir. Kendi dünyamızı, kültürümüzü başka dünyanın egemenliğinden korumak için uyanık olmak zorundayız. Sürekli diri kalmayı, zihni canlı ve genç tutmayı, araştırmayı, yetinmemeyi bildiren bir etkinliktir felsefe. İnam, konuşmaktan kaçan, gülmenin ayıplandığı, mizahın anlaşılmadığı, tartışmadan korkan, sorgulamayı sevmeyen insanların çoğunlukta olduğu bir kültürde, felsefenin ortaya çıkamayacağını belirtmektedir. A. İnam'ın felsefe yolculuğunda, sadece felsefe yoktur. İnam, bu yolculukta müzikle, şiirle, edebiyatla birliktedir. O, kültürle yaptığı yolculuğun, felsefî bir iklimde gerçekleşmesini amaçlamaktadır. Felsefesinde kesinlik yoktur, fikirler eleştirilebilir, katılıktan uzak, çokseslilik hâkimdir. Alçakgönüllü ve

iyimserlik özelliği felsefî tutumuna da yansımaktadır. Kendi söylemiyle; Fenomenolojiden ve Egzistansiyalist düşünceden çıkan biri olarak Nermi Uygur'un 'bölük-pörçük felsefe' dediği yolda; bütüncül bir tutum takınmadan, ayrıntıları adım adım betimleyerek yavaş yavaş ilerlemektedir. Felsefedeki çok anlamlılık İnam'ın dilinde sözcüklere farklı anlamlar yüklemek, kavramlar üretmek, kavramlar arasında anlam derinliklerini keşfetmek şeklinde kendini göstermektedir. Felsefeyi, felsefe dışı alanlarla birlikte ele alarak insana ve yaşama dair her konu ve sorun üzerinde düşünen A. İnam'a göre felsefe bir betimleme işidir, aynı zamanda bilgiyi değil, bilgeliği sevmektir. İnam, kültürümüzden, Türkçeden, kendi kendine sorular soran, anlamın derinliklerinde gezinerek cevapsız soruların tarihi olan felsefeye katkı sunan bir düşünürdür.

4.2 Ahmet İnam ve Türkçe

Türkçenin, bugün hem toplumsal alanda iletişim aracı olarak, hem de bilim, düşünce, yazın dili olarak aydınlar tarafından kullanılması, dilimizin gelişimini gösteren önemli bir kanıttır. Ahmet İnam, ülkemizde; Macit Gökberk, Bedia Akarsu, Nermi Uygur, Ömer Naci Soykan gibi Türkçe felsefe yapma konusunda duyarlılığı olan bir isimdir. Bir düşünür olan A. İnam, Türkçeye olan hassasiyetini 'Aşk üstüne Denemeler' adlı kitabında, Ayşe'ye seslenen sevgilinin "Bana insan olmayı öğrettin. Önce Türkçeyi. Dil duyarlılığımı fark ettim... Sevgilim öğretti bana Türkçemi. Türkçem sevgilimindir." (AÜD: 203) sözleriyle okura duyurmaktadır. Türkçe kullanma ve Türkçeleştirme çabası içinde olan yazar, eğitimci olması nedeniyle anlaşılır olmayı da önemseyerek aşağıdaki alıntıda olduğu gibi bazı terimlere Türkçe karşılıklar önererek Türkçe felsefe yapılabileceğini okurlarına göstermektedir: "Toplumların duygusal etkinliklerini kuşatan pathos, duygüküre... anlamküre; ahlâk etkinliklerini ve değerlerini sarıp sarmalayan ethos, ahlakküre ve yönetim gücünü

belirleyen politiko-sfer, yöneten-yönetilen etkilerini anlatmak için Türkçede yönetim küre olarak adlandırabileceğimiz, siyasal etkinlikler küresi. İşte bu beş kürenin etkileşimi ile gönülküre oluşabilir.” (CG: 102)

Yazar, dil konusundaki hassasiyetini, sözcükleri irdeleyerek, yeni kavramlar oluşturarak, farklı adlandırmalarla gösterir. Ayrıca, ses boyutunda bazı ayrıntılara girer: ‘Aşk’ sözcüğündeki ‘a’ sesini atarak aşkın ‘şk’ kaldığını, ‘sevda’ sözcüğünde bir ses eksiltiğinde ‘evda’; ‘Ahmet’in ‘hmet’ olduğunu belirterek, ses ve anlam ilişkisini yorumlayan İnam, kavramları yaşayışımızdaki eksikliğe de vurgu yapar. ‘Türkçe bahçesi’ olarak adlandırdığı topraklarımızda felsefe yolculuğunda düşüncelerin evrenselliğe ulaşabilmesi için; işlenmesi, yeşermesi gerekmektedir. Bu topraklar Türkçenin okyanusudur. Türkçenin kendine has özellikleri vardır. Türkçeden yola çıkarak; hayatımıza, dünyada yaşanan kültür yaşamına, özgün şekilde bakabileceğimizi düşünür. Anadolu kültürü, Türkçeyle yapılan düşünme çabalarının evrensel boyut kazanmasında çok önemlidir. A. İnam, kendini; Batı kültürünün oluşturduğu felsefeyi, Türkçe düşünmeye çalışan bir felsefeci olarak nitelendirir. Türkiye’nin düşünen insanlarından ve toplumun ortak hazinesi olan Türkçeden umutludur. Tahsin Yücel’in dili ‘toplumun her bireyine ait bir gömü’ olarak nitelendirmesine benzer bir söylemde bulunan Ahmet İnam, kültürümüzün anlamlara gebe olduğunu belirtir; ancak unutmamak gerekir ki durağan toplumlarda; niteliksel gelişmenin olamadığı toplumlarda, gömü ortaya çıkamaz ya da yeni doğumlar gerçekleşemez. Türkçe felsefe yapıldığını ve yapılmaya da devam edileceğini düşünen A. İnam, Türkçeyle felsefe yapılmaz demenin, Türk kültürü ölmüş demek anlamına geldiğini, buna verilecek en iyi cevabın Türkçeyle bilim ve felsefe yapmak olduğunu belirtmektedir. Kendi deyimiyle ‘Türkçenin mana ve lezzetine hâkim’ insanlara ihtiyaç vardır. Konuyla ilgili bazı eleştirilerde de bulunur.

Türkçe bilmek, sadece Türkçe kelimeler bilmek değildir. Türkçe bilmek; destanlarımızı, masallarımızı, halk şiirimizi ve musikimizi bilmek demektir.

A. İnam'ın düşlediği felsefenin kaynağında, Türkçe düşünme ve duyma vardır. Evrensel olan felsefe etkinliğine kendi topraklarımızdan, hayatımızdan, Türkçeden katkıda bulunmamız gerekir. Türkçe, düşünceye elverişli, geniş olanakları olan bir kaynaktır. Türkçeyle düşünce üretebilmek için, Türkçenin kaynağından, yaşadığı kültürden yola çıkılmalıdır. Zorlama tepeden inme kavramlarla düşünce üretilemez. İstanbul'da gerçekleştirilen 35. TÜYAP Kitap Fuarı'nın onur konuğu olan, Türkiye'de felsefe denilince akla gelen isimlerin başında yer alan İoanna Kuçuradi, bu konuyla ilgili şunları söylemektedir: “Kendiniz bilgi üretiyorsanız, Türkçeyle felsefe yapmak zor değil. Ama başka bir dildeki ifadeleri çevirerek bir şey yazıyorsanız, problemlerle karşılaşmak kaçınılmaz, çeviride olduğu gibi.” diyen Kuçuradi, Cumhuriyet Kitap ekinde yayınlanan bu röportajında, doğru felsefe bilgilerinin, uygun dille anlatılmasıyla herkese ulaşabileceğini belirtmektedir. Ahmet İnam da, kendi kültürümüzden çıkan felsefeyi ancak kendi dilimizle, Türkçemizle anlatırsak, Batı'ya kendimizi anlatabileceğimiz, evrenselliğe açılabiliriz görüşündedir.

Ahmet İnam, 'gönül' sözcüğünün Türkçe olduğu ve çok eski metinlerde bulunduğu üzerinde ısrarla durarak yazılarında Dîvânü Lugati't-Türk'ü kaynak olarak göstermektedir. Eski Türkçeden itibaren kullanılan bu kavramın Türkçeyle işlenmesi gerektiği görüşündedir. İnam, kültürümüzü çok iyi bilenlerin, evrensel felsefeyi tanımadıklarını; evrensel felsefeyi tanıyanların da geleneğimizi ve Türkçeden gelen düşünme gücünün farkında olmadıklarını belirterek bu durumdan yakınmaktadır. Gelenekten beslenen İnam'a göre, Türkçeyi iyi kullanan yazarların satırlarında, geleneğin izlerine rastlamak mümkündür. A. İnam, okuyucularına,

dinleyicilerine ‘gönlü’ Türkçe yaşayan, ‘gönlü gönlünce yaşayan’ biri olarak anlatmaya çalışır. Türkçe yaşamak, dille yaşamaktır. Bütün yapıp ettiklerimiz, düşüncelerimiz ve duygularımızla dilin açtığı ufuk içinde yaşamaktır. Örneğin, ‘ağaç’ sadece dışımızdaki fiziksel bir nesne değildir, bir sözcüktür, gökyüzüne baktığınızda gördüğümüz “mavi” sadece gökyüzüne gelen ışınlarla ilgili bir şey değildir ona göre. Bütün duyuları, eylemleriyle, sözcükler bahçesinde yürüyen A. İnam, Atatürk’ün söylediği gibi ‘dili bilinçle işlemeye çalışan’ bir düşünce insanıdır. Yazar, Türkçeyle ilgili duygularını *Yundum Türkçeyle* adlı şiirinde şöylece yansıtmaktadır:

“Ben dilimi toprağında buldum bozkırın/ Baharın kekik kokan dağlarında/
Yalağında kuzuların su içtiği çeşmelerden/ Gelinlere türkü söyler
Karacaoğlan’da buldum/ Kokladım Türkçeyi tattım/ Kandilinin nurunda
saatini kuran dedemde buldum/ Rusya’da bir küçük kentte Bakhtin
tartışırken/ Nasıl buldumsa Türkçe eşimi/ Buluverdim karanfilin kızılında/
Sevişirken yağmurun ‘bana gel’ sesini/ Buldum aşka açılan varlığını/
Yunarken Türkçemin pınarında.” (Türk Dili, 2016: 71)

4.3 Ahmet İnam ve Edebiyat

Ahmet İnam'a göre edebiyat, içinde büyük zenginlik barındıran bir kavramdır ve insanın en belirgin var olma aracı olan dili taşır. Dil ise toplumun temel ögesidir çünkü kaynağı tarihtir. Bu öge aynı zamanda bireyin ihtiyaçlarını karşıladığı için onu topluma bağlayan önemli bir unsurdur. İnam, 'Eleştirinin Kıyılarında' adlı kitabında edebiyatı; birey, doğa, toplum, kültür, ilişkisinin kâğıt aracılığıyla zamanın sonrasına itilmesi olarak ifade ederek, edebiyatı insanın varoluşuyla ilişkilendirmektedir. Bu varoluş sırasındaki kültürel, ekonomik değişimler edebiyatı da değişime zorlayacaktır. Ahmet İnam, edebiyatın yaşamımızdaki yeriyle ilgili sıkıntılarımızın olduğunu düşünmektedir. Bu sıkıntıyla ilgili görüşünü Doğu Batı Dergisi'ndeki 'Ebediyatını Yitirmiş Edebiyat' başlıklı yazısında şöyle dile getirir: "Çağdaş kültürün sıkıştığı dar alanlar, yaşadığı sorunlar yalnızca edebiyattan ibaret değil ki! Bilimde, sanatın değişik dallarında, felsefede sıkıntılar yok mu? Her çağda yok muydu? Çağımızda özellikle ülkemizde, edebiyat sıkıntısının edebiyata özgü sorunların kaynağı nedir? Sorun bu gezegende yaşananın anlamlandırılması sorunudur." (Doğu Batı Dergisi, Sayı:22, s: 22)

İnam'a göre insan yaşamına anlam vermekte hep zorluk çeken bir varlıktır. Buna göre edebiyatta bu anlamlandırma çabalarından biridir, denilebilir. Edebiyatı, sonsuzluk açısından dile yönelme, tavrı alma, duruş sergileme etkinliği olarak ele alır. DLT'te dikkatimizi erdem kavramına çeker. "Erdem" sözcüğü; fazilet, edep, terbiye, hüner anlamlarıyla kaydedilmiştir (DLT, Dizin 1972: 3). A. İnam, edebiyattaki edep kavramının, sonsuzluk karşısında dille takındığımız bir tavrı olduğunu belirtmektedir. Ayrıca bu kavramın geleneksel yorumlara ters düşmeyecek yeni yorumlara açık olduğu düşüncesindedir. Yazar edebi, dünyayı evreni dil süzgecinden geçerek edebiyatlaşma tavrı olarak nitelendirir. Edebiyatın kendini ortaya

koymasdır ‘edebiyatlamak’. Edebiyat bir görünme alanıdır. Bu alanda insan, dünya ve evren, kendini sergilemektedir. Dolanmalar adlı deneme kitabında, edebiyatın bir ‘tecellîgâh’ olduğunu belirtmektedir yazar. A. İnam’a göre edebiyatlama, bir şiirleme çabasıdır. Çünkü “edebiyatın çekirdeği şiirdir” ona göre. Edebiyat şiirden doğmuştur. İnsan aklı, sadece sorun çözmez, teknoloji ve bilim yapmaz; aklın şiirleyen bir özelliği de vardır. Şiirin sadece dille yapılmadığını, müzik, heykel, seramik, resim, mimarlık gibi güzel sanatların tümünün şiirleyerek ürünler verdiğini belirtir yazar. Her edebiyat yapıtı; ebedidir, tüketilip yok edilemez. Ait olduğu kültürün derinliğini, gizemini barındırır. Edebiyatın pek çok alanla (kültür, sanat, ekonomi, bilim...) ilgisinin olması, değerlendirilmesinde güçlükler yaşanmasına neden olmaktadır.

Edebiyatı, ‘Ararken (edebiyat yazıları)’ adlı kitabında, kültürün parçası olarak tarif eden A. İnam, bir felsefeci olarak, edebiyat hakkında da bazı sorular sormaktadır: Bir kültürdeki uygun gönül çevresinden ve gönül ortamından doğduğunu belirttiği gönülcüenin oluşumunda ve yaşamasında etkili olan sosyolojik koşullar, edebiyatın oluşumunda da etkili midir? Edebiyat nedir? Kültürün neresindedir? Edebiyat bana ne söyler? Hayatımdaki yeri ne olmalıdır? Neden okurum? Neden yazarım? İçinden çıktığı kültürle, toplumla, ekonomik ortamlarla, siyasal yapıyla ilişkisi nedir? Edebiyat sosyolojisi ile gönül sosyolojisi arasında nasıl bir ilişki vardır? Edebiyatın gönül politikası nasıl olmalıdır? Yazara göre edebiyatın gücü dilin sınırlarını, ufukumuzu, anlam dünyamızı genişletir; dönüştürür, dil duyarlılığımızı artırır, söylem olanaklarımızı zenginleştirir. Sonsuzluğu arayan insan, dil duyarlığı sayesinde kendini anlatır. Ahmet İnam edebiyatın; ebediyatı, dili ve edebi içine alan bir etkinlik olduğunu görüşündedir. Edebiyatın, olmazsa olmaz üç öğesinden bahseder. Bunlardan ilki, sonsuzluktur. İkincisi dildir. Sonsuzluğa

götürecek dilin nasıl olması gerektiği her dönemde tartışma konusu olmuştur. Edebiyatın üçüncü ögesi olarak ‘güzel’ kavramını ele alır. Güzel, sadece güzel olan bir duygu değildir ona göre. Güzel, sonsuzun kendini gösterdiği bir alandır, yaşayışımızın bir boyutudur. A. İnam, edebiyatı sonsuzluğa giden bir yol olarak görür. Tıpkı felsefede olduğu gibi. Bu yolda güzele, edeple, dili kullanarak yürünmesi gerektiği görüşündedir.

A. İnam, edebiyatın, sanat türleri arasında yalnızlığa en yakın olan bir etkinlik olduğu görüşündedir. Gözle kâğıt arasındadır. İstenildiği zaman istenildiği yerde okunabildiği için insanın özgürlüğüyle ilgilidir. A. İnam, edebi yolculuğu felsefi yolculuktan ayırmayarak; edebiyat ve felsefe arasında keskin sınırlar koymaz. Yazar, aşka giden yolda, felsefe ve edebiyatla yürümektedir.

4.4 Ahmet İnam ve Sanat

Ahmet İnam felsefeyi, bilim ve sanatın arasında görmektedir. Dürtülerimizi yaratıcı atılımlarla işleyebilmek, dünyayı taze tutabilmek için bir güçtür sanat. Kokuşmuşlukları, çürümüşlükleri ortadan kaldırmak için atılan bir çığlıktır aynı zamanda. İnam’a göre gönüllerde ihtilale neden olan şeylerden biridir sanat. ‘İç’ kavramıyla yakından ilgilenen İnam sanatı, insanın içini dile getirebilmesi, ortaya koyabilmesi için önemli bir olanak olarak görmektedir. Sanatın teknolojiden, bilimden ve inanç sistemlerinde uzak tutulamayacağı görüşündedir yazar. Bu sistemler gibi sanat da yaşamı ve insanı anlama, yorumlama, açıklama biçimidir. İç ve dış gerçekliğin anlaşılmasına yardımcı olur. İnsan, sanat aracılığıyla kendini dile getirir, ifade eder; dünyayı tanır, anlar, değiştirir.

Ahmet İnam, ‘Teknoloji Benim Neyim Oluyor?’ adlı kitabında, gönül sanat ve teknoloji arasındaki ilişkiyi yorumlamaktadır. Estetik kaygının doğurduğu teknoloji, gönlün keşfedilmesinde büyük rol oynamıştır. İnam, teknolojinin çevreyle

baş etmek olduğunu belirtirken, sanatın da bu mücadelede yeri olduğunu belirtir. “Sanat, karnımızın doymasıyla da ilgilidir, dünyayı açıklamamızla da; doğa karşısındaki korkularımızla, ölüm karşısındaki çaresizliğimizle, siyasal baskılar altında ezilmeyle, ekonomik olarak, düşünce olarak sömürülmeyle de.” (TBNO: 145) diyerek yazar, sanatın yaşamımızın içinde olduğuna dikkat çekmektedir. Ahmet İnam, ‘Teknoloji Benim Neyim Oluyor?’ adlı kitabında, sanat üzerinde açıklamalarda bulunurken Heidegger’in savından yola çıkar. Heidegger’e göre başlangıçta teknolojinin ve sanatın ortak anlamı vardır ve her ikisi de gerçekliğin ortaya çıkmasına yardım etmektedir. Bir süre sonra, aklın egemenliğindeki teknoloji, doğayla yollarını ayırdığında onu sömürmeye başlar. Bu noktada Ahmet İnam, sanatın, teknolojinin doğada yarattığı tahribatı ortadan kaldırmada umut olduğunu düşünmektedir.

Aşk eğitiminde bilginin büyük payı olduğunu düşünen Ahmet İnam, ‘Nasıl bir dünyada yaşıyoruz? Evren, nasıl bir evrendir? Toplum nasıl bir toplum? Beni egemenliği altına almış fiziksel, biyolojik, ruhsal, toplumsal etkenler nelerdir? Bunların nasıl farkına varabiliriz? Onlarla nasıl baş edebiliriz?’ gibi soruları sorar. Bu soruları cevaplayabilmek için; sanat eğitiminde, aşk eğitiminin olması gerektiğini düşünmektedir. Çünkü A. İnam’a göre sanat ve bilim, yaratıcı atılımlarını ancak aşkla yapabilir. Bunu “İçinde fırtına esmeyen, gerçeği aşkla yaşayamayan yaratıcı olabilir mi?” (DD: 197) sözleriyle anlatır yazar. Gönlün, düşünce ve sanatla yaratıldığını vurgulayan Ahmet İnam, sanatı duyguyla birlikte insanın, tüm özelliklerinin bir araya geldiği güç olarak nitelendirmektedir. Ahmet İnam, Schelling, Schopenhauer gibi düşünürlerin sanatı, sanatın bazı dallarını bir ‘kurtarıcı’ gibi görmelerine “keşke öyle olsaydı demek istiyorum.” (TBNO: 144) diyerek, düşünürlerin görüşlerine katılmadığını belirtir. İnam’a göre sanat ve bilim kardeştir.

Çünkü her ikisi de yaratmaya gözlemlerle başlamaktadır. Ancak, gözlemin bir yerinde insan ögesinin ağır bastığı noktada sanat, bilimden ayrılmaktadır. Yazar, her ikisinde de hakikat aşkımızın öncelikli olması gerektiğini düşünmektedir. Ahmet İnam'a göre sanat, aynı zamanda direnme, karşı koyma, sabretme, ısrar etme, coşma, acı çekme, kızma, umut etme olanağıdır. Anlamlı bir yaşam sürme olanağıdır sanat. Gerçekliğin bilim ve teknolojinin ötesine giderek aranmasıdır. Yaşamın farklı yüzlerini anlatmadır. İnam'a göre sanat, bilim ve teknolojiyi yorumlamalıdır. Dünyamız, bilimde sanatı yorumlayarak zenginleşecektir. İnam, felsefe ve sanatın ilişkisini "Sanat çiçeklerine de konabilir felsefe arısı; o kültürün inanç düzenlerinden, efsanelerinden, inançlarını yaşayış biçimlerinden, inanç müziğinden namerler taşıyabilir, o kültürden felsefeye karışacak ırmağa." (YYB: 130) sözleriyle dile getirmektedir.

Ahmet İnam'a göre bilim, sanat ve dinsel düşüncenin kesiştiği alanda felsefe vardır. Felsefe bu üç alanın rengini taşımaktadır. Felsefenin "yolda olmak" olduğunu belirten Ahmet İnam, sanatçının da elindeki çarayla aydınlattığı resimlerini, gördüklerini yolculuk arkadaşlarına göstermeye çalıştığını belirtmektedir. Ahmet İnam, 'Candan Gönüle' adlı kitabında bize ait olanı; sanatta, edebiyatta, bilim ve düşünce ürünlerinde özgün biçimde ortaya koyamadığımız için türküleyemediğimizi belirtir. Yazar göre, gönül dolu Anadolu'yu, dünyaya gösterecek sanatçılarımız, toplumbilimcilerimiz, mühendislerimiz, hekimlerimiz... kültürümüzü geçmişten geleceğe taşımalıdır.

Bölüm 5

GÖNÜL FELSEFESİ VE GÖNÜL, AŞK, CAN

MUHABBET

5.1. Gönül Felsefesi

Ahmet İnam'ın felsefe yolculuğundaki gönül felsefesi çalışmaları, 90'lı yılların başına rastlar. Ancak A. İnam'ın 'gönül'le olan ilgisi 'Candan Gönüle' adlı kitabındaki bilgiye göre, on altı yaşından itibaren edebiyata olan yoğun ilgisinden kaynaklanmaktadır. Ahmet İnam, 'Dünya Gönülden Gönüle' adlı kitabını geliştirmeye çabaladığı 'Gönül Felsefesi' hazırlıkları' olarak nitelendirir. Felsefeci, geliştirmeye çalıştığı, akademik olmayan, hikmet kaynaklı bu felsefe hakkındaki düşüncelerini denemelerinde, makalelerinde ve konuşmalarında paylaşır. Kendine özgü bir yolculukta ilerleyen A. İnam, Yıldız Işık'ın 'Mutsuzluk Ahlaksızlıktır' adlı kitabında, gönül felsefesiyle neden uğraştığına ilişkin şunları söylemektedir: "Hayat, bana çocukluğumdan itibaren ikiyüzlülüğün, sahtekârlığın insanı insan kılmada çok acı verici, aşağılayıcı etkileri olduğunu düşündürdü ve bu şekilde kendi çekirdeğime, kaynağıma doğru gitmem gerektiğini anladım. İçimde bir çekirdek var." (MA: 165) diyen İnam'ın 'çekirdek' olarak nitelendirdiği kavram, bütün insanlık halleriyle 'kedinize özgü' olmaktır. A. İnam'a göre, 'Gönül Felsefesi' kendi çekirdeğimize yaklaşma, yakalamadır. Kaynağımızı bulmadır. Bu yoldaki çabasını bir inşaat çabasına benzetir felsefeci. İnşa için gerekli olan malzemeleri, planı, arsayı temin etmeye çalıştığını belirtir. Bu hazırlık çalışmasından memnundur, çünkü yoldadır, felsefe de yolda olmaktır zaten. Yüzyıllardan gelen derin kültürel zenginliğimize

‘Gönül Felsefesi’nin uygun olduğunu ve yakıştığını düşünür. ‘Gönülden Bilime Yolculuklar’ kitabında kendini, geçmişteki ve günümüzdeki anlamlarından farklı bir anarşist sayar. “İronik bir deyimle ‘sürdürülebilir isyandan’, ‘müeddep’ bir isyandan yanayım. Bu amaçla kendi dilimden, bu toprakların kültüründen beslenen ‘Gönül Felsefesi’ denen bir yaşam biçimini, tüm çelişkileri, acıları, gariplikleri ve yalnızlığı ile yaşamaktayım.” (GB: 193, 194) diyerek ‘Gönül Felsefesi’nin ardına düştüğünü dile getirmektedir.

Gönül Felsefesi açık uçlu, geliştirilmeye müsait, pek çok düşüncenin de katkı sunabileceği, olanakları geniş bir düşünsel çalışmadır. İnam, bu düşünsel çalışmasındaki belirsizliklerin farkındadır. Bu çalışmayı, ‘ben olma bilgisi’yle yapma çabasındadır ve gönlüyle yaptığı bu çalışmanın kendine heyecan verdiğini belirtir. ‘Ben olma bilgisi’, her türlü insanlık hallerimizle, kendimize özgü duygu ve düşüncelerimizle olmaktır. A. İnam, oluşturmaya çalıştığı felsefenin kendi hayatından çıkacak bir felsefe olduğunu “Ben neye benziyorsam felsefem de biraz ona benzeyecek. Hayatımı tümüyle bu felsefe inşasına vakfettim. Ülkeme, kültürüme borçluyum ve borcumu böyle ödemeye çalışıyorum.” (MA: 165) sözleriyle açıklamaktadır.

A. İnam, konuşarak düşünen biri olarak ‘Gönül Felsefesi’ yolculuğunu konuşarak keşfetmiştir. Gönlüyle yolda olan felsefeci henüz yolun başında olduğunu düşünmektedir. Ona göre henüz ‘gönül’ kavramının felsefi çatısını çatamamıştır. Gönlü, sadece okuyarak ya da sadece düşünerek ortaya koymak istemez. Yaşamından yaşadıklarından devşirmek ister. Bunun için de zamana ihtiyacı vardır. Yol uzundur. Çalışmalarının ömrüyle sınırlı olduğunu belirten A. İnam için ‘gönül’, kendinden sonrakilere bırakacağı bir emanettir. Bu topraklardan bu kültürden çıkacak felsefenin çekirdeğidir.

A. İnam'a göre 'Gönül Felsefesi', onun ısrarla üzerinde durduğu bir denemedir. Yazar, kendi hayat tarzına da yakıştırmaktadır bu çalışmayı. Ancak bu yolculukta zihinsel bir özgürlük gereklidir. O, bir felsefeci olarak bu yolda ilerlemektedir. İleri sürdüğü düşüncelerin bu topraklara dünyaya nasıl bir katkı sunacağını önceden kestirmenin mümkün olmadığını belirten İnam, sözle değil ancak yaşanarak kazanılacak olan bu düşünce yolcuğuna, ömrünü adanmış bir felsefecidir.

5.2. Gönül

Kökü hakkında çeşitli görüşler ileri süren kaynaklara göre Eski Türkçeden beri var olan çeşitli şekillerde söylenen 'gönül' "İman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün duyguların kaynağı olduğu kabul edilen kalbin mânevî yönü, yürek, dil... Cenâb-ı Hakk'ın insanda tecelli ettiği yer, tasavvufî aşkın kaynağı." (MS: 429) "Sevgi, istek, düşünüş, anma, hatır vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı... İstek, arzu." (TDK: 777) biçiminde tanımlanmaktadır. Kültürümüzdeki gönül serüveni, Türklerin İslâmiyetle tanışmasından sonra tasavvufî derinleşmiştir. Ahmet Yesevi'yle başlayan arayış Yunus Emre, Mevlâna, Hacı Bektaş gibi isimlerin öncülüğünde güç kazanmıştır. "Bir kez gönül yıktın ise,/ Bu kıldığın namaz değil./ Yetmiş iki millet dahi,/ Elin, yüzün yumaz değil." (Yunus Emre) diyen Yunus, XIII. yüzyılda gönlü bir mekân olarak göstermiş, hem de en yüce varlık olarak adlandırmıştır. Sosyal ve siyasi açıdan sıkıntılı olan bu dönemde halkın yüreğine su serpen bu mutasavvıflar Anadolu insanın belleğine kazanmıştır. "Kendi yorumum içinde Ahmed Yesevî'nin öğrencisiyim ben. Tasavvuf, hayatımda çok etkili. Tasavvuf içinde kendimi bir mürid değil muhip olarak görüyorum. Ahmed Yesevî'den Yunus Emre'ye dek tasavvufî şiir ve halk şiiri beni çok heyecanlandırıyor." (CG: 267) diyen Ahmet İnam da gönül yolculuğunda tasavvufun ne denli etkin olduğunu dile getirmektedir.

Ahmet İnam'ın, gönül üzerine düşünmeye başlaması doksanlı yılların başına rastlamaktadır. Yazar, 'Teknoloji Benim Neyim Oluyor' adlı kitabında, teknoloji üzerinde düşünürken gönüle ulaştığını açıklayarak, gönülle ilgili düşüncelerinin zaman içerisinde değişime uğradığını belirtir. Gönül arayışında olan Ahmet İnam, Doğu, Batı düşüncelerinde çeşitli şekillerde var olan gönül kavramını yeniden yorumlayabilmek, sorgulayabilmek için, gönlün, tarihteki yolculuğundan haberdar olmak gerektiğini düşünür. İnam, 'Candan Gönüle' adlı kitabında, Eski Türkçeden itibaren var olan bu sözcüğü, Dîvânü Lugati't-Türk'ün kaynak göstererek 'köñül' olarak, sadece duyguyu değil, anlayış, kavrama, akıl işleyişini de kapsadığını anlatmaktadır.

Orhun Anıtları'nda "Taş tokıtdım, köngül tegi sabımın bitidim" Taş yonturdum, gönüldeki sözümü yazdırdım, biçiminde yer almaktadır (Ergin, 2012: 47). Elimizdeki verilere göre 'gönül' sözcüğü çok eski köklü bir sözcüktür. Daha sonraki dönemlerde işlenmiş pek çok deyim atasözünde yer almıştır. Örneğin Türkiye Türkçesinde gönül sözcüğüyle başlayan 15 atasözü, içinde gönül sözcüğü geçen 10 atasözü vardır. (Aksoy, 1984: 243-244) Tarama sözlüğünde gönülle başlayan 47 deyim yer almaktadır (TS III: 1760-1771). Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük'te gönülle başlayan sözlük 74 adettir (TDK, 2005: 777-779). Bu konuda Abdülbaki Gölpınarlı'nın "Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri" adlı eserinden yararlanılabilir.

Ahmet İnam gönlü; kültürümüzdeki özgün bir kavram olarak, bağlantılı olduğu alanlarda sorgulama, yorumlama çabasındadır. Ona göre kültürümüzdeki bu çekirdek ve gebe kavram yeterince işlenmemiştir. Topraklarımızda petrolün olmadığını ancak felsefi bir hazinenin yattığını belirten yazar, kültürümüzde bütün insanlığa verilecek çok önemli mesajlar olduğunu düşünmektedir. Ahmet İnam,

‘Candan Gönüle’ adlı kitabında; ‘kalp, dil, fuad’ın ‘gönlün’ tam karşılığı olmadığını, bu sözcüklerden daha fazla anlam derinliğine sahip olduğunu belirtmektedir. Gönümüz bedenimizi, aklımızı, duygularımızı, ilişkilerimizi içermektedir. İnam, gönlün bedenimizle ilişkisini; Anadolu’da mide bulantısına, ‘gönül bulantısı’ denilmesini örnek vererek, kültürümüzdeki yaygın kullanımına dikkat çeker. Gönül’ ve ‘kalp’ ayrımını birçok kez vurgulayan Ahmet İnam, insanın bütünlüğünü parçalayarak gönlü, bir boyutuyla abartılı olarak ele almanın doğru olmayacağı düşüncesindedir. Yazar, ‘Yaşam Bizi Çağırırken’ adlı kitabında gönlü; duygu, kalp, duygusal bir çalkantı, tutku, istek, arzuyu içinde taşıyan, kapsayıcı bir kavram olarak açıklamaktadır. ‘Gönül’ beden, duygu, akıl ve çevrenin oluşturduğu bütünlüğün adıdır. Ahmet İnam’a göre ‘gönül’ kavramının net sınırları kesin çizgilerle çizilmiş değildir, yapısı gereği belirsizliklerin tamamen ortadan kaldırılması mümkün değildir. Ahmet İnam, ‘gönül’ kavramını mistik bir tutumla ele almadığını ileri sürerken, mistisizmin sunduğu gizli yolu reddetmez. Gönüle giden açık yolların da olduğunu, bu yolların emekle bulunabileceğini ileri sürmektedir. Onun gönlü; iletişime, muhabbete, tartışmaya açıktır. Gönlün tümüyle duygudan ibaret olmadığını ‘Yaşam Bizi Çağırırken’ adlı kitabında şu sözlerle açıklamaktadır: “Şarkıda: ‘Gönlümle oturdum da düşündüm o yerde/ Sen nerdesin ey sevgili, o yaz günleri nerde?’ Gönülle düşünülür, gönüllü düşünülür; belki gönülle düşünmek, yaratıcı düşünmenin olmazsa olmaz koşuludur. Bedenimizi, duygularımızı, aklımızı, kültürümüzü, toplumumuzu, tarihimizi, insanlarla ilişkimizi katarak düşünmektir, gönülle düşünmek.” (YBC: 233) Yazar, ‘Candan Gönüle’ adlı kitabında; gönlün bilgiyle, kendimizi, çevremizi, dünyayı tanımakla ilgili olduğunu belirtilerek, yalnız duygularımızla sınırlı bir gönül yaşantısı olamayacağını vurgulanmaktadır. Gönül, bilinçli olmakla, kendimiz ve gerçekle yüzleşebilmekle ilgilidir. Bir güçtür ve özü

olanlar gönlü geliştirebilir. Gönlün ahlak, estetik, bilgi, anlama ve kavrama gücü gibi açık özellikleri vardır.

Ahmet İnam, 'Teknoloji Benim Neyim Oluyor' adlı kitabında 'gönlü', yaşayışımızın yaşama biçimimizin özümsemiği, sindirildiği, yaşantılar yumağına taktığımız bir ad olarak tanımlamaktadır. Bütün düşünme çabalarımızı saran atmosferdir gönlü. Bu atmosferin; düşünen, bilen, hesaplayan, üreten, duyan, isteyen yanlarımızı bir araya getirerek; kavrayışımızı, yorumlama gücümüzü bütünleyici bir işlevi vardır. "Gönlü kavramı Batılının kalp dediği ile çakışan bir kavram değil, onu içine alıp aşan ve çok değişik uzantıları olan, çok geniş bir kavramdır. Gönlü bir başka açıdan bir güçtür, bir yaşam gücüdür." (CG: 85)

Ahmet İnam, gönlü yorumlarken, yolunu mistisizmin karanlık sığılığında yitirmek istemediğini belirtir. Ancak arkamızdaki güçlü tasavvuf kültürünü de bizlere hatırlatırken, 'gönlü' soyut kurgulamalardan kaçınarak ve yaşayarak yazmaya çalışmaktadır. İnsanın gönüllemesiyle ilgilenen felsefeci 'gönülleme'yi, gönlü denetimi yapabilme, insanda bütünlük sağlama olanağı olarak açıklar. Yazar, 'gönlü' bazı adlandırmalar ve anlamlandırmalar yaparak yorumlar: Gönlü atılımları, gönülleme, gönlü oluşumu, gönlü topluluğu, gönlü insanı, gönlü gücü, gönlü özü, birey gönlü, gönlü küre, gönlü evi, gönlü sokağı, gönlü kenti, gönlü ülkesi, gönlü dünyası, gönlü dalgaları, gönlü enerjisi, gönülleşme, gönlü taşıyıcı, gönlü yaşayıcı, gönlü sahibi, gönlü çevresi, gönlü sosyolojisi, gönlü ortamı, gönlü oluşumu, gönlü eri... gibi adlandırmaları bazen bazen türetmekte bazen de yeni anlamlar katarak kullanmaktadır. böylece gönlü sözcüğünün anlam çerçevesini genişletmektedir.

Yazara göre 'gönlün', etkileşim içinde olduğu alanlardan biri de teknolojidir. 'Teknoloji Benim Neyim Oluyor' adlı kitabında gönlün teknolojiden ayrı olmadığını, teknolojiyle iç içe olduğunu DLT'ü kaynak göstererek açıklamaktadır (DLT, 1986,

III: 239). Ahmet İnam'a göre 'gönül' kavramının, alışılmış felsefe tutumuyla anlaşılamayacağını ileri sürer. Gönülü anlamak için gönlümüzü kullanmak gerekir. 'Candan Gönüle' adlı kitabında gönlün dört ana özelliğinden bahseder. Bir tomurcuk kavram olarak gönül; güçtür, havadır, tavidir, yaratmadır. Bu kavramın, sadece din yoluyla, ya da sadece sanat, bilim aracılığıyla anlaşılması olanaklı değildir. Bu nedenle Ahmet İnam, 'gönlün' çoklu bakış açısıyla ele alınabilecek bir kavram olduğunu, disiplinlerarası bir yöntemle, üzerinde çalışılması gerektiğini vurgulamaktadır.

A. İnam, 'gönül' yeniden yorumlarken, yerleşik kullanımlarına tamamen ters düşmeyecek şekilde yorumlamaya özen göstermektedir. Dikkatimizi, Türkçedeki gönülle ilgili deyimlere çeker: 'Gönlümüze söz geçirememek', 'gönlün ferman dinlememek' gibi deyimlerde 'gönül', sanki bireyden ayrı, kendi başına bir güçtür. Yazarın amacı, kültürümüzdeki gönül kavramındaki, anlam derinliğini ve zenginliğini yeniden hatırlatmaktır.

Ahmet İnam'a göre, her bireyde, her toplumda bir gönül potansiyeli vardır. Ancak bunu gerçekleştirmek için emek harcamak gerekir. Gönül oluşumunun gerçekleşmesi için önce gönlümüzün farkına varmalıyız. A. İnam'ın 'gönül'le bize söylemek istediği şey, 'tam insan', 'dolu insan' olma halidir. Gönlün oluşumu için gerekli olan koşullardan biri özgür bir kafaya sahip olmaktır. İnam, gönlün 'ruh istiklali'yle arandığını (CG: 103) söyler bize.

"Gönüllerinin gözünü kör ettiniz mi, o kültürün dilini, folklorunu, türkülerini, dostluk anlayışını, muhabbetini, geçmişini, geleceğini ortadan kaldırdınız mı, o toplumun gönlü kör olur. Gönülü kör olmuş kültürlerde kirlilik görülür. En yaygın belirti kirliliktir. Gönül körlüğünün en açık belirtisi kişiliktir. Kirlenmenin en büyük nedenlerinden biri içimizle ilgilidir. Dışımızla ilgili olanını birçok sosyolog, ekonomist, siyaset adamı hep söylüyor." (DGG: 146)

Gönlümüzün etkinliklerine 'gönülleme' diyen İnam, "Alışılmış anlamıyla, kafa düşünür, kalp duyarsa gönül de gönüller... Gönül duyar, düşünür, coşar, titrer.

Gönülleme kuru, soyut bir düşünme, kendimizi yitirmemize yol açan bir duygulanma değildir. Gönülleme, bedensel, tarihsel, kültürel giderek metafizik anlamda varlığımızı duymakla başlayan bir çabadır.” (CG: 25) sözleriyle gönlün işlevini yorumlamaktadır. Ahmet İnam, ‘gönlü’; özümüzle, teknolojiyle, bilimle, dönüşümle, etkileşimle, kültürümüzle, dilimizle, bireyselliğimizle, toplumsallığımızla, denetleme duygumuzla, bedenimizle, içimizle ve dışımızla, anlamlandırmalarımızla, ilişkilerimizle, geçmişimiz, şimdimiz ve geleceğe bırakacağımız mirasla... birlikte yorumlamaktadır.

‘Gönül’, A. İnam’ın yaşamı yorumlamada sırtını dayadığı; çekirdek, işlenmeye muhtaç bir ham kavramdır. İnam, dünyada ve Türkiye’de yaşanan sıkıntıların sadece toplumsal, siyasal, ekonomik olmadığını, ayrıca birey ve toplum olarak gönül oluşturamamanın derin acılarını da yaşadığımızı düşünmektedir. Dünyayı geliştirmenin, sorunları çözenin tek bir yolu olamaz. ‘Dünya Gönülden Gönüle’ adlı kitabında ‘gönlün’, üç-beş sanatçının, tarikat erbabının, çileci düşünürlerin insafına bırakılmayacağını belirterek, ‘gönüllemiş gönüllerin’, özgür, yaratıcı, yorumlayıcı, çağın getirdikleri değişikliklerle iletişime geçebilen gönüller olduğunu vurgulamaktadır.

5.3 Aşk

Arapça kökenli olan “aşırı sevgi ve bağlılık duygusu, sevi.” (TDK, 2005: 138) biçiminde tanımlanan ‘aşk’ı Ahmet İnam, neden yeniden yorumlama ihtiyacı duyduğunu ‘Yaşam Bizi Çağırırken’ adlı kitabında açıklamaktadır. İnam, insanların aşk adını vererek yaşadıkları bağımlılıkları, asalak, çıkarıcı ilişkileri, iki tarafı da geliştirmeyen çarpıklıkları gördükçe, eleştirel bir aşk anlayışının gerekli olduğuna karar verir. ‘Aşk’ta saygı olması gerektiğini düşünen Ahmet İnam, Ersin Yılancı

tarafından yapılan bir söyleşide “Âşıklar birbirini bıçaklıyor. Bunun neresi aşk!” diyerek aşkta şiddetin kabul edilemez olduğunu belirtmektedir.

Ahmet İnam’a göre ‘aşk’ sadece bir duygu değildir. Yaratıcılığın kaynağı olan bir eylemdir aynı zamanda. Aşkın nesnesi bir insan, bir düşünce, bir inanç da olabilir. Aşk bir cesarettir, bunu “Sahralara düşme cesareti ile sahraları incitme cesaretidir” (CG: 138) sözleriyle anlatır yazar. ‘Aşk’, bizim yaşama biçimimizle ilgili bir tavidir. Bu tavrı sezme ve yaşamak gerektiğini belirten İnam, “Belki aşk, başlı başına bir gülmedir. O yüzden çok ciddi bir iştir”, (TBNO: 48) diyerek mizahın aşka karşı olmadığını belirtmektedir.

Aşkın ‘iletişim’ olduğunu söyleyen İnam, ‘gönül eri’ adlandırmasından yola çıkarak, ‘aşk eri’ni tanıtır bize. ‘Aşk eri’, bireysel ve toplumsal bütün sorunlarını iletişim gücüyle çözmeye çalışır, pısrık değildir, etkendir. Yazar, aşk erinin içindeki yaratıcı enerjiyi, yanardağa benzetir. Aşk, bizi bir noktadan daha ileri bir noktaya taşımalıdır. Duyguların dönüşümü, eylemle bütünleştiğinde ortaya ‘aşk çekirdeği’ çıkar. Aşk bir ateştir, dünyanın anlamını değiştirebilecek güçte bir ateş. Kültürümüzde çok kullanılan ‘Aşkın gözü kördür’ düşüncesini, ‘anlamın dönüştürülememesi, eylemin gerçekleştirilememesi, farkındalığın geliştirilememesi’ olarak yorumlayan İnam’a göre ‘aşk’, karşılıklı üretimdir. Düşünme, yaşama, duyma gibi kanalla oluşturduğumuz anlamların dönüşümüdür. Bu dönüşüm insanlara, hayata, sevgiimize bakışımızdaki değişimle ilgilidir.

A. İnam çalışmalarında, kavramlar arasındaki ince anlam farklılıklarına dikkat çekerek ayrıntıya inmesine rağmen ‘aşk’ ve ‘sevgi’ kavramlarını ayırmaz. “Aşkla sevgi arasında ayırım falan da yoktur. Aşk, iki kişinin yarattığı, oluşturduğu ortaklaşa yaşamadan doğar. Paylaşmalardan oluşur. ‘Bir görüşte aşk’, eğer görüş sonrasında ortaklaşa yaşam yoksa aşk değildir. Şok olabilir. Çarpılma olur. Aşk

girizgâhı, peşrevi, üvertürü olabilir ama aşk olmaz.” (GB: 202) diyen İnam, aşkın sevgiden daha şiddetli olduğunu, sevginin dengeli, ölçülü olabildiğini ancak sevgiye neden olan enerjinin aynı zamanda aşkı da beslediğini belirtmektedir. Bu enerjiyi İnam, ‘sevi-erk’ ya da ‘sevi erki’ olarak adlandırmaktadır. Bu enerjinin belli biçimde yaşanmışlığı sevgidir, ancak beklentilerin dışında bir şey olduğunda ona aşk demektedir. Yazar, aşkın anlam alanını iyice genişleterek, insanlar arasındaki düşmanlığa bile ‘itici aşk’ denebileceği görüşündedir.

Ahmet İnam, ‘Dolanmalar’ adlı kitabında “Şarkılar Ummanında Aşk Batıkları” başlığı altında, Türk sanat musikisinden güfteler seçerek, ‘aşk ve aşk ilişkilerini yorumlar. “Mûsikîmizde şarkıları çoğunlukla seven söylemiştir. Aşk, hep sevenin gözüyle anlatılmıştır... Neden sevilen şarkı yazmaz, şarkıya kendini koymaz? Sevilenin sesi çıkmaz mı bu kültürde? Aşklar neden hep âşığın ağzından anlatılır?” (D: 221) gibi cümlelerle şarkılarımızda ‘aşk’ın işlenişine dikkat çekmektedir. Ahmet İnam aşkın, ‘afyon’ olmadığını belirtir ve gerçekteki aşkı görebilmenin önemini vurgular. Aşk enerjisiyle gerçekleştirilen dönüşüm, insanı hayata açmalıdır. Aşkın günlük yaşamda bir delilik olarak, çılgınların, ölçüyü kaçıranların, dengesini yitirenlerin yaşayabileceği görüşünün yaygın olduğunu belirten yazar; aşkta geçici tutkuların, yüzeysel heyecanların, bilgisizliğin, deneyimsizliğin, hamlığın yeri olmadığı düşüncesindedir. Kuralları olmayan bu eylem, ne insanların birbirine duyduğu geçici bir heves, ne de mistik bir gizemdir, ayrıca herkesin yaşayabileceği bir ruh hali de değildir. Ahmet İnam, ‘Teknoloji Benim Neyim Oluyor’ adlı kitabında aşk ve acıyı yorumlar. Acının iki nedeni vardır ona göre. Biri yaratmanın acısıdır diğeri ise başarısızlık sonucu yaşanan duygudur. Ancak, acıdan öğrenebileceğimiz çok şey vardır. Yazar, yaşantımıza karşı duruşumuzu ‘aşk edası’ olarak nitelendirmektedir. Aşkın bedenimizde ve

ruhumuzdaki bu duruşu; aşkın, sanat alanlarıyla yakınlığının kaynağını oluşturmaktadır. Aşk, yaşayarak, görerek, deneyimlerden yararlanarak öğrenilen bir yaşama biçimidir. Yazara göre yaşamak, bilim, sanat, bir aşktır. Aşk dünyaya farklı bir açıdan bakabilmeyi gerektirir, emek, bakım, özgürlük ve bağımsızlık ister.

Bilgi aşktır Ahmet İnam'a göre ve aşk içinde aktarılmalı, tartışılmalıdır. Eğitim sistemimizde, heyecanlı eğiticiler, duyarlı talep eden öğrenciler olmalıdır. "Bir spor karşılaşmasında, bir konserde hissettiğimiz heyecanı neden bilgilenirken hissedemiyoruz? Öğrenmek neden bir zevk haline gelememi?" diye sorar yazar. "Gönülleşim sürecinin en önemli kaynağı aşktır. Aşkın sazını çalabildiğinde, çalanın 'gönül' sahibi olduğunu anlayabilirsiniz. Aşk, tüm derinliğiyle yaşanabildiğinde, paylaşılabilirliğinde gönül, aşk sazını çalabilir" (CG: 134) sözleriyle, yazar gönül ve aşk kavramlarının iç içeliğini vurgulamaktadır. Aşkın kolay olmadığını açıklayan İnam' göre, eğer gönlümüzde aşk varsa, insanlara da gönül borcumuz var demektir. Ahmet İnam'a göre yaşam, insan, aşk dönüşmektedir. İçine kapalı topluluklarda mistik bir yaşantı olarak kalan; günümüzde erotik bir görünüme büründürülen 'aşk', yazara göre; ancak kendi ayakları üzerinde durabilen insanların başardıkları bir yaşantı olduğunda; geleceğin sanatçıları, kültür tarihçileri, düşünürleri tarafından, insanın gönül tarihine yazılacaktır.

5.4 Can

Kökeni Farsça olan 'can': "İnsan ve hayvanların yaşamasını sağlayan ve ölümle bedenden ayrılan madde dışı varlık, ruh... İnsanın kendi varlığı, yaşama, yaşayış, hayat... İnsanın duygularını taşıyan iç âlemi, gönül, iç, yürek." (MS: 181) anlamlarıyla açıklanmaktadır. Ayrıca can sözcüğü kaynaklarda kişi, kimse, fert; kuvvet, güç; sevgili, dost, kardeş; tarikat kardeşliği, anlamları da verilmektedir.

Zengin bir anlama sahibi olan ‘can’ı, gönlüyle araştıran bir felsefeci olarak A. İnam, sadece canlı varlıkların değil, ‘var olan’ her şeyin; herhangi bir nesnenin, bir kavramın, düşüncenin, sanat ürününün... toplum ve kültürün canı olduğunu belirtmektedir. İnam, bizlere kavramlarla yaşadığımızı hatırlatarak günlük yaşantımızı kolaylaştıran, sorunları çözmemizde yardımcı olan kavramların altındaki canı ve kanı göremezsek, onlarla yolculuğa çıkamayacağımızı anlatır. Kendi de bu anlamda bir kavram yolcusudur. Yeni kavramlar üretebilmek, kavramların fark edilmemiş yüzlerini görebilmek, eski ve yeni kavramlarla farklı bağlamlar oluşturabilmek, yazara göre ancak canlı düşünebilmekle olanaklıdır. Akıl ve düşüncenin tek başına bir şey ifade etmediğini “Düşünce ağaçla, yaprakla, kelebekle, tavşanın kulağıyla yani canlı olanla ilişkiye geçince bir ‘şey’. Mesela avucumda titreyen tavşanın canını hissettiğimde düşüncem müthiş genişliyor. Yani soyut düşünce dediğimiz şeyin can içinde, toprakta, yaprakta hayvanların tüyünde olduğunu görüyorum.” (DGG: 103) sözleriyle açıklayan İnam, ‘can’ı beden, duygusallık ve kültürün birleştiği bir kavram olarak görmektedir. Yaşamımızın canıyla ilgilenen yazar; “Yaşamımızda can var mı? Yoksa yaşamımızın canı tükendi mi? Canı mı çıktı?” gibi sorular sorar. Sessiz ve derin yaşamların da canlı olabileceği konusunda bizi uyararak “En derin olanı düşünen en canlı olanı sever” (DF: 76) sözünü, derin yaşayan canlı hayatların söylediğini belirtir. Yazara göre, ‘yaşamımızın can rengi’, nitelikli yaşamın bir ögesidir. ‘Gözünün ferri kaçmak’ deyiminden esinlenerek ‘canının rengi kaçmış’ diyerek yaşamımızın niteliğini bizlere sorgulatmaktadır.

Dünyası olan, paylaşmayı bilen, öğrenmeye çalışan, sevinç ve sıkıntılardan öğrenen birinin içi vardır, dolayısıyla canı vardır İnam’a göre. Canı geliştirecek değerler; çağdan çağa, kültürden kültüre fazla değişikliğe uğramamaktadır. İnam,

‘can ahlakı’ ‘can estetiği’ gibi adlandırmalarla ‘can’ kavramını ilişkili olduğu değerlerle açıklamaya çalışırken, değerlerin, özgürlük ve bağımsızlık sayesinde yaşayabileceğini vurgular. Yazar, canı algılayamayanın gönül oluşturamayacağını belirtirken “Canımız yoksa gönlümüz yoktur” (CG: 217) diyerek gönlün, canın belli özellikler kazanmış hali olduğunu açıklamaktadır. İnsan farkında olmasa da, can sahibi olarak yaşar ancak, gönül sahibi olmak için bilgi, çaba ve güç gerekmektedir. Ahmet İnam’a göre ‘can’ ve ‘canan’ mistik kavramlar değildir. Can da aşk gibi bir ateştir. Bu ateş; ayakta kalabilmek, sağlıklı olabilmek için gerekli bir güçtür. “Can yoldaşlarımla, tomurcuk halindeki gönlümle canımı keşfetmeye çalıştıkça gönlümü bulacağım. Gönül can evinde oturur. Can evim ise, keşfedilmeyi bekler” (CG: 220) sözleriyle İnam, can ve gönül kavramlarının karşılıklı olarak birbirlerine muhtaç olduklarını bizlere anlatmaktadır.

Ahmet İnam’a göre ‘can’; yaşayışını geçmişini içine sindirebilen, iletişim becerileri gelişmiş, toplumu ve kültürüne karşı duyarlı, başka canlarla (ötekilerle) paylaşabilen, sınırlarını aşmaya çalışan, yaşadığı toplumun ve dünyanın sorunlarına karşı duyarlı olan, çatışmaya, değişime, zor olana açık olandır. Yazar, ‘Candan Gönüle’ adlı kitabında; can gözü, can meydanı, can ortamı, can güden, can içi, can dışı, can doruğu gibi adlandırmalar yaparak ‘can’ kavramıyla ilgili ayrıntılı açıklamalar yapmakta ve can sözcüğünün anlam çerçevesini genişletmektedir. Türkçedeki günlük yaşamda kullandığımız ‘gönül gözü’ deyimleriyle yetinmeyen yazar, ‘can gözü’ tamlamasını kullanmaktadır. ‘Can gözü’nü, canda, olup biteni gören göz, ‘farkındalık’ ve ‘bilinçli olmak’ biçiminde dile getirmektedir. İnam, günlük yaşamda kullandığımız canla ilgili deyimleri yorumlayarak, belleğimizde yeni anlam ufukları yaratmaya çalışır. Ömer Asım Aksoy’un Deyimler Sözlüğü’nde, ‘insanın neşesini ve dinçliğini artırmak’, anlamına gelen ‘cana can katmak’ deyimini

kullanarak, yalnız bilgiyle, düşünceyle ‘cana can katılamayacağını’ belirtmiş, kültürümüzün, kendi açısını, durumunu, konumunu, duygusal hallerini keşfetmek, yaratmak, inşa etmek zorunda olduğu konusunda dikkatleri çekmektedir.

Ahmet İnam’a göre; bir can olan insan, zamanı bütün zenginlikleriyle birlikte yaşayan, sonlu bir varlık olduğunu gerçek anlamda bilendir. Baktığı kişiyi can olarak görür, onu kullanmayı düşünmez. Karşıdaki kişinin tüketilemeyeceğini bilir. Can olan, karşısındakinde kendini ve evreni görür. Evreni nasıl yok edemeyeceğini biliyorsa, karşısındakini de yok edemeyeceğini bilmektedir. ‘Can ahlakı’ yaşayan biri; kendi gibi yaşamayana, kendi gibi inanmayana yapılan saygısızlığı, hayata saygısızlık sayar. Farklılıkları bir tehdit olarak görmek, korkmak, herkesi kendine benzetmeye çalışmak canın gelişmesine büyük engeldir. Ahmet İnam’a göre ancak farklılıklarımızla özgürce yaşayabilirsek, o zaman can olabiliriz.

5.5 Muhabbet

Arapça kökenli olan ‘muhabbet’ “Sevgi, aşk, sevdâ, dostluk, bağlılık, sohbet, yârenlik...” (MS: 839) anlamlarıyla açıklanmaktadır. Ahmet İnam, ‘muhabbet’i sözle gerçekleştirilen bir iletişim biçimi olarak ele alarak ‘Dolanmalar’ adlı kitabında; “Söylenenin, söze dönüşebildiği, bir dokunma biçimi.” (D: 99) olarak tarif eder. İnam’a göre ‘muhabbet’ herhangi bir iletişim değildir, bir temas, bir anlam ve söz temasıdır. Aynı zamanda bir arada yaşama biçimidir. Yazar, muhabbetle bir arada yaşamayı, ‘muhabbet iletişimi’ olarak adlandırmaktadır. Ahmet İnam, ‘Dolanmalar’ adlı kitabında, Sâdî’nin gazelinden örnekler vererek ‘muhabbet’i, yüz yüze, güzel yüze, duyguya yönelme olarak açıklar. Yüz yüze gelemeyen duygular, düşünceler, ruhlar, muhabbet cahilidir. Muhabbet, güzel söyleyişle; güzele, güzel yaşama yönelme, açılmadır. İnam muhabbeti, bir insanın tek başına kendi kendisiyle gerçekleştirebileceği bir başarı olarak da görmektedir.

Ahmet İnam'a göre, muhabbet aynı zamanda bir yüzleşmedir, bu nedenle cesaret ve sorumluluk gerektirir. Doğal süreçte gerçekleşen insan olmanın olanaklarından biridir. İnam'a göre planlama, muhabbeti öldürür. Yazar, 'Yolculuk Hazırlıkları' adlı kitabında, toplumun demokrasi kültüründe çok önemli rol oynayan eleştirinin de, bir muhabbet olduğunu belirtir. Ahmet İnam, varlığımızın, içimizle dışımızla birlikte olduğunu; gönlün, muhabbet yardımıyla sesini duyurabileceğini, çoğalacağını, uyanık kalacağını ileri sürmektedir. "Muhabbet okyanusuna girmeden, ötekilerin muhabbete nasıl eriştiğini anlamadan, kendimize özgü sözlerle söyleyeceğimizi sözlendirmeden muhabbet limanına yanaşamayız" (D: 99) sözleriyle İnam, 'gönül'de, 'can'da olduğu gibi muhabbette de 'öteki' çıkışlı bir düşünce ortaya koymaktadır. Ahmet İnam, 'Muhabbet Şifadır' adlı kitabında, 'Kendimi Geliştirme Yolu Olarak Mistik Muhabbet' başlıklı yazısında, Alevi inancı ve kültüründe muhabbetin özel bir anlamı olduğunu belirtir. Bu kültüre göre 'muhabbet ortamı', 'bir olma, birlik olma' amacıyla oluşturulmaktadır. Bu nedenle, Alevi inancında, muhabbet kutsal bir ayin değerindedir. İnam, bu yazıda kedisinin de katıldığı muhabbet ortamlarından edindiği izlenimleri okurlarıyla paylaşır. Eğitimin bir eğitim olduğu düşünün İnam, eğitimin ancak bir muhabbet içinde olanaklı olduğuna inanmaktadır. Muhabbet ortamında gerçekleşmeyen eğitim sığlaşır, yozlaşır. Yazar 'Dünya Gönülden Gönüle' adlı kitabında muhabbet çevresinin bir bilgi, bir duygu ve bilinçle, belli bir tavırla gerçekleştirilebileceğini vurgular. Muhabbet ortamında, karşılıklı olma ilkesi vardır. Orada, her birey hem öğrenci hem öğretmendir. Kendilerini otoriteye teslim etmiş olanlar muhabbet erbabı olamaz. İnsan, muhabbet çevresi ve ortamında bir candır. Bu canda beden, taşıdığı duygusallıkla, kültürüyle birleşir. "Muhabbet ortamı kolay, gevşek, yılışık bir ortam değildir. Öğrenme, öğretme çilesini sevgiyle sürdüren anların ortamıdır." (DGG: 29)

Ahmet İnam, aramalarında, düşünsel yolculuğunda ilerlerken, aynı zamanda muhabbete giden yolda da ilerlemektedir. Günümüz dünyasında, çatışmalarla dolu ortamda, hatta sevgide, aşkta bile muhabbetin kalmadığı görüşünde olan İnam, yine de umutludur. Geleceğin dünyasında muhabbet olacaktır. Çünkü İnam, dünyanın “ele geçirilecek bir yer değil, yaratılacak bir yer” (DD: 95) olduğuna inanmaktadır.

Bölüm 6

AHMET İNAM'IN SÖYLEMİNDE ANLAM VE BİÇEM ÖZELLİKLERİ

6.1 Ahmet İnam'ın Biçemine Bakış

Ahmet İnam, kavramların ancak insanlarla yaşayabileceğini, canlı kalabileceğini düşünmektedir. Bu nedenle biçemine canlandırma ve canlı tutma havası egemendir. Düşüncelerini daha çok betimlemeye dayalı kısa deneme ve makalelerle aktaran yazar, istediği sözcüğü istediği nesneye verme özgürlüğüne sahip olduğunu düşünmektedir, bu örnekte görüldüğü gibi: “Aşk mânâ mühendislerini bekliyor, mânâ mühendisliği hayata vereceğimiz mânânın, yorum ve açıklama gücümüzün bu gözle hayatın dönüştürülmesinin mühendisliğidir. Elbette uyduruyorum, böyle bir mühendislik yok. Yaban gözüyle bakan mühendislerin işi değil mânâ mühendisliği, cân gözüyle dünyayı görebilenlerin işi.” (AÜD: 32)

Yazarak ve konuşarak düşünen İnam, kendi deyişiyile düşüncelerini Türkçedeki sözdiziminin esnekliğinden yararlanarak ‘günlük dille’ anlatma çabasıdadır. İnam, kavramları; ilişkilendirerek, kişileştirerek, onlara can vererek, bizlere de kavramlar dünyasının parçalardan oluşan uyumlu bir bütün olduğunu göstermektedir. Ahmet İnam kendi yazılarını değerlendirirken; dağınık bir görünümün hâkim olduğunu ancak bu dağınık görünümün altında, yazılarının belli bir problemin etrafında döndüğünü belirtmektedir. İroni ve mizahın “edepli hınzırlık” (DF: 38) olduğunu dile getiren İnam, yazılarında ironinin ve mizahın gücünü kullanır. “Domates Soslu Einstein, Bol Biberli İbn-i Sînâ, Az şekerli Nietzsche, Tavada Newton, Sarımsaklı

Descartes... Kùltür, bize yemekten geçer. Mânevî kùltürden söz ediyorum: Bilimden, sanattan, inanç düzenlerinden. İbn-i Arabî dolması, Yunus tatlısı yediğinizde, tasavvufun derin anlamlarını özümseyebileceğinizi düşünüyor musunuz?" (GB: 81) derken, yarı alaycı, eleştirel mizahi söylemle okura sormaktadır.

"Ben sizi okurken, eleştirinin o engin imkânını gördüm. Sizin yüreğinizin titreşmelerini duydum. Bir muhabbettir eleştiri. 'Keşke' dedim, kendi kendime, 'Nihat Genç gibi gençler, öfkeleri, krallıkları, hayal güçleri, yaşama sevinçleri, öğrenme tutkuları, kendi kendilerini eleştirme disipliniyle öğrenmenin kahrını, çilesini çekmeyi başararak, nedense Ahmet İnam'ın kişiliğinde simgeleştirdikleri yol tıkayıcı, uzlaşmacı, piyasa oyununa gelmiş adamların tozunu, kendileri de genç olmanın ataklığı ile oyuna gelmeyi atabilselerdi.' Siz de yüreğimin titreşimini duyabiliyor musunuz?" (DGG: 207)

Yukarıdaki alıntı, Ahmet İnam'ın kendisine yöneltilen bir eleştiri karşısında verdiği cevap, ironiyle karışık bir isyandır. Kendi deyimiyle 'sözcük şaklatması' yaparak alışılmış dili kullanmadan belki de başkalarıyla aynı şeyi söylemektedir yazar. Ahmet İnam'ın kitaplarında, denemenin yanında mektup, söyleşi ve günlük türünde yazılar da bulunmaktadır 'Yaşamla Yoğrulmuş Bilgi', 'Aşk Üstüne Denemeler' adlı kitaplarında İnam, kendine yazdığı kurgusal mektuplarda düşüncelerini aktarmaktadır. Ahmet İnam'ın yazılarında felsefenin temelini oluşturan tartışmacı biçiminin canlı ve çok çeşitli örnekleri bulunmaktadır. Çokseslilikten yana olan yazar, yaşama da farklı açılardan bakmayı tercih ettiğinden diyalog yazarken daha rahat olduğunu, içinde dört, beş ses bulunduğunu ve onları konuşturmak istediğini belirtir. Aşağıdaki alıntı buna örnektir. Yazar, 'Düşten Düşünceye' adlı kitabında 'Çevre-İnsan Düğümünü Kim Çözer?' başlıklı konuyu, iki gencin söyleşisinden yararlanarak tartışmaktadır.

"Ali- (Kitapçının önüne çöker, sigara yakıp bir türkü söylemeye başlar.) 'Kim okurdu, kim yazardı?/Bu düğümü kim çözerdi?/Koyun kurt ile gezerdi/Fikir başka başka olmasa...'

Elif- (Kitapçının kapısında oturmuş türkü söyleyen Ali'nin sesine kulak kabartır, yüzünde gizli bir gülümseme oluşur. Türkü kesilince usulca yanaşır Ali'nin yanına.) Neydi sözleri söylediğin türkünün?
Ali- Çıgırdığım türkünün mü?" (DD: 56, 57)

Ahmet İnam anlatılarında türkü, mani, deyiş, deyim... gibi pek çok kültürel öğeden de yararlanmaktadır. Türk halk ve sanat müziğiyle yakından ilgilenen İnam'ın yorumlarında, bu ilginin izlerine rastlanabilir: Kimi ruhların kakafonik, kimi ruhların senfonik olduğunu belirten İnam, "Ruhumuz sürekli bir müzik yayını yapar çevresine. Duyanların kiminin hoşuna gidebilir, belki büyük bir çoğunluğu duymaz bile, kimilerininse kulağını tırmalayabilir. Müzik yalnızca, ruhumuzdan gelmez, insan ilişkilerinden de gelir. Dostlukların örneğin, bir müziği vardır. Toplulukların, tarihteki olayların bir müziği vardır." (YYB: 153)

Ahmet İnam'ın sorgulayıcı tavrını, kendine ve okuyucuya sorular yöneltmesi biçiminde görmek mümkündür: "Hiç yalnız kalmayan sevebilir mi? Gönül bağımsızlığına erişmeyen. Sevmenin alt yapısını oluşturamayan? Kardeşliği, saygıyı, eşitliği hakça bir düzeni düşünemeyen? Yalanı, dolanı, düzmece ilişkileri sırtına yüklemiş insanın mekânı mı olurmuş? Kendini aramayan insan mekânını bulabilir mi?" (DGG: 83), "Eğitişim, karşılıklı eğitim demek. Hoca öğrenciyi, öğrenci hocayı eğitecek... Peki, hoca eğitilmeyecek mi? Hocayı kim eğitecek? Başka hocalar? ... Hoca öğretirken öğrenmeyecek mi? Hoca öğrencilerin sorularından, eleştirilerinden zenginleşemeyecek mi? Öğrencilerin de ona öğretebileceğini, onu eğitebileceğini, biçimleyip yola sokabileceğini hiç düşünmeyecek mi?" (DGG: 27) örneklerde olduğu gibi.

Eleştirinin olmadığı yerde gelişmenin olamayacağına inanan Ahmet İnam, eleştirel bakış açısıyla ele aldığı konular üzerinde önemli saptamalarda bulunmaktadır. Sunacağımız alıntı bunlardan yalnızca biridir. "Temizliğin dıştan geldiğine olan bir inanç vardır. 'Temizlik imandan gelir' denmiştir bizim

kültürümüzde. Ben tersini düşünürüm hep, ‘iman temizlikten gelir’ diye düşünürüm. Yani temiz insanların imanı olabilir, öbür türlü, imanı her nasılsa olmuş da ondan sonra temiz olmuşu düşünemiyorum.” (DGG: 144)

Ahmet İnam, yaşamın içinden yazan bir felsefecidir. Gözlem gücünü yazılarında yansıtarak betimlemelerini sözcüklerle resim çizerek yansıtmaktadır diyebiliriz. “Emmim Abdullah’un parmağında, elbette şövalye yüzüğü vardı. Ne köylüdür o, ne de kentli. İki yana da yakın, iki yana da uzak... Bıyığında rakı kokusuyla mevlit okuyup okumadığı meçhuldür. Kimsesizdi emmim benim”. (AÜD: 160) örneğinde olduğu gibi.

Ahmet İnam, bir felsefeci olmanın yanı sıra aynı zamanda bir mühendis ve eğitimcidir. İnam’ın biçeminde bu niteliklerinin yansımalarını sıkça görmek mümkündür. Yazarın ayrıntıya inme çabası, eğitimci olmasından kaynaklanmaktadır denilebilir. ‘Gönül’, aşk’ gibi soyut kavramları, tasavvuf kültürüne sırtını dayamış bir kültürün insanı olarak, mistisizmi reddetmeden; ancak ona teslim de olmadan, kavramları akılcı yöntemle ele alarak yorumlamaya çalışmasında, İnam’ın mühendis kimliğinin rolü olduğunu söyleyebiliriz. Ahmet İnam’ın disiplinlerarası bakış açısına sahip bir felsefeci olması renkli anlatısına çeşitlilik ve zenginlik olarak yansımaktadır diyebiliriz. Ahmet İnam’ın biçeminde göze çarpan özelliklerden biri de kavram veya durumla ilgili olan eski söylemleri okurla paylaşmasıdır. “Eskiler ‘teoriye, nazariye’ diyorlarmış, şimdi kuram diyoruz.” (CG: 89), “Biz eskilerin belki de rehrevân-ı Rûm diyebileceği Anadolu yolcularıyız.” (CG: 163) örneklerinde olduğu gibi. İnam’a göre, yazıları, kendi deyimiyle ‘neyse öyle olmalı, halis, has insan olma halini, kendini’ yansıtmalıdır. Öznel bakış açısını yansıtmaktan çekinmeyen İnam’ın içtenliği bundan kaynaklanmaktadır. “Elimde tuttuğum kalem, anılarımla, umutlarımla, dostlarımla kurduğum ilişkide taşıdığı anlamlardan dolayı canlıdır

benim için.” (CG: 215) “Anarşizm çelebiliktir. Düşünsel çelebilik! İncelik. Hoşgörülük. Seni eşek sudan gelinceye dek döverlerse, çelebiliği, gönül açıklığını görürsün diyenlerinizi duyuyorum!” (DD: 130) örneklerinde olduğu gibi İnam, kişisel düşüncesini bütün açık yürekliliğiyle yansıtmaktadır.

Ahmet İnam eğitimci olması nedeniyle, kavramları tam anlatma çabası içindedir. Bu nedenle örneksemelerden de yararlanmaktadır. “Türk dili, aklın diline dönüştürülür. Başarıldığında felsefe, çağrılan bir felsefe olur. Tıpkı türkü çağırmak gibi. Felsefe çağırmak, felsefeyi çağırmak demektir bu topraklara. Bu topraklardan tüm dünyaya.” (YYB: 158) örnekte olduğu gibi. Düşüncelerini mitolojiden, deyim, mani, türkü, deyişlerden... yararlanarak, farklı bağlantılar kurarak açıklamaktadır. Ahmet İnam, şiirle de ilgilenen, şiir yazan bir felsefeci olarak, ‘düşünmeyi şiir yazarak, şiirin içinde düşünmeye çalışarak’ yaptığını belirtmektedir. Yazılarında şiirsel bir özelliğin de barındığını sıkça görmekteyiz. Aşağıdaki alıntı bunun kanıtı olmalıdır.

“Geleceğe giden gemilerde çalışmış, yolculuk etmiş, sınanmış, çile çekmiş, yaşadıklarını düşünmüş, düşünerek yaşamış, yaşayarak düşünmüş birilerinin serüvene hakkı olabilir. Daha önce hiç bilmedikleri, rotasını önceden kimsenin bilmediği gemilere binme ayrıcalığına sahiptirler. Bu coşkuyu yaşamayı, akıllarıyla tatmayı, coşkularıyla düşünmeyi, düşünceleriyle coşmayı bilirler. Onlar insanlığın yüz akı, gelecek araştırmacıları, tadcılarıdır... yaşama ustalarıdır, sınırlar, sınanırlar, sınırlarını aşarlar.” (DGG: 16)

Ahmet İnam’ın yazılarında “Schopenhauer amcam, Nietzsche dayım, Karacaoğlan emmim!” gibi seslenişlere rastlamak mümkündür. İnam, bu önemli kişilerle kurduğu gönül bağı; onları belli kalıplardan, ders kitaplarından, akademik çevrelerden çıkararak günlük yaşama taşımayla kurabildiğini belirtir. Bunu, Nietzsche’yi kendi coğrafyamızın içinde düşünerek, Sandıklı’nın sokaklarında onunla dolaşarak, Karacaoğlan’ı dünyada gittiği her yere götürerek gerçekleştirdiğini; kısacası,

düşüncelere can vererek, onları yaşatarak onlarla gönül bağı kurmayı başarmıştır, denilebilir.

Ahmet İnam'ın disiplinlerarası çalışmayı önemsemesi, biçimine 'farklı alanlarla bağlantılar kurma' sonucunu doğurmuştur. Bir akademisyen olan yazarın, denemelerindeki biçemi; esnek, zaman zaman gülümseten, söyleşi havasında ve samimidir. Yazılarında, kendini de alaycı bir tavırla eleştiren yazar, düşüncelerini doğaçlama kaleme almaktadır. Ahmet İnam yazılarında, söyleşilerinde 'kendi olma'yı başarmış gönlünü ortaya koymuştur diyebiliriz.

6.2 Ahmet İnam'ın Biçemini Yansıtan Öğeler

6.2.1 Özgün Söylemler

“Yazmasaydım kendimi tanıyamayacaktım. Çevremi. Toplumu. Belki hiçbir şeyi doğru dürüst, yaşamıma uygulayarak öğrenemeyecektim. Yazmak bir okul oldu bana. Kaygıyla, telaşla yazdım. Sürekli yazdım..... Yazmasam da yaşayabiliyorum. Bir suçlu gibi. Bu duygudan kurtulamıyorum. Söylemem, sürekli söylemem gerekli. Ama neyi?” (DA: 16) diyen Ahmet İnam'ın ortaokul yıllarında başlayan dile yönelik merakı, düşüncelerini aktarmada kendine özgü bir dil kullanıcısı olmasını sağlamıştır. İngilizce, Almanca, Fransızcanın yanında Latince ve Eski Yunanca, Osmanlıca kaynakları okuyabilen İnam, anadilinin bütün olanaklarından yararlanarak yazılarında kendine özgü bir söylem yaratmaktadır.

“Ötekine ermeliyim. Canâna. Bana yağmur ötekinden yağar. Çöllerimi yağmurlara açmalıyım. Bana çağlayanlar ötekinden dökülür.” (AÜD: 172) Alıntıda Ahmet İnam; gönül, can, aşk ve muhabbeti 'öteki' çıkışlı bir yönelimle yorumlamıştır. Yazar, ötekiyle zenginleşmeyi anlatırken aşağıdaki alıntıda görüleceği gibi şiirsel bir söylem de yaratmıştır.

“Toplumsal koşullar mı insanı eşek yapar? Belirleyiciliği elbette önemli toplumsal koşulların; ama insan olmak demek, bu yabanlıktan, bu eşeklikten çıkmaya çabalamak demek. Bir ruh bakımı, mânâ bakımı, değerler, iç dünya bakımı.” (AÜD: 32) Ahmet İnam, insanın iç dünyasına yönelik kendini gerçekleştirmeyi, yapılandırmayı, cilt bakımı, saç bakımı, vücut bakımı gibi bakım türlerini örnekseyerek ‘ruh bakımı’, mânâ bakımı’ ‘iç dünya bakımı’ biçiminde yazıp adlandırarak özgün söylemine, ilginç örnekler sunmuştur.

“Hayali gerçek, gerçeği hayal olarak almak yaşamamak değil ki! Kimileri (çok azı), insanları üzmemek için değiştirilmiş olabilir. Düşçüyüm ben. Yaşama düşçülüğü işçisi.” (AÜD: 55) bu alıntı, Ahmet İnam’ın ‘Hayal Denen Gerçek’ adındaki bir tartışmasından alınmıştır. Yazar burada hayal ve gerçeği yorumlamaktadır. Yazar, ‘yaşama düşçülüğü işçisi’ diyerek yaşamda düş kurmanın önemine dikkati çekmektedir.

“Korkum yok kimseden. Kaplamışım dünyayı. Başkalarına yer kalmamış. Korkum yok. Öyleyse ürkü. Korkmadığım için ürkü. Neden korkmuyorum diye ürkü. Ürkümden ürkmediğim için ürkü. Evet, kapadım pencerelerimi. Perdelerimi indirdim. Mutluyum. Huzur demliyorum içimde.” (AÜD: 172) ‘Ürkü’ sözcüğünün sözlük anlamı, ‘topluluğu saran ortak korku ve panik’tir. Yazar, ‘ürkü’ sözcüğünü, arka arkaya sıraladığı üç cümlede kullanarak, kendine özgü bir söylemle ‘ürkü’yü yorumlarken ‘huzur demliyorum içimde’ diyerek demlemek eylemine yepyeni bir anlam katmış, somutlaştırmadan da yararlanmış. Ayrıca ‘huzur, demleme’nin zamanla doğru orantılı olduğunu vurgulamıştır.

“Yazıyordum. Yazacaktım. Yüreğim yetmiyordu. Hiçliğimin dibinden geliyordum yazıya. Anlam mumyalarını eritmeye başlamıştım. Diriliyordum. Sözcüklerin havaî

fişeginden sancılarım saçılıyordu kâğıtlara. Öyküm başımda, başucumda... ” (AÜD: 173)

Ahmet İnam yukarıdaki alıntıda yazmayı, yazıyla yaratmanın sancılarını, büyüleyiciliğini; ‘anlam mumyalarını eritmeye başlamıştım’, ‘sözcüklerin havaî fişeginden sancılarım saçılıyordu kâğıtlara’ diyerek, ses yinelemelerinden yararlanarak özgün söylemini yaratmıştır.

“Benim düşüncem gelişeceği kadar gelişmiş, aykırı düşüneni yakarım, dersiniz bu gönül güdüklüğüdür. Yanıtım şudur: Yakarsanız, içinde siz de yanarsınız!” (DD: 130) diyen Ahmet İnam, aykırı düşünene tahammülsüz olma anlayışını ‘gönül güdüklüğü’ olarak nitelendirerek kendine özgü bir açıklama yapmakta ve özgün söylemini yaratmaktadır. Böylece yazar, gönül kavramına boyut katarak görsel kılmaktadır.

“Evimizi evren sandığımız da olur: Kimi zaman açarım pencereyi, bakarım insanlara, hep insanlara: Hey insanlar, böyle benden habersiz nereye, diyesim gelir. Gelenek ve göreneğin zarfında bizi okullara bir mektup gibi atmıyorlar mı evlerden? Ev zorunlu bir durak kürkçü dükkânımız.” (DA: 63)

Ahmet İnam yukarıdaki alıntıda, evimizi ve evreni algılayışımıza değinmektedir. Sistemin, gelenek ve göreneğin bizi farkında olmadan yapılandırmasını, oluşturmasını, mektubun zarfa konulup postalanmasıyla ilişkilendirerek ‘Gelenek ve göreneğin zarfında bizi okullara bir mektup gibi atmıyorlar mı evlerden’ demiştir. İnam, düşüncesini adeta öyküleştirecek özgün söylemini yaratmaktadır. Ayrıca yazar, evlerimizi kürkçü dükkânına benzeterek ‘Ev zorunlu bir durak kürkçü dükkânımız’ diyerek ‘Tilkinin dönüp dolaşacağı yer kürkçü dükkânıdır’ atasözünü anıştırmaktadır.

“Kâtibime kolalı da Ankara ne güzel yaraşır. Türkiye’nin çamaşırhanesi. Kuru temizleyicisi. Muhtarlığı. İkametgâh ilmühaberinde resmimin üstünden makam arabaları geçiyor. Yine de gülüyor resmim, resmim sahibine gülüyor.” (DA: 74)

Ahmet İnam yukarıdaki alıntıda, bize ‘Kâtibim’ şarkısını hatırlatarak, bürokrasinin merkezi olan Ankara’yı özgün bir betimlemeyle anlatırken bürokrasinin ağırlığını da vurgulamaktadır.

“Övgüm çıkar bağımlı olabilir. Özövgümde de çıkarlar vardır, yadövgümde de... Başkasını beni de övsünler diye övüyor olabilirim. Kendimi, beni adam yerine koysunlar diye. Bir insanı tanımanın en iyi yollarından biri de, onu överken gözlemektir. İnsan, övgü sırasında çoğu kez kendini ele verir.” (YBÇ: 120)

Ahmet İnam, yukarıdaki alıntıda ‘özövgü’ ve ‘yadövgü’ olarak adlandırdığı; kendimizi ve başkasına övmeye objektif olunamayacağını belirtmektedir. Günlük yaşamda genellikle ‘kendimizi ve karşımızdakini eleştirmek’ için ‘özeleştiri, eleştiri’ sözcüklerini kullanırız. Yazar, kendine özgü bir ‘övgü’den yola çıkarak karşıt kavramları ‘özövgü ve yadövgü’ bileşik sözcüklerini türetmiş, bu kavramların insanı tanıma yollarındaki önemine dikkat çekmiştir.

“Okuyan yanı bir yanı. Belki önemli bir yanı. Ama metin insana öyle bir şey etmiş ki insanı metinlemiş. Yazılamış. Kendine çakmış. Metinler mi yaşıyor dünyada insanlar mı?” (YYB: 40) Ahmet İnam, yazıya dökülmek anlamına gelebilecek olan ‘metinlemek’ ‘yazılamak’ özgün türevleriyle yazının kalıcılığı ve dünyada bıraktığı iz üzerinde durmaktadır ayrıca ‘Metinler mi yaşıyor dünyada insanlar mı?’ sözde soru cümlesiyle insanların geçici, metinlerin kalıcı olduğunu vurgulamaktadır.

“Nasıl okuyoruz? Olağan ki yanıtı ‘nasıl okuyorum’dan çıkaracağım. Demiştım: okuma, simgeden yaşantı sağma. Okuma, beni okumaya götüren önkoşullardan kaynaklanıyor.” (YYB: 42) Ahmet İnam okumayı, ‘simgeden yaşantı sağma’

biçiminde ilginç ve özgün bir söylemle dile getirerek tanımlayarak, okumanın kendini ‘okumaya neden olan koşullara götürdüğünü’ belirtmektedir.

“Ciltlerle kitap yazarsın. Her yıl en az dört kitap. Günde yirmi saat yazarsın. Bu enerji sana nereden gelir? Düşünme pulluğunu çeken öküz enerjisi. Tatsız, tuzsuz. (Enerjinin de tadı vardır!) geceleri uyumazsın. Konuşamadığın, dinleyemediğin, sevişemediğin, düşünemediğin insanların enerjisi. Yazmasan yok olursun. Hayatta başka şeyden anlamazsın. Anlasan da zevk almazsın. Kitaplar çevirir, ayrıntılar için aylarca sözlük okur, çalışmanın elektriğine çarpılırsın.” (YYB: 111)

Yazma tutkusunu kendine özgü anlatımla yorumlayan Ahmet İnam, yazma enerjisini ‘düşünme pulluğunu çeken öküz enerjisi’ sözleriyle somutlaştırarak anlatırken, belli bir noktadan sonra uzun süre kitaplar, ayrıntılar arasında kalmayı elektriğe çarpılmayla ilişkilendirmektedir.

“Canı olan insan, ‘dans’ edebilen insandır. Bedeniyle, duygularıyla, düşünceleriyle, kültürüyle. Tarihiyle. Bilgisiyle. Bu öğelerin hiç biri diğerini yok etmemektedir. Beden-duygu-düşünce-kültür uyumundan yükselen müzik canı oluşturmaktadır; can, kendinde taşıdığı bu öğeleri içine almanın coşkusu, sevinci, hüznü, çilesi, acısıyla çiçek açmaktadır. Can, ‘can bahçesi’ olmuştur. Dirliğini, canlılığını, kendisini ‘oluşturmuştur’.” (CG: 216)

Müzikle yakından ilgilenen Ahmet İnam, yukarıdaki alıntıda, ‘dans etmek’ ve ‘canlı olmak’ arasında bağlantı kurmaktadır. Dansın ve canın beden, duygu ve düşüncenin, kültürdeki uyumlu bileşkesi ‘can bahçesi’ni oluşturmaktadır. İnam, böylece bütün bu öğelerin bir bahçe gibi şenlikli olduğunu vurgularken özgün söylemini de yaratmaktadır.

“Sıcak felsefe, bu toplumun, bu kültürün, bu geleneğin ve dilin felsefecileri olarak, dünyayı yaşantılamamızdan (tecrübe etmemizden) kaynaklanan felsefedir. Düşüncemizle duygularımızın birlikteliğini, kişisel farklılığımızı, bedenimizle olan diyalogu, irtibatı göz önüne alan çabalardır. Felsefenin evrenselliğini unutmuyoruz. Sıcak felsefe, ürünlerini Batılı insan okuyup ciddiye alacaktır. Yoksa ürettiklerimiz felsefe adına anlamlı olamaz. Batıya kabul ettireceğimiz özgün çalışmalar olacak bunlar. Gönlümüzden çıkacak.” (DF: 24)

Ahmet İnam, yukarıdaki alıntıda tecrübe etmek anlamına gelen ‘yaşantılamak’ eylemini kullanarak ‘sıcak felsefenin’ yaşantılarımızdan çıkan felsefe olduğunu

belirtmektedir. Sıcak felsefe, özgün, bize ait, gönlümüzden çıkan felsefedir yazara göre.

“Kudurduğum değil sevgili, içinde durduğum. Yıllarca duygularımın harmanında savurduğumdur o. Aklımın mutfağında yoğurduğum. Sık sık ölü doğurduğum. Sevgili işçisiyim. Ağır emekçi.” (AÜD: 58)

Ahmet İnam, yukarıdaki alıntıda, ‘kudurduğum’, ‘durduğum’, ‘savurduğum’, ‘yoğurduğum’, ‘doğurduğum’ sözcüklerini, birbirini takip eden cümlelerde kullanarak, sözcüklerde ses benzerliklerinden yararlanarak şiirsel bir üslup oluşturmuştur. Yazar, ‘Sevgili işçisiyim. Ağır emekçi.’ cümleleriyle sevginin emekle oluşturulabileceğini özgün bir anlatımla dile getirmektedir.

6.2.2 Adlandırmalar

Türkçede adlandırma özelliklerine dikkat çeken, düşünce üreten bilim adamlarımız vardır. Örneğin Tahsin Yücel şöyle demiştir: “Düşün, bilim ve uygulamaları alanlarında baş döndürücü gelişmeler olurken, sözcüğün olduğu gibi kalması beklenemez. Ayrıca, yeni kavramlar, yeni aygıtlar getirilmeden de ‘olan’ üzerine kurulu dili yetersiz bulabilir, onun işleyişinde, sözdiziminde, adlandırma ve nitelendirme düzeninde ‘olması gereken’i arayabiliriz.” (Yücel, 2016: 21)

Türkçenin yapısında güçlü bir türetme ve birleştirme özelliği vardır. Bu özellik sayesinde, somut ve soyut, pek çok kavram kolaylıkla oluşturularak dilimize kazandırılmıştır. André Martinet’in de belirttiği gibi yeni tüketim nesnelere belirmesi, yeni adlandırmaların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. A. İnam, dilimizin ayrıntıya inen kavramlaştırma özelliğinden yararlanarak, denemelerinde yeni adlandırmalar yaparak, anlatımını gerçekleştirmektedir.

“Düşünmek, onu sürdürecektir, yaşama enerjisini verecek tutkuların, heyecanlardan kopartılamaz. Çoğu kez, üzerinde düşündüğümüz konu gereği onları içinde yer aldıkları yaşama alanlarından, heyecan, tutku, inanç bağlarından koparmayı düşünebiliriz. Soyutlarız. Genelleşir, bir anlamıyla

arıtır, keskinleştiririz. Ama bu çabalar da heyecan ister. Bağlam ister. ‘Gönül bağlamı’. Böyle adlandırıyorum.” (DGG: 249)

Ahmet İnam, ‘düşünme’ eylemini hayatı besleyen çaba ve heyecanla birlikte ele alarak buna ‘gönül bağlamı’ der. Böylece özgün bir adlandırma örneği vermektedir. “Günlük yaşam, vıdı vıdı dünyası içinde sürüyorsa (çağımızda çoğunlukla öyledir!) kaygı, bu dünyada vıdı vıdı kaygı adını almakta, çeşitli *türev kaygılar* oluşturmaktadır: Gaile, tasa, tedirginlik, vesvese, kuruntu... gibi” (D: 52)

Her zaman birbirinin yerini tutmayan ancak yakın anlamlı olan; gaile, tasa, tedirginlik, vesvese, kuruntu gibi sözcükleri Ahmet İnam *türev kaygılar* tamlamasıyla adlandırmaktadır. Doğan Aksan, bu konuyla ilgili şunları söylemektedir: “Dünyanın her dilinde *eşanlamlı* (Fr. *synonyme*, İng. *synonym*) olarak adlandırılan öğeler bulunmakta, ancak bunlar birbirinin eşi olmayıp yalnızca yakın anlama gelen sözcük niteliği taşımaktadır” (Aksan, 2015: 75).

“Akıl yürütmemizde, çıkarımlarımızda, çözümlerimizde, genellemelerimizdeki beceriksizlikler, bunların düzeltilemeyişi, kavramlarla iş gören, deyim yerindeyse, kavram terziliği yapmaya çalışan bizlerin diktiği giysilerin çarpıklığını doğurur. *Kavram terziliği*, kavram işçiliği bozuklukları diyebileceğimiz, felsefi patolojide kimi mantıkçı felsefecilerce incelenmiş saplantılar, sayrılıklar tablosunu bir yanıyla ortaya çıkarır.” (YH: 68) Yazar, yorumlama, çözümlenme, genelleme yapanları kavram terzisi olarak adlandırırken, kavram terziliğinin bazı patolojik durumları ortaya çıkardığını belirtmektedir. Bu patolojik durumlara; duygu durum bozukluğu, davranış bozukluğu gibi adlandırmalardan esinlenerek *kavram işçiliği bozuklukları* olarak ilginç adlandırma yapmaktadır.

“Çağın kokuşan bilgisi, kokuşan değerleri, bilgi ve akıl sağlığımızı bozuyordu. Üstün insan (Übermensch) bu sağlığa erişmiş insandı: Dürtülerinin önü açıktı. Dürtülerinin zenginliği içinde, sanki bir dürtüler cumhuriyeti içinde yaşıyordu.” (AÜD: 83, 84)

A. İnam'a göre üstün insan, bilgi ve akıl sağlığına kavuşmuş insandır. Aynı zamanda bu insanın, "Bedensel veya ruhsal dengenin değişmesi sonucu ortaya çıkan ve canlıyı türlü tepkilere sürükleyebilen içten gelen bir gerilim" (TDK: 588) olarak tanımlanan dürtülerinin yoğun olmasını ve engellenmemesini yazar 'dürtüler cumhuriyeti' içinde yaşamak olarak adlandırmaktadır.

"Düşümdeki devlet, şiir yazıyor, şiir okuyor, şiirden anlıyor. Onun için yönetenle yönetilenlerin diyalogu sağlıklı. Zengin. Yaratıcı. Devlet eli sopalı, yasaklar koyan, insanları susturan, düzenini ne pahasına olursa olsun, türlü dolaplarla sürdüren bir devlet değil. Bu düş-devlette, devlet eski anlamıyla düşmüş, yerine düşlerin devleti, muhabbet devleti, hakkın korunduğu, yönetilenlerin ezilmediği, bir düzen gelmiştir. Düş-devlet elbette gökten düşmeyecek. İnsan kuracak onu." (DD: 23)

Ahmet İnam, 'düş' sözcüğünü iki ayrı anlamda kullanarak, sesteşlikten yararlanmıştı. Hakkın korunduğu, yönetilenlerin ezilmediği düzeni 'muhabbet devleti' olarak adlandırması dile hâkimiyetinin bir göstergesidir.

"Gönül bir anlamıyla bir güçtür, ikincisi bir atmosferdir. Bu, hem teknoloji, hem bilim için çok önemli bir saptamadır diye düşünüyorum. Çünkü sizin birlikte çalıştığınız arkadaşlarınızla bir gönül atmosferi içindesiniz. Ben ona 'gönül küre' diyorum; yani su küre, hava küre gibi böyle bir küre içinde yaşadığımızı düşünüyorum. Bazı üniversitelerde, bazı araştırma kurumlarına gittiğiniz zaman o havayı hissedersiniz. Mesela, kimi arkadaşlar demişlerdir ki, 'yahu Oxford'da koridorlarda dolaşıyorum, matematik kokuyordu veya bilim kokuyordu koridorlar. Bu metaforik bir söz olmakla birlikte bir hava, bir atmosferdir gönül. Bu, tek tek insanlar ve özellikle bu işin başında olan, araştırmaları yürütecek arkadaşların yarattığı bir atmosferdir.'" (CG: 86)

Ahmet İnam'a göre 'gönül', dünyada canlılığın oluşması ve canlılığın sürdürülebilmesi için gerekli olan bir etmen, atmosferdir, yani hava küredir. İnam, canlılık için gerekli olan bu atmosferi 'gönül küre' olarak adlandırmaktadır. Aynı zamanda örneklendirme yoluyla (matematik kokuyordu) farklı duyulara seslenme çabasını da okura hissettirmektedir.

"Can tabanı: Duyar, bilgilendirir, tehlikeyi görür, anımsar. Bedenden beslenir. Can güden: Bilgiyi toplar, dönüştürür, eyleme karar verir, uygular. Canın öğeleri arasındaki ilişkiyi düzenler. *Can gücü*: Bedenden destek alır, öğelerin etkileşimine bağlı olarak güçlenir ya da zayıflar. Can güdenin yardımcısıdır. Can güdeni destekler, can güdeni desteklenir. Can içi ve can dışı

etkileşimlerden bedenın işleyişinden etkilenir. Can meydanı: can tabanıyla yoğun etkileşim içindedir. Gelen bilgileri biriktirir, yorumlar. Değerlendirir. Can tabanını ve can gücünü etkiler. Can doruğu: tüm diğer öğeleri görebilir, can güdenle iş birliği içinde gördükleri üzerinde yorumlar yapıp can tabanına, can meydanına katkılarda bulunabilir. Can tabanından aldığı bilgileri, dışındaki can alanının içine işleyişini görüp anlayabilir. (Felsefecilerin ‘*reflexion*’ dediği düşünme üstüne düşünmeyi gerçekleştirebilir.) Projeler, tasarılar oluşturur. Düşler kurar. Kuramlar oluşturur. Can güdenle iş birliği önemlidir.” (CG: 233)

Ahmet İnam, ‘can’ kavramını bir hücrenin bölümlere ayrılması gibi ele alarak; can tabanı, can güden, can gücü, can içi, can dışı, can meydanı, can doruğu biçiminde adlandırmıştır. Ayrıca yazar, bu adlandırmaların her birinin görevini okuyucuya ayrıntılı olarak açıklayarak, eğitimci özelliğini de ortaya koymaktadır.

“Aile: Bir ilkler örgüsü. Sevgiyi, hayal kırıklığını, gücü, güçsüzlüğü, kendimizi, kendimiz olmayanı, bedenimizi, dilimizi, önce orada tadıyoruz. İlk kovanımız. (bir yastıkta kocayanlar için, son kovan!) İlk iletişim ortamı.” (YH: 125)

Ahmet İnam, kültürümüzde çok önemli bir yeri olan aileyi, olumlu ve olumsuz tüm duygularımızı, yaşama dair deneyimlerimizi ilk yaşadığımız yer olan aileyi, bir barınak, yuva olarak ‘ilk kovan’ımız olarak adlandırmaktadır.

“Aşk orada, yaşamayı, başarılmayı bekliyor. Yalnız iki insan arasında değil, insanla sanat, insanla düşünce, insanla bilim arasında da var. Sizi gidi aşk korkakları sizi!”

(GB: 203) Aşkı eylem, cesaret, bir yaşam biçimi olarak geniş anlamıyla ele alan

Ahmet İnam, aşkın sadece bir duygudan ibaret olmadığını, yaşayışımıza dair bir tavır olduğunu bizlere aktarırken, ‘aşk yoktur’ diyenleri ‘aşk korkakları’ olarak adlandırmaktadır.

“Can insanlara gerek var. Nietzsche kendi kültüründe buna üstün insan diyordu:

İnsan-ı Kâmil! Bu kavramların yeni yorumlara ihtiyacı var.” (CG: 226)

Nietzsche’nin ‘üstün insan’ nitelemesinin kültürümüzdeki karşılığı ‘insan-ı

kâmil'dir. A. İnam'daki karşılığı ise 'can insan'dır. Yazar, aynı kavramın farklı dillerdeki anlamlarını vererek, kavramı yeniden adlandırmaktadır.

6.2.3 Alıntılar

Alıntı "Bir yazıya başka bir yazarın yazısından alınmış parça, aktarma, iktibas. Başka bir dilden alınmış kelime." (TDK: 74) biçiminde tanımlanmaktadır. Ahmet İnam'ın denemelerindeki alıntıların çeşitliliği aynı zamanda yazarın, felsefenin dışında başka alanlara olan duyarlılığının da bir göstergesi sayılabilir.

"Garip, insanı ve bilgisini doğadan ayırmaz. Cananı, sevgili doğadır. Fuzuli: 'Canı kim cananı için sevse, cananın sever/Canı için kim ki cananın sever, canın sever' demiyor muydu? Garip, bilimin ve teknolojinin ardında yatan bencilliği benimsemez. Bilir ki evren yalnızca insan için değildir. Her canlının, her cansızın var olmaya hakkı vardır. Doğayı kendi başına bıraktığımızda sorunun çözülmeyeceğini bilir. Doğa değişecek, türler yok olacaktır..." (DD: 87)

İnsanın bilgisiyle doğadan ayıramayacağını, iç içeliğini Ahmet İnam, ünlü şair Fuzuli'nin canana duyulan sevginin cana duyulan sevgiden kaynaklandığını anlatan 'Canı kim cananı için sevse, cananın sever/ Canı için kim ki cananın sever, canın sever' beyitiyle anlatmaktadır.

"Bakın Nedim ne diyor: 'Çünkü bülbülsün gönül bir gülistan lazım sana/Çünkü dil koymuşlar adın, dilsitân lazım sana...' Gönümüz öncelikle bülbül olmalı: Söylemeli, şakımalı, üretmeli, sesini duyurmalı. Gülistan ütopyanın, kültürümüzdeki adıdır. Gönül olanın bir gül bahçesi vardır, olmalıdır. Gâvur ona ütopya demiş." (DD: 116)

Yunanca kökenli 'ütopya'nın kültürümüzdeki karşılığı olarak A. İnam, Divan Edebiyatında 'gül bahçesi' anlamına gelen 'gülistan' sözcüğünü uygun görmektedir. Gönümüzün üretmesi, sesini duyurması gerektiğini belirten yazar; XVIII. yüzyılda yaşamış Divan Edebiyatının ünlü şairi Nedim'in 'Çünkü bülbülsün gönül bir gülistan lazım sana/Çünkü dil koymuşlar adın, dilsitân lazım sana' beyitini alıntılıyarak, bizlere gönümüzdeki gül bahçesini hatırlatmaktadır.

"Paranoyanın güçlendirildiği bir dünyada gönülçelen her sokak başında olabilir. Bizi böylesine karanlık, böylesine çekilmez dünyadan, bir Bektaşî

nefesindeki iki dize kurtarabilir: ‘Gönülden gönüle gizli yol vardır/Yol içinde yolu gördün mü gönül?’ Gönülden gönüle giden yolu görmeyen ütopyalar yok benim umut küremde.” (DD: 116)

Ahmet İnam, günümüzde endişe ve kaygılarla dolu dünyada, her an aldatılma korkusuyla yaşadığımızı belirterek kültürümüzün zenginliklerinden gelen ‘Gönülden gönüle gizli yol vardır/ Yol içinde yolu gördün mü gönül?’ sözleriyle bizleri umutlandırmaktadır.

“ ‘Can gözüyle bakan görür Yunus gözüyle gördüğün/ Yoksa yaban gözü ile kimesneye ne söyleyem.’ Can gözüyle görenin yaşadığı aşkı, dünyayı yaban gözü ile gören, görebilir mi? Yaban gözü ile görülenle yaşanan nasıl bir aşktır? (AÜD: 30)

Can gözüyle görenin aşkını, dünyaya yabancı gözle bakanın anlayamayacağını anlatma çabasında olan Ahmet İnam, Yunus Emre’nin ‘Hani Bana Sabr-u Karar’ başlıklı şiirinden ‘Can gözüyle bakan görür Yunus gözüyle gördüğün/Yoksa yaban gözü ile kimesneye ne söyleyem’ dizeleriyle okuyucuya açıklamaktadır.

“Gerçeği yok sayarak, gerçeği hiçleyerek yenmeye kalkmanın altta gerçekçi temelleri olmalı. Bu konularda yüzyıllardan beri düşünen insan emeğine saygısızlık etmek istemem, ama ben, iç, ‘dış’la, gerçekle toplumla, ekonomik süreçle, politik kavgalarla bir arada ele alınmadıkça, insan bütünlüğünde anlamını bulamaz diye düşünüyorum. Bu anlamda, aklıma hemen geliveren, insanın iç seyrini yaşayıp kendini rotaya koymasında, hânenin koruyuculuğuna sarılmış Batılı düşünür (ben onu düşünür sayıyorum!) ve yazar Virginia Woolf şöyle diyor bir yerde: ‘Biz hâne hayatı olanlar ve ona en kıymetli hazinemiz olarak sonsuzca sarılanlar’ hâne burada, odadır! Woolf’un, hânesi, meydanın, baskıların, acıların, korkuların istila ettiği hânedir..... Hânem, odam olacak, odam iç dünyam! Woolf’un hânesi oda değildi; o kendine özgü, kendinin olan bir oda istiyordu.” (D: 43, 45)

Ahmet İnam, İngiliz feminist yazar Virginia Woolf’un yaşadığı dönemde, kadınların fiziksel ve duygusal özgürlükleri için, kendinden yola çıkarak kaleme aldığı, eserlerden biri olan “Kendine Ait Bir Oda” adlı romanından ‘Biz hâne hayatı olanlar ve ona en kıymetli hazinemiz olarak sonsuzca sarılanlar’ sözlerini alıntılıyarak, hâne ve oda kavramları üzerinde durmaktadır.

“Düşünmek, ‘kuru’, ‘soyut’, insan bütünlüğünden yalıtılmış bir etkinlik değildir. İçten duyguları olan varlıktır. Bunu genç yaşında sezmişti Hasan Âli, *Yeni Hayat* şiiri 1926’da (29 yaşında iken) yayınlanmıştı. Şöyle diyordu başlarken: ‘Duymadan düşünmek yok bizim dinimizde/ Biz kalp adamlarıyız, gönül eriyiz.’ Gönül eriydi. Düşünen bir gönül eri. O dönemin Bergsoncu felsefeyle mevlvî bir bakış açısından gelen kültür mirasını yaşamına katmıştı.” (DF: 53)

Ahmet İnam, düşünmenin insan bütünlüğünden ayrı düşünülemediğini, Hasan Âli Yücel’in ‘Yeni Hayat’ şiirinden ‘Duymadan düşünmek yok bizim dinimizde/Biz kalp adamlarıyız, gönül eriyiz’ dizelerini alıntılarla açıklamaktadır.

“Bizde uzun yıllar düşünceleriyle inançları arasında gidip gelmiş sûfilerin kilit kavramlarından biri oldu ‘gönül’. ‘Hepisinden iyice bir gönüle girmektir’ diyordu Yunus. Alışılmış anlamıyla bir sevgi bağı, var olanla, var olanı kucaklayan aşkın varlıkla olan bir bağdı, gönül bağı. Bir gönüle girmek, kendi dinsel, dilsel, toplumsal, tarihsel bağlamı içinde nasıl yorumlanırsa yorumlansın, kendi kalkış noktası açısından önemli ipuçları veriyor.” (CG: 43)

‘Gönül’ kavramının, sûfi denilen tasavvuf yolundaki kişilerin temel kavramlarından biri olduğunu belirten İnam, sevgi ve dostluk bağının her şeyden önemli olduğunu Yunus Emre’nin ‘İlim ilim bilmektir’ dizesiyle başlayan şiirinden ‘Hepisinden iyice bir gönüle girmektir’ dizesini alıntılarla ‘gönül’ kavramını açıklamaktadır.

“Ben içinde yaşadığım, kültürün çalkantılarını, sorgulamalarını, arayışlarını, düşünce ve inanç çalkantılarını gönlümle kavrayamam, böylece dışındaki gönül uyuyor da ben uyanık isem acım, feryadım toplumun sağır duvarlarına çarpa çarpa yok olur. Tıpkı Yunus Emre’nin ‘Aşksızlara benim sözüm/ Benzer kaya yankusuna’ deyişi gibi.” (CG: 26) Ahmet İnam’a göre, bireylerin tek başına, gönüllerinin uyanık olması yeterli değildir. Toplumun gönlünün de açık, duyarlı olması gerekmektedir. İnam, bu düşüncesini, Yunus Emre’nin ‘Bilir misiniz ey yârenler’ seslenişiyle başlayan şiirinden alıntı yapılarak ‘Aşksızlara benim sözüm/ Benzer kaya yankusuna’ beyitiyle desteklemeye çalışmaktadır.

“İnsanın binlerce yıllık tarihi, gönlün tarihi açısından incelenebilir. Yazık ki, insan bu konuda bir bellek yitimine uğramıştır. Gönül unutulmuştur. Bizim

kültürümüzde zaman zaman şarkılarda, bir yakınma, sitem dalgaları halinde, Ben senin derdini çekemem gönül' gibi sözlerle, bir kapris ve tutku yumağı olarak görülmüştür. Batıda ona 'kalp', duygu seyri (emotion) gibi adlar yakıştırılmıştır. Duyumsama (feeling, Gefühl) olarak görülmüştür, küçümsenmiştir. Kendisinden uzaklaşmaya çalışılmıştır. Çünkü bir türlü anlaşılmamış, denetlenmesi gerekli, aşağı düzeyde bir ruh katmanı olarak görülmüştür. (Platoncu tutum!) 'Hislerimize mağlup' olmamayı öğrenmişizdir. Alışılmış anlamıyla, Batıda ve Doğuda kendisinden utanılan, düşünmeyi, düşünceyi, akılcı yaşamayı, çıkarlarını kollayan yaşama biçimimizi engelleyen bir güç olarak görülmüştür." (TBNO: 10)

'Gönül' kavramının Doğu ve Batı kültürlerindeki anlamını yorumlayan Ahmet İnam, Erzincan yöresinden, sözleri Pir Sultan Abdal'a ait 'Vardım Hint Eline Kumaş Getirdim' türküsünden 'ben senin derdini çekemem gönül' dizesiyle 'gönül'ün kültürümüzdeki yansımasını okuyucuya aktarmaktadır.

"Yunus Emre: Dün gün riyâzat çeküp hâlvetlerde diz çöküp/Sohbetlerde baş çatup yanmayan âşık mıdır?" diyor. Muhabbet salıncağının kültürümüzde kökleri var: Hamamdan çile hücrelerine. Üstelik Osmanlı İmparatorluğu'nda saray kadınlarının gezip dolaşması için yapılmış bahçelerin adı da hâlvet. Sevgiliyle dostlarla, bir yere kapanıp, başkasını, diğer kişileri, 'öteki'leri dışta bırakmaya 'hâlvet olmak', 'hâlvet kılmak' deniyor. Muhabbet kültürümüzdeki *yaşama salıncağından* geliyor: Tenle cân, tenle tin arasındaki salınımlardan. Manevî yalnızlıkla, bedeni yıkama için bulunduğumuz yalnızlıktan geliyor." (D: 104)

Halvet "Yalnız, تنها kalma; hamamın en sıcak bölmesi, yalnız kalınan yer. Tasavvufta dünyadan el çekip maddî alâkalardan sıyrılarak Allah'la baş başa kalmaktır. Halvete giren kişi ibâdet ve riyâzetle meşgul olur" (Pala, 2004: 186).

Arapça kökenli olan 'halvet', "İssız yerde yalnız kalma. İssız ve kapalı yer. Hamamlarda çok sıcak küçük yer. Halvet olmak birisi veya birileriyle yalnız görüşmek amacıyla içeriye başkasını veya başkalarını almamak." (TDK: 839) biçiminde açıklanmaktadır. Ahmet İnam, bu sözcüğü, kültürümüzdeki 'muhabbet'le birlikte ele alarak, bu sözcüklerin kökeninin kültürümüzde olduğunu belirtmektedir. İnam bu savını, Yunus Emre'nin, âşıklığın gerçekleşmesi için tasavvuf sohbetlerindeki aşk ateşiyle yanmak gerektiğini anlatan; 'Dün gün riyâzat çeküp

hâlvetlerde diz çöküp/ Sohbetlerde baş çatup yanmayan âşık mıdır?’ dizeleriyle desteklemektedir.

“Fuzulî: ‘Aşk imiş her ne var âlemde/ İlm bir kıyl ü kal imiş ancak’ diyor. Kuru bir laf olan ilim, aşkın yanında, şimdi ekonomik, askeri, siyasi ilişkiler ağı ile teknoloji kısılacını kullanarak çepeçevre sarmış çağımızı... Çağımızda insanın yaşantı zenginliğini, anlama olanaklarını mâna derinliğini kavramada ‘kıyl ü kâl’ olmanın ötesine geçemiyor.” (AÜD: 11)

Fuzulî’nin ‘kuru laf’ olarak nitelendirdiği ilmin, bugünkü değişen dünyada yansımalarını açıklamaya çalışan Ahmet İnam, aşkın derinliği karşısında ilmin yüzeyselliğini, şairin ünlü sözüyle dile getirmektedir: ‘Aşk imiş her ne var âlemde /İlm bir kıyl ü kal imiş ancak’ (İlim bir dedikoduymuş ancak).

“Hüzün hayata katılmadır. Hoş yaşantılar girdabı hüznün taşıdır. Yüreğiyle düşünenler kırılıp girdabı hüznün taşıdır. Bunu saklamazlar. Kızmak, küfretmek yerine, onu anlamaya çalışırlar. Hüzün anlamayı çoğaltır. ‘İçlenmek sanatı’ diyordu şair. ‘Bilinir ne usta olduğum içlenmek zanaatında/Canımla besliyorum şu hüznün kuşlarını’. Cemal Süreya’nın kuşları bu yazıda kanat vuruyor. Bilimle teknolojiye bakışında ütopyalar doğuracak umudumu besliyor.” (DD: 98)

‘Hüzün’ kavramı üzerinde düşünceler üreten yazar, ‘hüznü’ ‘içlenme sanatı’ olarak ifade eden Cemal Süreya’nın ‘Ülke’ adlı şiirinden ‘Bilinir ne usta olduğum içlenmek zanaatında/ Canımla besliyorum şu hüznün kuşlarını’ dizelerini alıntıyla umudunu beslemektedir.

“İnsanın yurt yaşantısı bitimlidir. Kemalettin Kamu’nun dediği gibi ‘Ben gurbette değilim/Gurbet benim içimde.’ İnsan yurdunu zaman zaman yaşayan zaman zaman ondan uzak düşen didişimli bir varlıktır. Yurtluluk ve yurtsuzluk arasında gidip gelir.” (CG: 184) Ahmet İnam, ‘yurt’ kavramını yorumlanırken Kemalettin Kamu’nun ‘Gurbet’ adlı şiirinden alıntı yaparak ‘Ben gurbette değilim/Gurbet benim içimde’ dizeleriyle içimizdeki gurbet duygusuna dikkat çekmektedir. Ahmet İnam, insanın ‘didişimli bir varlık’ olmasını, yurtluluk ve yurtsuzluk arasında gidip gelmesiyle ilişkilendirmektedir. İnsanın varlığıyla ilgili bu sözcük hakkında: Orhan Hançerlioğlu, mantık oyunları ile sürdürülen çekişmeli tartışma... (Hançerlioğlu,

2006: 62) biçiminde açıklarken, Türk Dil Kurumu; bir felsefe sözcüğü olarak, konuşma ve tartışmayı bir araç değil, bir amaç sayan felsefe yöntemi (TDK: 521) olarak açıklamaktadır.

6.2.4 Anıştırmalar

“Bir dizede ya da beyitte, bilinen bir olayı, bir atasözünü ya da bir fıkrayı anımsatma sanatı, telmih.” (Dil Derneği, 1998: 102) Ahmet İnam felsefe, edebiyat, tarih, halk hikâyesi, mitoloji gibi alanlardan yararlanarak; okudukları, öğrendikleri, izlediklerinden yola çıkarak ele aldığı kavramı, olguyu, sözcüğü yalın bir dille yansıtmaya çabasıdadır. Yazar, kavramları açıklama, yorumlamada anıştırma yardımıyla geniş kesimlere seslenmektedir. Özellikle dile hâkimiyeti, söz varlığının zenginliği dikkat çekmektedir.

“Ateşbaz, hokkabaz değiliz biz, ağzımızdan, yüreğimizden sahte ateşler çıkarmayız. Ateş, evren dediğimiz çevremizde, evimizdedir. Oikia, oikos, ev, yuva demek. Aşk ateşi oiketiktir. Evimizdeki ocaktır. (Hestia diyordu Eski Yunanlı!) Fırındır. İçimizde yanan, külhanımız var yüreğimizde. Ocak hep yanmalıdır, aşkı pişirmek (yoksa şişirmek mi?) için... (Sevgiyi dostluğu). Soğukluktan insan oluşmaz. Aşk yapımı ateş ister. Ateş ustaları, aşk simyacıları. Ateşi aşka dönüştürebilenler. İçimizdeki ocağı keşfedebilmek. Körükleyebilmek. Yakalayabilmek. Ya kıvılcım can evimize sıçrar, evimiz alev alırsa? Alırsa alır. Yanmayı göze almak gerek.” (AÜD: 15)

Ahmet İnam, aşkın gerçekleşmesi için; olgunlaştıran ve dönüştüren ateşte yanmayı göze almak gerektiğini belirtir. ‘Aşk yapımı ateş ister. Ateş ustaları, aşk simyacıları. Ateşi aşka dönüştürebilenler’, cümleleriyle yazar, XIII. yüzyılda Orta Anadolu’da yaşamış olan mutasavvıfların dergâha ham girip olgunlaşarak çıktığını söylemektedir. “Hamdım, piştim, yandım” özdeyişi de bu söylemi desteklemektedir hatta anıştırmaktadır.

“Teknoloji ve bilimle yaşanan dünyada felsefenin, felsefecinin yerini tartışmaya çalışıyorum. Diyorum ki felsefe, felsefeciden... hayattan, mahallesinden ayrılamıyor. Salyangoz satmıyorum felsefeci mahallesinde. Düşlerimi arıyorum.

Felsefe orada, umutlarımda.” (DD: 147) Felsefe ve felsefecinin düşleri, düşünceleri, umutları, yaşadıkları hayatın içindedir. Felsefeci, felsefeyi yaşadığı hayatın içinde arar. Yazar, ‘Salyangoz satmıyorum felsefeci mahallesinde’ cümlesiyle bize ‘Müslüman mahallesinde salyangoz satmak’ deyimini anıştırmaktadır.

“Düşleri çok fazla mı kaçırdık acaba? ‘Dün gece, üzerinize afiyet, bir düş bastı, bir düş bastı beni, heyecanımdan uyuyamadım.’ (Uyanıklık düşlerinden söz ediyor. Düş basması dönüştürülebilirse, yoğun bir yaşam enerjisi birikiminin göstergesidir. Kullanılmazsa dağıtır, sapıtır, yanılır.)” (GB: 170) Ahmet İnam’ın, yoğun bir yaşam enerjisi birikimi olarak adlandırdığı düş basması, Anadolu’da ‘al basması’ olarak bilinen deymi ve ‘efkâr basmak, sıkıntı basmak, ateş basmak, hararet basmak, afağanlar/hafakanlar basmak’ gibi deyimleri anıştırmaktadır. Ancak bu deyimlerde ‘basmak’ eylemi hep olumsuz kavramları çağrıştırırken, İnam, ‘düş basmak’taki ‘basmak’ eyleminin, dönüştürülebildiğinde olumlu bir yaşam enerjisi oluşacağını açıklamaktadır.

“Yazının ardında olanlar. Yazıyla kalmak isteyenler. Yazıdan boynuzlarıyla dünyayı süsenler. Yazıyla seslenenler. Susanlar. Yazıdan dünya kuranlar. Kalemleşmiş insanlar. Yazıyla önünü görenler. Yazıyla oturup kalkanlar. Yazıya başlarını geçirmiş devekuşları. Yazıda dünyayı dondurmak isteyenler. Yaşama yağmurunu yazı damlasına toplayıp kâğıda geçirmek isteyenler.” (DA: 54) Yazar, yazıdan başka bir şeyi gözü görmeyenlere, yazıyla kalmak isteyenlere seslenerek; ‘Yazıya başlarını geçirmiş devekuşları’ cümlesiyle, ‘devekuşu gibi başını kuma gömmek’ deyimini anıştırmaktadır.

“Toplumbilim, felsefe, tarih, ekonomi, birkaç da yabancı dil biliyorsunuz. Bunlardan birinde ya da birkaçında uzmansınız. Uzmanlığınızda yürümek işinize gelmiyor. Bellediklerinizi pulluyorsunuz. Sayılıyorsunuz. Söyledikleriniz Türkiye’de daha

yeni. Karşıtlarınız yok henüz, Abdurrahman Çelebisiniz. Kendinizden memnun, bahtiyarsınız. Edebiyatı kullanıyorsunuz. Edebiyat bu değil.” (DA: 157) Yazar, yukarıdaki alıntıda edebiyat nedir sorusuna yanıt aramaktadır. Günümüz edebiyat ortamını özetleyerek, entelektüelleri ‘Koyunun olmadığı yerde keçiye Abdurrahman Çelebi derler’ atasözünü anıştırarak eleştirmektedir.

“Türkçemizde şiddetle yaşamak, ‘şiddetle birlikte’ yaşamak anlamına geldiği gibi, ‘duya duya’, ‘canlı’ ve ‘yoğun’ yaşamak olarak da yorumlanabilir. Şiddetin bu en azından ikili anlamı, şiddetle nasıl baş edeceğimizin ilk işaretlerini vermektedir. Şiddeti tavında dövmek gerek: Tam zamanında, şiddetin enerjisini kullanabilmek, onu yaratıcı atılımlara açabilmek gerek şiddeti dövmek gerek: Kızgın bir demiri dövmek, gibi..... Şiddeti tavında dövmek, bedenimiz, canımız, aklımızla birey olarak nasıl yaşayabileceğimizi bilmekle ilgilidir. Beden-can-akıl bütünlüğünü görebilmeliyiz. Bu bütünlüğü yorumlayıp kendimiz ve ilişkiye geçtiğimiz insanlar hakkında şiddeti dönüştürücü düşünsel çerçeveyi oluşturmak zorundayız.” (DF: 166, 167)

Ahmet İnam, ‘şiddet’ kavramını ‘yaşamak’ kavramıyla birlikte ele alarak iki şekilde yorumlar: şiddetle birlikte yaşamak ve yoğun yaşamak olarak. Tek bir anlamla yetinmeyen İnam, sıkça kullandığı ve önemsendiği ‘dönüştürmek’ kavramını burada da kullanarak; olumsuzluğun, olumluya dönüştürülebileceğini ‘şiddeti tavında dövmek gerek’ cümlesiyle bizlere “Demir tavında dövülür” atasözünü hatırlatmaktadır.

“Umutlarımız iç dünyamızın dış dünyamıza yansımasıdır. Umutlarını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim, diyebilirsiniz. Dünyası cılız olanların umutları cılızdır ya da uyumsuz, ölçüyü kaçırmış, şaşkın umutlardır.” (DGG: 19) Umutlarımız kendimizi ortaya koymada çok önemlidir. ‘Umutlarını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim’ cümlesiyle yazar, “Bana arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim” atasözünü anıştırmaktadır.

“Hülya bize Latince’deki *carpe diem*’i söyler: Yakala gününü! Anı yakala. Anın zenginliğini, sonsuzluğunu yakala. Hülya anda gevşetme bizi. An ile sarhoş etmez (Ömer Hayyam’a burada bir selam gönderelim!) Andaki eksigi, özürü oluşturulmamış, düşünülmemiş, duyumsanmamış, eyleme dökülmemiş, kısaca yaşanmamış olanı duyurur bize. Hülya bir ‘*haydi!*’ yaşantısıdır; haydi!

der bize, kanatlı bir düştür: serüvencidir, öteleyicidir; iflah olmaz bir merakın, coşkunun, şevkin ve aşkın besleyicisidir. Yiğittir. Yılgın, korkak, sünepe değildir.” (DGG: 66)

Ölü Ozanlar Derneği, Yazar Nancy H. Kleinbaum’un yazdığı, Peter Weir’in yönetmenliğinde 1989 yılında çekilmiş bir filmidir. 1959 yılında geçen film geleneklere bağlı ve katı disiplin kurallarıyla ünlü Welton Akademi’sini anlatmaktadır. Öğrencilerin okul ve yatakhane arasında geçen tekdüze hayatları yeni İngilizce Öğretmeni John Keating’in (Robin Williams) okullarına gelmesiyle bir anda değişir. Keating, filmde çok defa öğrencilerine anın değerini bilerek ona göre hareket etmeleri gerektiği anlatılır. “Sadece bir tane hayatınız var ve şimdi yapmayacaksınız da ölünce mi bugünü yakalayacaksınız? diye sorar. A. İnam, yukarıdaki alıntıda ‘Yakala gününü!’ uyarısıyla bizlere Ölü Ozanlar Derneği’ni hatırlatmaktadır.

“Ruhumuz güdükleşiyor ve biz köşe dönmeye çalışıyoruz. Dünyayı, insanları kurtarmaya çalışıyoruz. Ruhumuz kel. Merhemimiz yok.” (DGG: 237) alıntısında yazar, “Kelin merhemi (ilacı) olsa başına çalar (sürer)” atasözünü anıştırmaktadır.

“Dostlarıma, duygularevi, içev açmayı önerirdim. Duygularevi, kırk odalı... kocaman bir konak olurdu. Büyük odalarında insanlar, duygularını üleşmeye, sorgulamaya çabalardı. ‘Sizin duygularevinizin öfke odası ne tarafta?’ sorardınız. Gösterirlerdi. Öfke odası, kendi içinde daha küçük odalardan oluşurdu. ‘İlk yatışma odası’, ikinci öfke geçirme salonu’ gibi.” (YBÇ: 147) Yönetmenliğini David Fincher’in yaptığı başrollerini Jodie Foster ve Whitaker’ın paylaştığı 2002 yapımı bir film olan Panik Odası’nı hatırlayalım: Büyük bir evde, sığınak olarak yapılmış bir oda olan panik odası bulunmaktadır. Çeşitli güvenlik sistemlerinin bulunduğu bu odadan evin her tarafı kameralarla gözlenebilmektedir. Panik odasına dışarıdan ulaşmak mümkün değildir. Ahmet İnam’ın önerdiği öfke odası, ilk yatışma

odası, ikinci öfke geçirme salonu, duygularevi; bizlere Panik Odası filmini hatırlatmaktadır.

“Belli bir amaç peşindeyse, araziyi anlayıp öğrenip değiştirmek, böylece de Amaç Dağı’na ulaşip ateşi oraya taşımak istiyorsak, önümüze çıkan fener alaylarına, aydınlatma fişeği atanlara, belki de yolda karşımıza çıkan trafik polislerine, trafik lambalarına, bizim için önceden döşendiği söylenen köprülere pek güvenmemek gerekiyor.” (YH: 17)

Homeros’a göre Sisifos ölümlülerin en bilgesi idi. Tanrıları kızdırdığı için bir kayayı dağın tepesine çıkarmakla cezalandırılmıştı. Her seferinde kayayı tepeye tam çıkardığı sırada kaya aşağıya yuvarlanıyordu. Sisifos kayanın ardından, aşağı inip tekrar onu yukarıya çıkarmaya çalışıyordu. Kısaca Sisifos efsanesi, gerçek insanın kendi yolculuğunu kabul ederek sonuna kadar çaba göstermesini anlatmaktadır. İnsanın var oluş süreci bu çabanın içinde gizlidir. Albert Camus “Sisifos Söylemi” adlı eserinde bu süreci irdelemektedir. A. İnam, ‘Amaç Dağı’na ulaşip ateşi oraya taşımak istiyorsak’ sözleriyle Sisifos efsanesini anıştırırken, aynı zamanda anlatımında mitolojiden de faydalandığını göstermektedir.

“ ‘Gönül unutuldu’ demek, nasıl gönül eri olacağımız kaygısını unuttuk demek. Kafa tutarak, duyarak, düşünerek, direnerek, kendimizi bırakarak. Ama akışı anlayarak. Akıştaki yerimizi görerek. Gönlümüzü yaratarak. Yaratabilirsek, gönlümüz cihana armağan olsun.” (TBNO: 23) Ahmet İnam, ‘Gönlümüz cihana armağan olsun’ diyerek bizlere çocukluğumuzda beynimize kazınmış olan andımızı “Varlığım Türk varlığına armağan olsun” cümlesini çağrıştırmaktadır.

6.2.5 Benzetmeler

Doğan Aksan benzetmeyi “Bir nesnenin niteliğini, bir eylemin özelliğini daha iyi anlatabilmek, canlandırabilmek için bir başka nesneden, bir başka eylemden yararlanarak, onu anımsatma yoluyla gerçekleştirilir” (Aksan, 2009: 61)”, biçiminde

açıklamaktadır. Ahmet İnam, denemelerinde ilginç benzetmelerden yararlanarak anlatımını zenginleştirmektedir.

“Doğallaşacak mı? Olağanüstülüğünü yitirecek mi? Belli dönemlerde, belli koşullar altında ortaya çıkan biyo-kimyasal bir olgu olarak aşk, örneğin kadınların ‘menstruation’larına (âdet kanamaları) benzer bir biçimde mi yaşanır olacak?” (AÜD: 22)

Ahmet İnam, ‘aşkın gelecekte nasıl yaşanacağı’ üzerine düşünmektedir. ‘Aşk’, belki, kadınlarda üreme ve döllenme amacıyla meydana gelen değişiklikler için kullanılan, bilimsel bir terim olan ‘menstruation’ gibi yaşanabilir, diyen İnam, gelecekte, aşkı yaşama biçiminin, sadece biyo-kimsasal bir süreç olarak kalması ihtimalini bizlere hatırlatmaktadır.

“Aşk değişecek. O dönem aşkı yaşayanlar, (‘ad’ nasılsa aynı kalacak, belki de önceki aşklarla ortak birkaç yönü bulunduğu için...) eskiye şaşarak bakacaklar. Einstein fiziği ile çalışan fizikçilerin Aristoteles fiziğine bakışları gibi.” (AÜD: 23) Ahmet İnam’a göre gelecekte ‘aşkı yaşama biçimi’, çok değişecek. Yazar eski aşklara bakarken duyulan şaşkınlığın boyutunu; Einstein fiziğiyle çalışan fizikçilerin, Aristoteles fiziğiyle karşılaştıklarında duydukları şaşkınlığa benzeterek anlatmaktadır. İnam, şaşkınlığın boyutlarını yansıtmak için benzetme, karşılaştırma ve ilişkilendirmeden yararlanmaktadır.

“ ‘Bir tanem’ diyoruz. Sevdiğimizize. Kendimizi de seviyorsak ekliyoruz: ‘Bir de ben, iki tanem’. Gönümüz iki kişilik: sevgilimiz ve biz. (Yalnız kendini sevenlerin gönlü yok. Tek kişilik gönül yok. Gönül en az iki kişi taşır. Kendini ve sevdiğini. Kendini taşımayan, kendisiyle ilişkiye girmeyen, iletişemeyen, etkileşemeyen gönül, şoförsüz arabaya benzer.)” (AÜD: 52)

Yazar, ‘iletişmemek’ sözcüğündeki işteş yapı özelliğinden yararlanarak, kendiyile sağlıklı iletişimi olmayan kişiyi, ‘şoförsüz arabaya’ benzetmektedir.

“Kâğıthane’de güzellerin yanı sıra hokkabazlar ve sihirbazlar vardır. Bizim gözümüz onlardadır. Kâğıt ve yazı mahşer yeridir. Edebiyat mahşer yeridir.” (AÜD: 168) Kökeni Arapça olan ‘mahşer’, Türkçe sözlükte “Kıyamet günü dirilenlerin toplanacaklarına inanılan yer ve mecaz anlamda, büyük kalabalık” (TDK: 1329) olarak tanımlanmaktadır. Ahmet İnam, edebiyatı ve yazıyı mahşer yerine benzeterek; hem gerçek anlamda bir hesaplaşmadan, hem de mecaz anlamda büyük bir kalabalıktan bahsederek ilginç bir benzetme örneği vermiştir.

Aşağıdaki alıntı, Ahmet İnam’ın ‘Deli Kız’ başlıklı, yazısından alınmıştır. İnam’ın bu yazısı bir mektuptur. Mektupta, bir genç, sevdiği kızı ‘Ahmet Ağabey’ine anlatmaktadır.

“Şimdi diyeceksiniz ki, âşık hıyarlaşır. Doğrudur. Deli kız da zaman zaman hıyarlaşıyor. Ben de. Ne yapalım, canım ağabeyciğim, bizler Türkiye denen bostanda yetiştik.” (AÜD: 182) Farsça kökenli olan ‘bostan’ sözcüğü, sözlüklerde “sebze bahçesi, bağ” olarak açıklanmaktadır. Ahmet İnam, bu alıntıda, Türkiye’yi bostana benzeterek, felsefe ve mizahı harmanlamaktadır.

“Bir kentli turist gibi yaşamanın sığ, basmakalıp, giderek bana iğrenç gelen bir yanı var: Kentin bize gösterilen ‘güzelliklerini’ tüketmeye gelmek. Bir yosmayla sevişmeye hazırlanır gibi. Cümbür cemaat gidilen yerler, gemilere, otobüslere tıkıştırılıp dolaştırılmalar. Orada sürü içinde herhangi birisiniz.” (DD: 139) Toplu halde yapılan gezileri eleştiren yazar, bu gezileri, ‘güzellikleri tüketmeye gelmek’ olarak nitelendirerek, aynı zamanda bir yosmayla sevişmeye hazırlanmaya benzetmektedir. İnam, bu alıntıda, bireysel olarak güzellikleri yaşayışımızdaki sığılığı, içselleştiremeyişimizi de eleştirmektedir.

Ahmet İnam, nargileyle insan arasında ilişki kurarak düşüncelerini şöylece dile getirmektedir: “Kafası ateşli, içi dumanlıdır. İnsandır, bir açıdan. Yanar beyni,

dumanlar çıkarır, yüreği fokurdar. Erotik akıl, aklın yanan, isteyen, arzulayan, düşleyen yanıdır. Aklın, duyguyla kesiştiği bir alandır. Kimi düşünürler ona irade, istenç ya da isteme (will, wille) demişlerdir.” (GB: 29) Ahmet İnam, yalnızca canlılara ait olan akıl ve duygu yetilerini nargileye yükleyerek, ‘Kafası ateşli, içi dumanlı’ sözleriyle; bu nesneyi kişileştirmekte, duyguları düşünceleri canlı, hareketli, çalışan bir insana benzetmektedir.

“Uyanık olmak, uyanık kalma zorunluluğu, düşüneni gerer. Oldum olası gergin düşünürlere içim ısınmamıştır. Çevrelerinde korumalarıyla dolaşan zengin insanlara benzerler. Belki de belinde tabancayla, ceketinin iç cebinde hançerle dolaşanlara. Hep biri saldıracakmış gibi yaşarlar.” (GB: 206) Ahmet İnam, huzursuz, sinirli, gergin düşünürleri; korumalarla gezen zengin insanlara ve belinde tabancayla, ceketinin iç cebinde hançerle dolaşanlara benzeterek, bu insanların sürekli bir savunma içgüdüleriyle yaşadıklarını açıklamaktadır.

“Aşkı yaşamam gerek deyip, önlerine çıkan ‘güzel insanları’ sevmeye çalışırken, züccaciye dükkânına girmiş fil gibi her şeyi kırıp geçiriyorlar. Aşk, bir duyuş bir tavır işidir. Yaşama anlam vermekle ilgili. Şık insan olma bir karaktere sahip olmak demektir. Şık her şeyini aşkla yapar. Acılardan, yalnızlıktan, terk edilmekten, ihanetten korkmaz. Senin izlediğin bilim insanları işlerini aşkla yapıyorlarsa aşkı anlarlar. Semptomlarından fazla bir şey olduğunu görürler aşkın.” (YBC: 69)

Ahmet İnam, aşkı yaşamamanın bir incelik, bir duyuş, tavır olduğunu belirtmektedir. Aşkı yaşamak adına doğal olmayan bir sürecin zorla başlatılmasını, bir anlam vermeden hoyratça yaşanmaya çalışılmasını eleştirerek, bu durumu; ‘züccaciye dükkânına girmiş fil’e benzeterek açıklamaktadır.

6.2.6 İlişki Kurma (İlişkilendirme)

Yazılı ve sözlü anlatımda ilişki kurma (ilişkilendirme); bazı olaylar, durumlar, söylemler arasındaki neden, sonuç, biçim, içerik... açısından benzerliklerden yararlanarak oluşturulan bağlantıdır. sözün özü her ilişkilendirme

aynı zamanda benzetmedir. Anlatımda daha az bilinen soyut durumu, olayı daha güçlü olandan yararlanarak ikisi arasında ilişkilendirme söz konusudur. Doğaldır ki bu anlatımda benzetme, somutlaştırmadan yararlanılmaktadır. Böylece anlatıcı düşüncesini güçlü ve etkili bir biçimde yansıtmaktadır.

“Aslında, gerek iç, gerekse dış çevrem, bedenimin uzantısıdır. Gerçekliği bedenimin uzantısı olarak kavramaya eğilimliyimdir. Bedenim bir evse, çevrem bahçesidir.”

(DF: 125) ‘Bedenim bir evse, çevrem bahçesidir’ cümlesiyle Ahmet İnam, bedeni ev; çevresini, bahçe ile ilişkilendirmektedir. Aynı zamanda somutlaştırmadan da yararlanılarak iç ve dış çevrenin bedeninin uzantısı olduğunu ileri sürmektedir.

“Hiç yalnız kalmayan sevebilir mi? Gönül bağımsızlığına erişmeyen. Sevmenin alt yapısını oluşturamayan? Kardeşliği, saygıyı, eşitliği hakça bir düzeni düşünemeyen? Yalanı, dolanı, düzmece ilişkileri sırtına yüklemiş insanın mekânı mı olurmuş? Kendini aramayan insan mekânını bulabilir mi? Terside doğru. Kimlik sorunuyla el ele yaşayacağım mekân sorununu. ‘Aslan yatağından belli olur’ derler. Aslan, mekânından belli olur.” (DGG: 83)

Yukarıdaki alıntıda, insan ve mekân ilişkisini ‘Aslan yatağından belli olur’ atasözüyle ilişkilendiren Ahmet İnam, ‘Aslan, mekânından belli olur’ diyerek anıştırmadan yararlanarak etkili bir söylem örneği vermiştir.

“Zekâ, yapay zekâ uğraşısı, ilkece sınırları olan bir uğraştır. Zekâ hep yapay olacaktır. Makine zekâsı. Oysa zekâ insana özgüdür. Taklit edilemez. Modeli oluşturulamaz. Zekâ ancak doğal olabilir. Zekâ, yapaysa zekâ değildir. ‘Yapay zekâ’ deyimi, üç köşeli dörtgen gibi kendi içinde çelişik bir terimdir.” (DGG: 181)

Yazar, zekânın yapay olamayacağı savını ileri sürerken ‘yapay zekâ’ tamlamasındaki çelişkiyi ‘üç köşeli dörtgen’ ifadesindeki çelişkiyle ilişkilendirerek zekânın ancak doğal olabileceğini kanıtlamaktadır. Bu da onun felsefeyle matematik alanlarındaki bakış açısını yansıtmakta diyebiliriz.

“İnsanlar da sazlara benzetilebilir. Kimisi keman, kimisi klarnet, kimisi kanun kimisi viyolonsel, kemençe, ud, tambur... dur. (Türk Sanat Müziği sazlarından söz ediyorum!) Bana. Hangi saz olmak istiyorsun dersiniz ‘darbuka’ derim. (Eskiden hem Batı müziğinde hem halk müziğinde hem de sanat musikimizde olduğu için ‘klarnet’ derdim!) Darbuka, gergin bir

‘deridir’, bir çukurun, ‘oyuğun’ üzerinde. Üstüne vurulur. Darbuka inler. Bilmem, inleyişini duyabilir misiniz? Ney, keman, kemençenin... inlemesi çok belirgindir. Ney örneğin, üflenebildiğinde, sizi melodinin akışıyla ruhunuzun gizemli köşelerine götürüp, öteye açılan pencerelerinizdeki perdeleri dalgalandırabilir. Ney ‘konuşur’, ‘ağlar’, ‘söyler’. Peki, darbuka? Darbuka, diğer sazları çağırır. ‘Haydi, arkadaşlar, buyrun der. Aralarında bulunmanın coşkusuyla, onlarla bütünleşerek onları el ele tutuşturarak, sevinir, üzülür, inler, ağlar!’ (YBÇ: 37)

Yazar, insan davranışlarını, ruhsal özelliklerini; bazı sazların melodileriyle, özellikleriyle, ilişki kurarak: ‘Darbuka inler. Bilmem, inleyişini duyabilir misiniz?’ ‘Ney konuşur, ağlar, söyler’, ‘Darbuka, diğer sazları çağırır. Haydi, arkadaşlar, buyrun der’, sözleriyle sazları kişileştirerek ete kemiğe büründürmekte ve müzikle insan arasındaki bağı görünür kılmaktadır.

“Hapşirmeden sanat, hapşirmeden müzik, hapşirmeden edebiyat, hatta hapşirmeden insan olmuyor! Çiçek tozları, insanın bu gezegendeki serüveninde, tuvale dokunan fırça darbeleri, kemandan gönlümüze serpilten nağmeler, şiirdeki sözcükler olarak yaşıyor.” (YBÇ: 109) Ahmet İnam, çiçek tozları, ‘tuvale dokunan fırça darbeleri, kemandan gönlümüze serpilten nağmeler, şiirdeki sözcükler olarak yaşıyor’ cümlesiyle güzel sanatlarla ilişkilendirmektedir. Gerçek insan olmada sanatın rolüne de dikkat çekmektedir.

“Acı ama haklılık payı olabilecek bir söz: ‘İşlediğin trafik suçunu, yaptığın kural ihlalini, başına gelen trafik kazasını söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim. Trafik ruhumuzun bir sınav yeri. Rüyamda bir rahip bana tanrının insanları trafikte sınavarak cennetine ya da cehennemine alacağını söyledi.” (YBÇ: 166, 167) Trafik suçunun niteliğiyle, insanın kişiliği arasındaki bağı Ahmet İnam, ‘Bana arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim’ sözüyle ilişki kurarak anlatmayı seçmiştir. Ayrıca bu söylem, ‘müziğini, şairini, filozofunu... söyle sana kim olduğunu söyleyeyim’ sözüyle de ilişkilendirilebilir. Böylece yazar, halkın belleğinde derin izi

olan “Bana arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim” sözünden yararlanarak etkili biçimini yaratmıştır diyebiliriz.

“Nietzsche Zerdüş’tünde ‘ağırlığın ruhu’ndan söz eder. (3. Bölüm, Van Geist der Schwere!) ‘Ağırlığın ruhu’, sanılabileceğin aksine çağımızın ruhudur. Bakmayın siz ‘Varolmanın Dayanılmaz Hafifliğine’. Bu hafiflik, çekilmez, kaldırılamaz, bir anlamıyla dayanılmaz hafifliktir; kaldırılamaz bir ağırlık.” (YBÇ: 224) Yazar, çağımızdaki ‘ruh hali’nin içinde bulunduğu karmaşayı M. Kundera’nın ‘Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği’ adlı kitabıyla ilişki kurarak anlatmaktadır.

“Türk dili, aklın diline dönüştürülür. Başarıldığında felsefe, çağrılan bir felsefe olur. Tıpkı türkü çağırmak gibi. Felsefe çağırmak, felsefeyi çağırmak demektir bu topraklara. Bu topraklardan tüm dünyaya.” (YYB: 158) Felsefeyi çağırmak, diyerek ‘türkü çağırmak’ deyimini hatırlatmaktadır. Böylece Ahmet İnam felsefe, Türk dili ve türkü arasındaki güçlü bağa dikkat çekmektedir.

“Nasıl Mecnun Leyla’ya sonunda kavuşsa bile, onunla yaşayamayacak bir duruma gelmişse bu çevreciler de ekonomik, toplumsal, siyasal gücü ellerine geçirdiklerinde (eğer geçirebilirlerse) ne yapacaklarını bilemeyeceklerdir. Dertlerini çözecek dermanları olamayacaktır. Yunus ne diyordu? ‘Dert gerektir, dert gerektir, dert gerek/Ki(m) gerek, derde verem dermanımı’ onların dermanı olamayacaktır. Çünkü dert ehlidir onlar, dert çekip, yaygara yapmayı severler.” (DD: 87)

Ahmet İnam, sorundan beslenerek varlığını sürdürenlerin, sorun ortadan kalktığında ne yapacaklarını bilemeyeceklerini Mecnun’un Leyla’sına kavuşsa bile onunla yaşayamayacak durumda olmasıyla, ilişkilendirerek açıklamaktadır.

“Gönül, maneviyatı, kültürü olan, kendine özgü yaşamı kendine özgü ifadelerle, sanat, düşünce, bilim yoluyla dile getirebilen kültürlerde ortaya çıkıyor... Ezen, ele geçirmeye çalışan; ezilen, o eziklikle kul, köle olan kültürlerle de gönül açısından bir serpilme görülmez. Bir kültürün köklerindeki, yaşamındaki gizli kalmış, çiçek açamamış gönlü o toplumun kültür insanları ortaya çıkarabilir. Bu toplumlardaki kültürlerde gönlün zaman zaman açtığını görüyoruz. (Tıpkı, çiçek açma gibidir, bir kültürde gönlün açması!) Yunuslar, Mevlânalar, İbn-i Sinalar, minyatür sanatçıları, tezhip ustaları, mimarlar, divan şairleri gönlün çiçekleri olmuşlardır.” (CG: 15, 16)

Ahmet İnam, ‘gönül’ kavramını, toplumun kültürel kalkınmasını, kültür insanlarının ortaya çıkmasını, çiçek açmasıyla ilişki kurarak anlatmaktadır. Yunus Emre, Mevlâna, İbn-i Sina ve diğer ustalar, şairler... Kültürün çiçek açmasıyla ortaya çıkmış kıymetli değerler olarak örneklendirmektedir. Böylece Ahmet İnam sanatın, sanatçının toplumun kültür yaşamındaki önemini etkili yolla vurgulamaktadır.

“Gönülleyebilenin, gönüllemekte olanın, birey olarak bir gönülevinde yaşayabildiğini söyleyebiliriz. Gönül sahibi, gönül taşıyıcı, gönül yaşayıcı insanlar bir ortam içinde bulunurlar. Gönül enerjisi yayarlar çevrelerine, gönül dalgaları saçarlar. Onların dalgalarına açıksanız, gönül açıklığınız varsa, gönül evlerine girer, konuk olursunuz. Evlerini paylaşırsınız. (Bir süre!) Gönül evleri; gönül sokağı, gönül mahallesi, gönül semti, gönül kenti, gönül ülkesi, gönül dünyası... meydana getirebilirler.” (CG: 31)

Ahmet İnam ‘gönül’ kavramını, ‘Gönül evleri; gönül sokağı, gönül mahallesi, gönül semti, gönül kenti, gönül ülkesi, gönül dünyası’ örneklerinde olduğu gibi, mekân ilişkisi kurarak açıklamaktadır. Böylece yazar, ele aldığı kavramları görsel kılarak aktarmayı seçmiştir diyebiliriz.

6.2.7 Anlam Farklılıklarını Ortaya Koyma

Anlambilim ve Türk anlambiliminin önde gelen adlarından Prof. Dr. Doğan Aksan’a göre “Bir dilde, birbirine yakın anlamda birçok sözcüğün bulunması o dilin zenginliğini, işlenmişliğini gösteren özelliklerdendir.” (Aksan, 2009: 78)

“Burkulmak, kırılmak değil. Ondan fazla bir duygu yükü. Bizden bir örnek vereyim. Bir türkü: ‘Çarşambayı sel aldı/ Bir yâr sevdim el aldı/ Keşke sevmez olaydım/ Elim böğrümde kaldı.’ Kalakalmak, eli böğründe kalmaktır. Çarşamba’yı sel alınca duyulur.” (AÜD: 63) ‘Burkulmak’ ve ‘kırılmak’ sözcüklerindeki anlam farkını: ‘Burkulmak, kırılmak değil. Ondan fazla bir duygu yükü’ cümlesiyle açıklayan Ahmet İnam ‘burkulmak’ sözcüğündeki duygu yoğunluğunu türküden faydalanarak ‘kalakalmak, eli böğründe kalmak’ olarak dile getirmektedir.

“Ömür yaşamamızın malzemesidir, doğrusu, gereken en az çabayla sürdürülen yaşamdır; ömrün işlenmesi, yaşamı hayata dönüştürür; ‘hayy’

olan, can olan bir varlıktır; belki böyle bir ayırım, yaşamın ömür ve hayat olarak ayırımı, bu sözcüklerin sözlük ayırımına uygun düşmüyor; bu yazıda savunduğum görüşler açısından, yaşamın değerli kılınması, ömrümüzün hayata dönüştürülmesi, üzerinde çalışılması, uğraşılması gereğini vurguladığı için, yaşamın ömür ve hayat olarak ayrılması önerisi yapmanın yerinde olabileceğini sanıyorum.” (DF: 71, 72)

Alıntıda Ahmet İnam, ‘hayat’ ve ‘yaşam’ gibi eş anlamlı görünen sözcükler arasındaki anlam farkını; ‘Ömür yaşamamızın malzemesidir’, ‘ömrün işlenmesi, yaşamı hayata dönüştürür’, ‘yaşamın ömür ve hayat olarak ayırımı’na ihtiyatla dikkat çekmektedir.

“Çevre etraftan fazladır. Etrafta ben yoktur, çevrede vardır. Çevrede toplum vardır. Etrafta sürü. Ben zamanı yaşar; çevrede geçmişi, tarihi, geleneği vardır. Geleceği, umutları, beklentileri, düşleri. Yeri vardır artık, yurt edindiği mekânı vardır.” (DGG: 114) ‘Çevre’ ve ‘etraf’ arasındaki farkı dile getiren A. İnam eş anlamlı görünen iki sözcük arasındaki ince anlam farklılığına açıklama, karşılaştırma ve örneklerden yararlanarak dikkati çekmektedir.

“Gönül’e hemen gönlümüzü kaptırmayalım. Bir düşünme soğukkanlılığı gerek. Soğukluk demek istemiyorum.” (TBNO: 11)

Yazar, gönülle ilgili olarak; ‘soğukkanlılık’ ve ‘soğukluk’ kavramları arasındaki anlam farkını ‘Bir düşünme soğukkanlılığı gerek. Soğukluk demek istemiyorum’, diyerek kavram farklılığını ortaya koymaktadır.

“İçlenmek ile içselleştirmek aynı şey değil. İçlenmek, farkında olmadan oluveren bir süreç. Bir katkı, özel bir katkı, bir çaba gerektirmiyor. Oysa içselleştirmek, çoğu kez bilinçli bir çaba sonucu gerçekleştiriliyor.” (TBNO: 146) Ahmet İnam ‘içlenmek’ fiilini, farkında olmadan oluveren doğal bir süreç, ‘içselleştirmek’ fiilinin ise, genellikle bilinçli bir çaba sonucu gerçekleştiğini açıklayarak, iki kavram arasındaki anlam farklılığını ayrıntılı biçimde yansıtmaktadır.

6.2.8 Karşılaştırmalar

Anlatım biçimi olarak karşılaştırma, en az iki varlık, nesne, olay ve durum arasındaki benzerlik ya da farklılıkların ortaya konması ve bunların kıyaslanmasıdır. Ahmet İnam, denemelerinde kavramlar arasında karşılaştırmalar yaparak, ayrıntıya inmekte, anlam dünyamızı derinleştirmektedir.

“**Akıl** ışık, aydınlık, **dürtüler** ise kördür. Dürtülerin eline düşmüş insan sürüklenir durur. (Almanca da: Treibeis: yüzen buz, Treibmine, serseri mayın!)” (AÜD: 81). Akıl, sözcüğü “Düşünme, anlama ve kavrama gücü, us; hafıza, bellek; öğüt, salık verilen yol; düşünce, kanı” (TDK: 49) biçiminde tanımlanmaktadır. Dürtü, sözlüklerde “Kaynağı duygulanım olan neden... kaynağı us olan güdü terimine karşı kullanılır, ruhbilim terimi” (Hançerlioğlu, 2006: 72) biçiminde “Bedensel veya ruhsal dengenin değişmesi sonucu ortaya çıkan ve canlıyı türlü tepkilere sürükleyebilen içten gelen gerilim” (TDK: 588) biçiminde tanımlanmaktadır. Kaynaklarda ‘akıl’ ve ‘dürtü’ hakkındaki bu bilgilerden sonra şöyle diyebiliriz: Ahmet İnam, ‘akıl’ ve ‘dürtü’ kavramlarını karşılaştırarak, ‘dürtü’yü, duygu kaynaklı olması nedeniyle, ‘kör’ olarak nitelendirirken, ‘aklı’, düşünmeye ve anlamaya yönelik olarak daha sağlıklı bulunduğu için ‘aydınlık’ olarak düşünmektedir. Dolayısıyla yazar, bu alıntıda, dürtülerinin esiri olmuş birinin sağlıklı düşünemeyeceğini anlatmaktadır.

“Efendisizlik, buyurani, tepesinde bir yetke (otorite) olarak dikileni olmayan, bağımsız, özerk bir insanlık durumu iken, bizde kayıranı olmayan, desteği bulunmayan biri olmuş. Batı’daki etkinlik ve özerklik vurgusu, olumsuz yönde geliştiğinde köle sahipliğine, insan öldürmeye varabilmiş. Sertlik, şiddet, güç efendi ilişkisinde kendini gösteriyor. Bizde ise, siyasal, ekonomik gücü olsa da bu gücün bilgisiyle, terbiyeyle birleştiğini görüyoruz: İstanbul efendisi, eski zaman efendisi, efendiden bir adam, efendi efendi oturuyor, sözlerinde olduğu gibi.” (YBÇ: 40)

Ahmet İnam, yukarıdaki alıntıda, Yunanca kökenli ‘efendi’ sözcüğünün, Batıdaki ve bizdeki anlamlarını karşılaştırmaktadır. Yazar, sözcüğün, Batıda bir güç, otorite,

sertlik gibi anlamları olduğunu bizdeyse daha yumuşak, asi olmayan anlama geldiğini ayrıntılı olarak açıklamaktadır.

“Etkileşimde ‘ben’ olarak kalan bir şey tasarlıyoruz. Nicedir felsefeciler üzerinde düşünüyorlar. Gönülün, ‘ben’den farkı var. Gönül kazanılan bir şey. Belli bir farklılık, ayrılık, özerklik, kendine özgülük, içinde ‘özgün’ olmakla elde edilebiliyor. ‘Ben’, böylesi bir çaba gerektirmiyor. (Olağan ki bu, benim ‘ben’ yorumum!) Hatta Foucault gibi düşünürlerle göre, belli koşullarda, belli toplumsal, siyasal çabalar sonucu bizim üzerimize giydirilen bir giysi durumuna gelebiliyor: ‘Sen şusun’ denebiliyor. Eğitim de biraz böyle değil mi, bir açıdan, ‘ben oluşturma şantiyesi!’” (TBNO: 13)

Ahmet İnam, ‘gönül’ün bir çaba sonucu kazanıldığını, ‘ben’in doğuştan ama sistem tarafından yapılandırıldığını belirterek iki kavramı karşılaştırmaktadır. Yazar, Foucault’un ‘ben’ yorumuna değinerek eğitime de açıklık getirme çabasındadır.

“İç’te, içlenmiş (Türkçe’de ‘içlenmenin’ yarattığı çağrışım ne anlamlı!) bedenden ve toplumdan gelen etkilerle, duyular, duygular, tutkular, arzular, duygu fırtınaları yaşanır. İç, bu anlamıyla ‘zihin’den, ‘akıl’dan çok geniştir. Batılıların ‘logos’ dediği, akıl, yalnızca iç’in bileşenlerinden biridir.” (TBNO: 147) Logos “Ussal yasa... *Logos* sözcüğü Yunancada *usla kavrama* anlamındadır ve *duyguyla kavrama* anlamındaki *pathos* sözcüğü karşılığında kullanılır. Yunanca *kavrama* ve *seçme* anlamlarını veren *leg* kökünden türemiştir.” (Hançerlioğlu, 2006: 236) Ahmet İnam, ‘iç’in akıldan daha kapsamlı olduğunu, ‘akılın’ ‘iç’in bileşenlerinden yalnızca biri olduğunu belirterek, bu iki kavramı ayrıntıya inerek karşılaştırmaktadır.

“İnsanın binlerce yıllık tarihi, gönülün tarihi açısından incelenebilir. Yazık ki, insan bu konuda bir bellek yitimine uğramıştır. Gönül unutulmuştur. Bizim kültürümüzde zaman zaman şarkılarda bir yakınma, sitem dalgaları halinde, ‘Ben senin derdini çekemem gönül’ gibi sözlerle, bir kapris ve tutku yumağı olarak görülmüştür. Batıda ona ‘kalp’, duygu, duygu seyri (*emotion*) gibi adlar yakıştırılmıştır. Duyumsama (*feeling, Gefühl*) olarak görülmüştür. Küçümsenmiştir. Kendisinden uzaklaştırılmaya çalışılmıştır. Çünkü bir türlü anlaşılmamış, denetlenmesi gerekli, aşağı düzeyde bir ruh katmanı olarak görülmüştür. (Platoncu tutum!). ‘Hislerimize mağlup’ olmamayı öğrenmişizdir.” (CG: 41)

Ahmet İnam, gönlün kültürümüzdeki anlam yansımalarını bir şarkı sözüyle örneklendirilerek; Batı'nın gönlü 'kalp' olarak yorumlanmasını yetersiz bulmaktadır. 'Gönül' ve 'kalp' kavramlarını karşılaştıran yazar, gönlün ve kalbin, farklı kültürlerdeki anlamlarına dikkat çekmektedir. Aşağıdaki alıntıda Ahmet İnam, 'gönül' ve 'kalp' kavramlarını, biyolojik ve metaforik anlamlarıyla karşılaştırmaktadır.

“Gönül edinilecek, kazanılacak 'kesbî' bir yapı taşır, 'kalp' ise 'öylece' bulunur bizde, 'vehbî'dir. Türkçemizdeki 'kalpsiz' sözü, bir metafordur; sağlıklı her insanın 'kalbi' vardır (Elbette kalbi 'medikal' anlamda almıyorum!) ama gönlü olmayabilir.” (CG: 99)

“Can ve gönüle hem tek tek bireyler, hem toplum hem de kültürler sahip olabiliyor. Can bütün var olanlarda bulunabiliyor. Gönül ise kültürler ve bireyler için kullanılabilir. Gönlün varlığı canı şart koşuyor. Cansız gönül yok. Gönülsüz can olabilir” (CG: 218) diyen İnam, 'can' ve 'gönül' kavramlarını birey, kültür ve toplum açısından ilişkilerini, özelliklerini açıklayarak karşılaştırmaktadır. Birçok eserinde gönül kalp sözcüklerinin Türkçedeki anlam çerçevesini çizmeye çalıştığını, yukarıdaki alıntıda en geniş anlamlarıyla karşılaştırarak yorumladığını sözlerimize ekleyebiliriz.

6.2.9 Köken Bilgisi

Köken bilgisini “Dilin söz varlığı içindeki öğeleri, kökenlerine inerek aydınlatmaya yönelik dil incelemeleri alanı” (Aksan, 2015: 22) olarak açıklayan Doğan Aksan, bu çalışmanın, dilin tarihi, kültürü, başka ülkelerin dilleriyle ilişkileri hakkında bilgi verdiğini ancak, önyargılı ve özensiz çalışmaların kolayla yanlış yargılara neden olabileceğini belirtmektedir. Ahmet İnam, kavramları ele alırken, özellikle bilimsel, felsefî kavramları açıklarken kökenlerine ilişkin bilgisiyle

yetinmeyip tanımlamakta ve eşanlamlı karşılıklarını vermektedir. Aşağıda sunmaya çalıştığımız alıntılar bu niteliktedir diyebiliriz.

“Mutluluk, yetkin eylem, dürtüden gelendir: İçten gelen, içten olduğu gibi gelen; yalnız bedensel duygusal, düşünsel anlamıyla içten değil, yaşamdan gelendir. İçgüdü, (eski dilde sevk-i tabii, garize, insiyak) has (eigentlich!) olandır, otantik olandır.” (AÜD: 83) Yazar, ‘mutluluk’ kavramını, ‘içgüdü’ sözcüğünün kökenine inerek; ‘sevk-i tabii, garize, insiyak; has (eigentlich!)’ yabancı karşılıklarıyla vermektedir.

“Batı dillerinde ‘düş’ anlamına gelebilecek sözcüklerden biri olan ‘fantezi’ sözcüğünün kökenini incelediğimizde, ‘ışık’la ‘parıltıyla’ ilgili olduğunu görürüz. Düş, düşünceyi besler, devindirir. Onu ısıtır, parlatır. (Sakıncalarını da unutmayalım: Yalnızca bir cila olmamalı düş!) Tasarılarla gerçekleri birbirlerini bağlayabilir. Sadece uykuda görülen bir şey değildir o; uyanırken görüldüğünde de insanları gaflete, yanlışta götürdüğü söylenen şey de değil. Düş ‘ötede olmak’ demek. Gerçeklerle baş edebilmenin, gerçekleri anlayabilmenin, değiştirebilmenin onsuz edilemez bir yolu. Yaratıcı düşüncenin itici gücü. Doğrusu, bir güce dönüşebilir düş, **düş ustası** isek.” (DD: 12)

‘Rüya’ temel anlamıyla kullanılan düş sözcüğünün, lehçelerde yaygın kullanıldığını kökeniyle ilgili Türkologların farklı açıklamalarda bulunduğunu dile getiren Hasan Eren, Etimolojik Sözlüğü’nde Uygurca ve Yakutcadaki biçiminin “tül” olduğuna dikkati çekmiştir (Eren 1999: 126). Yazar, Batı kökenli ‘Fantezi’ sözcüğünün kökenini “Batı dillerinde ‘düş’ anlamına gelebilecek sözcüklerden biri olan ‘fantezi’ sözcüğünün kökenini incelediğimizde, ‘ışık’la ‘parıltıyla’ ilgili olduğunu görürüz” diyerek “düş, düşünceyi parlatır, ısıtır” biçiminde ileri sürdüğü savını desteklemekte, hatta kanıtlamaktadır diyebiliriz.

“Tabiatın varlığının zenginliğini oluşturan öğelerin başında, doğadan devraldığı özellikleri bulunuyor. *İnsanın doğası* diyoruz buna, insanın tabiatı. Bedeni, duyguları, karakteri: Karakter Eski Yunancadaki anlamıyla, ‘oyulan, damgalanan, özellikleri üstüne işlenen şey’ demek, bir yanıyla. ‘Tab etmek’ eski dilde aşağı yukarı bu; işleme, oyma, ‘baskı yapma’ anlamlarını taşıyor. ‘Tabiatımız’, doğamız, bu anlamda bize verilmiş, işlenmiştir: Tabiatın

damgasını atmak, belirleyiciliğinden kopma şansımız hemen hemen hiç yoktur.” (GB: 200)

‘Karakter Eski Yunancadaki anlamıyla, oyulan, damgalanan, özellikleri üstüne işlenen şey’ derken Ahmet İnam, ‘karakter’ sözcüğünün kökenine inerek, Eski Yunancadaki anlamı yorumlayarak, insan karakterinin, doğanın özellikleriyle bağlantılı olduğu belirtmektedir.

“Türkçemizdeki ‘bağnaz’ sözcüğünün kökeni konusunda belirsizlikler var. Tietze’ye göre sözcük, 1935’te Türkçemize girmiş, bir olasılıkla Almancadaki banause sözcüğünden kaynaklanmış olabilir. Banause Almancada ‘köylü, cahil, dağlı, kaba insan...’ anlamlarına geliyor.” (DF: 181)

A. İnam, Türkçenin etimolojik sözlüğünü hazırlayanlardan A. Tietze’nin, ‘bağnaz’ sözcüğünün ‘Almancadaki banause sözcüğünden kaynaklanmış’ olabileceğine dair görüşüne dikkat çekerek, sözcüğün kökenine, anlamına ilişkin bilgi vermektedir.

“Bana ‘eğitim’ sözcüğü hep ‘tuhaf’ gelmiştir. Bu ‘tuhaflık’ ürkütücü bir tuhafliktir. Boyun mu eğdiriyoruz? Latin kökenli dillerde kullanılan ‘education’, ‘education’ sözcüklerinde de, ‘yol göstermek’, ‘sevk etmek’, ‘kılavuzluk yapmak’ anlamlarına karışmış ‘yönlendirme’, itip, çekip, ‘yola koyma’ iması yok mu? (Almanca’daki ‘Er-ziehung’u düşünürsek ve ‘ziehen’i ‘çekmek’ olarak anlarsak!)” (DGG: 26)

Ahmet İnam’ın bu düşüncesini tartışabiliriz. Eski Uygur Türkçesi sözlüğünde “iğitmek: yetiştirmek, beslemek, özen vermek, bakmak, itina göstermek” olarak yer almaktadır. (Caferoğlu, 2011: 90) Ahmet İnam bu bilgiyi göz ardı etmektedir. Üstelik ‘eğitmek, eğitim kabul görmüş terimler olarak değerlendirilmeli diye düşünüyoruz.

“İhtilâf, khalafe kökünden geliyor. (Halife, muhalefet sözcükleri dilimize buradan geliyor.) Ardından gelme, ardılı olma, arkada durma anlamlarının yanında; çelişme, çelişik olma, karşıt olma, çatışma, farklı görüşte olma gibi anlamları var.” (D: 91)

Ahmet İnam, ‘ihtilaf’ sözcüğünün köken açıklamasını yaparken Arapçaya anlam bilgisine ne denli vâkıf olduğunu göstermektedir.

“Neresi ‘bilim’, şenbilimin! Şenbilimin, ‘bilim’e yöneltmiş eleştirel bakışın ardından gelen, deyim yerindeyse, bir ‘üst bilim’ (Metascience!) İnsanın gerçekliği bilme çabaları üstüne yönelmiş çaba. Hastalıklardan geçmiş, sağlıkla varılan gerçeklik ilişkisi: Parodi. Parodi, Eski Yunanca bir sözcük; köken olarak para ve aoidê sözcüklerinden oluşuyor. ‘Para’ edatı, ‘yanında, boyunca, nazaran, hilâfına, tarafından...’ anlamlarına geliyor. Aoidê: ‘türkü, şarkı’ demek. Eğlenceli, alay eden, şaka dolu şarkıları parodiler. Edebi, ‘ciddi’ bir eserin gülünç biçimde taklidi de olabilir. Eski dilde buna hezl ya da hezel denir. Bir şaka, bir karikatür olarak betimler gerçeği şenbilim. Bilimin bir karikatürü.” (YYB: 1101)

Ahmet İnam, “Parodi, Eski Yunanca bir sözcük; köken olarak para ve aoidê sözcüklerinden oluşuyor.” diyerek ‘para’ ve ‘aoidê’ ayrı ayrı açıklamaktadır.

“Gönlün biyolojik bileşeni bedenimize bağlı. Politik yanı, topluma, yönetime. Duygusal bileşeni, duygu akışımıza, öfkelerimize, sevinçlerimize, umutlarımıza, inançlarımıza. Dile getirilebilen ve dile getirilemeyen (sözsüz), anlatım yanı, anlam verebilme bileşeni, hüner, bilgi, bilgelik (yaşama ustalığı) bileşenleri var. Gönlün içinde bir ölçüde denetim var. (Murâkabe’nin anlamlarını anımsayın!) Yarışma, kendini aşma yanı var. (Beceri anlamındaki ‘uzluk’ sözcüğünün dayandığı ‘uz’, eski Türklerde ‘Anınğ atı uzdı’ tümcesinde olduğu gibi, ‘onun atı (bir başka atı) geçti’ anlamındadır!” (TBNO: 42)

Yazar, gönlün bileşenlerini açıklayarak, ‘Beceri anlamındaki ‘uzluk’ sözcüğünün dayandığı ‘uz’, sözcüğünü, Dîvânü Lugati’t-Türk’ten alıntıladığı cümleyle birlikte ele alarak, beceri anlamındaki uzluk’un kökenini açıklama gereksinimi duymuştur.

“Aşkın algoritması yok. Var dersiniz, bulursanız, başka bir şey buldunuz. O, aşk değil. Aşkı girdi-çıktılarla belirlemeye kalkarsanız, yitirirsiniz. Onu yalnızca gövdenin bir işlevi olarak göremezsiniz çünkü. Aşk, teknolojiye karşı. (Sözcüğün kökenine indiğimizde, tekhne: bir anlamıyla, zenaat. Aşk, bir zenaat değil, sanat.)” (TBNO: 46)

‘Sözcüğün kökenine indiğimizde, tekhne: bir anlamıyla, zenaat. Aşk, bir zenaat değil, sanat’, sözleriyle Ahmet İnam, ‘tekhne’ sözcüğünün kökenine inerek, aşkın zenaat olmadığını vurgularken sanatın zanaattan üstün olduğuna da dikkat çekmektedir.

“Metafor, bir yerden diğeri bir yere bir şeyi taşıma anlamını içeriyor kökeninde. ‘Gerçek’e, bir açıdan, bir ‘konumdan’, ‘durumdan’, bakıldığı için, belli *açılar içinde görülen* anlamlar arasında ‘taşıma’lar, yollar, geçitler bulmak, anlam alanları arasında geçişlere izin vermek zorundayız.” (CG: 222) Ahmet İnam, ‘metefor’ terimini ‘Metafor, bir yerden diğeri bir yere bir şeyi taşıma anlamını içeriyor kökeninde’, diyerek sözcüğün temel anlamından yollar, geçitler bularak, yeni anlam alanlarına ulaştığını somut biçimde yansıtmaya çalışmaktadır.

“Mecâz, cevâz, câiz; geçit, geçiş; taşma, taşıma, insanın gerçekle ilişkisini canla (başla) kavranmasında önemli terimler olacaktır. ‘İğretileme’ sözündeki ‘iğretinin’, mutlak, değişmez olana karşı çıkış anlamında dikkat çekici bir uyarısı da var!” (CG: 222) Ahmet İnam, ‘Metefor’ terimini incelerken ‘mecâz, cevâz, câiz; geçit, geçiş; taşma, taşıma’ gibi anlam salkımı oluşturan sözcüklerle, çağrışımdan ve kökenden yararlanmaktadır.

“Bale, ağır salonların, sınırlı müziğin, koreografinin ötesine geçmeye çalışıyor. Koreo-grafi, sözcüğünün kökenlerine inmeye kalktığımızda inanılmaz bir anlam cümbüşünün yaşandığını göreceksiniz. Khoros: Dans anlamına geliyor, başka anlamlarının yanında ilk o harfi, uzun okunduğunda Khôros, ‘yer’ demek, sözcüğün bahçe, bağ; kavrayan, içeren gibi anlamlar taşıyan khortos’la yakınlığı var, biraz zorlamayla ‘kheir’e gidiyor: El’e. Kavrayan, yakalayan ele. Koros’unsa bugünkü modern Yunancaya bile geçmiş, ‘bıkma, usanç, tiksime’ gibi anlamları var: Tüm bu anlam çağrışımlarından: Balenin koreografisi kendine ‘yeni’ bir yer arıyor. Beden, kendini yeni dillerle anlatacağı olanakların peşinde. Dans, bedenle ruhun birlikte titreşimlerini olanca zenginliğiyle yansıtmaya çalışıyor.” (YBÇ: 55)

‘Koreo-grafi, sözcüğünün kökenlerine inmeye kalktığımızda inanılmaz bir anlam cümbüşünün yaşandığını göreceksiniz’ diyerek Ahmet İnam, ‘Koreo-grafi’ sözcüğünün ‘Khoros’, ‘Koros’ Yunanca sözcüklerle ilişkilendirerek köken, anlam açıklaması yaparak sözcüğün ilginç serüvenine dikkat çekmektedir.

6.2.10 Ses Özelliklerinden Yararlanma

Bir dilbilim terimi olan sesbirim, dilin anlam değiştiren en küçük birimidir. Ahmet İnam, çalışmalarında, sesin anlam değiştirme özelliğinden yararlanarak, ayrıntılı açıklamalar yapmaktadır.

“Dostlar bir araya gelip, ‘yermegünleri’ yapalım. Birbirimizi yererek güzel vakit geçiririz. Ruh sağlığımız yerine gelir. Haydi arkadaşlar, YERİŐMEYE!”... “Sağlıklı yerişme, karşılıklı yergileşme, birbirini dinleyerek, anlayarak, ne zaman başarılacak? Yerenim yârenim olacak mı? Balık kavağa çıkacak mı?” (YBÇ: 117) ‘Yerme günleri’, ‘yerinegelir’, ‘YERİŐMEYE’, ‘yerişme’, ‘yergileşme’; ‘yerenim yârenim’ sözcüklerindeki ses ve anlam benzerliklerinden, ses yinelemelerinden yararlanan Ahmet İnam’ın biçimini yarattığını söyleyebiliriz. Yukarıdaki alıntıda, dildeki çağrışım özelliklerinden yararlanan A. İnam’ın Türkçenin söz varlığına ne denli egemen olduğunu göstermektedir diyebiliriz.

“İnsan olmanın anlamını kavramaya çabalayarak tefekkür ediyorsam, hayata teşekkür etmem gerektiğini nasıl duymam? Bu iki kelime arasında bir harf değişikliği var: Düşündükçe, derinlemesine düşünmeye çalıştıkça, ‘f’, ‘ş’ye dönüşüyor, tefekkür, teşekkür! Heidegger’in de önemle vurguladığı gibi, yaşama hakkına sahip her bilinçli insan, hayata teşekkür borçludur! (Almancada Denken, Danken; İngilizcede to think, to thank birer harf değişikliği ile ortaya çıkıyorlar!)” (YBÇ: 181)

Arapça kökenli olan ‘tefekkür’ sözcüğü, “düşünme, düşünüş; Arapça kökenli ‘teşekkür’ sözcüğü “yapılan bir iyiliğe karşı duyulan kıvanç ve gönül borcunu anlatma” biçiminde sözlüklerde açıklanmaktadır. Ahmet İnam, ‘tefekkür’ ve ‘teşekkür’ sözcüklerindeki ‘f’, ‘ş’ seslerinin yarattığı anlam değişikliğine dikkat çekerek, düşünmenin teşekkürle dönüştüğünü dile getirmektedir. Ayrıca yazar, aynı anlamdaki İngilizce ve Almanca sözcüklerdeki sesbirim özelliğinin yarattığı anlam olayına dikkati çekmektedir.

“Gönlü olan kendine **özgü** olandır. **Özgül** olandır. Farklıdır, bu nedenle yenidir, özgündür.” (TBNO: 14) Ahmet İnam, öz'den türeyen ‘özgü’, ‘özgül’, ‘özgün’ sözcüklerinin ses ve anlam özelliklerinden yararlanarak biçimini yaratmaktadır.

“Geleceğe giden gemilerde çalışmış, yolculuk etmiş, sınanmış, çile çekmiş, yaşadıklarını düşünmüş, düşünerek yaşamış, yaşayarak düşünmüş birilerinin serüvene hakkı olabilir. Daha önce hiç bilmedikleri, rotasını önceden kimsenin bilmediği gemilere binme ayrıcalığına sahiptirler. Bu coşkuyu yaşamayı, akıllarıyla tatmayı, coşkularıyla düşünmeyi, düşünceleriyle coşmayı bilirler. Onlar insanlığın yüz akı, gelecek araştırmacıları, tadicılarıdır... yaşama ustalarıdır, sınırlar, sınanırlar, sınırlarını aşarlar.” (DGG: 16)

Aynı cümlede, sözcük başında ortak sesler bulunan, ikisi aynı kökten oluşan, yabancı kökenli ‘sınır’ sözcüğü arasındaki ses benzerliğinden, ön uyaktan yararlanan yazar, ‘sınarlar, sınanırlar, sınırlarını aşarlar’ biçiminde sözcükleri önemine göre sıralayarak, hedefi, tutkuları olan insanların özelliklerini vurgulamaktadır.

“Peki ne var o ‘büyülü’, ‘a’ harfindeki ‘aşk’ı, ‘aşk’ yapıyor? Cevap Karacaoğlan’da: ‘Pir olmayan aşka gelmez’ diyor. Aşk, insanı bütün varlığıyla ister. Hormonu çalışan ‘âşık oldum’ diyor. Olmaz o farklı bir şey. ‘Gönlünü kaptıran’, ‘yandım Allah’ diyen âşığı diye dolanıyor. Onlar ‘şık’. Şık görünüşlü anlamıyla değil de a, b, c şıkları gibi birer şık.” (AÜD: 12)

Ahmet İnam, ‘âşık’, ‘şık’, ‘şık (seçenek)’ kökenleri farklı sözcüklerin yarattığı uyaktan, izlenimden yararlanarak anlatımına canlılık kazandırmaktadır.

“Şimdi puşt sözcüğünün sonundaki ‘t’ okunmadığında, oluşan sözcüğün (*pûş*) Farsça’daki anlamı, giyen giyinmiş, örten, zırhtır. ‘*Serpûş*’, başı örten demektir. ‘*Aybpûş*’, ayıp örten, ‘hırka pûş’ hırka örten. Sevgili de örtücüdür. Sevgiliye ben ‘*hakikatpûş*’ diyorum. Sevgili, yaşadığımız şu olağan dünyada değildir. Gördüğümüz görmeye çalıştığımız hakikati çarpıtır sevgili. Belki istemeye istemeye, belki tasarlayarak. Hakikat, her neyse o, hep ‘örtük’ olarak kalmaz. Görülecek örtüsü kaldırılacaktır.” (AÜD: 60)

Ahmet İnam, ‘*puşt*’, sözcüğünden ‘t’ sesini atarak ‘*puş*’ sözcüğüne ulaşır; ‘*pûş*’ sözcüğünün ‘*Serpûş*’, ‘*aybpûş*’, sözcüklerinin ses çağrışımından yararlanarak ‘*hakikatpûş*’ yapısından yararlanarak bileşik sözcüğünü türetmiştir.

“Çağımızda ‘aşk’ adıyla yaşanan aşk değil. Buna ben ‘şk’ diyorum. Şimdilerde yaşanan aşka. *Şk*, bir harf eksikliği ile *aşktır*. Eksiktir, anlamsızdır (yitik anlamlıdır), özürdür. *Şk*, magazin basında, televizyonda, entel barlarda, üniversite kantinlerinde, köşe yazarlarının, şairlerin, öykücülerin,

sözde bilim adamlarının, psikologların, felsefecilerin kalemlerinde ‘aşk’a dönüşemiyor. Elbette bu gözlemlerimle ben ‘*hmet*’im (Ahmet değil!), ‘şk,’ı çözme *sevdam* da ‘*evda*’ olmuş” (AÜD: 12)

Ahmet İnam, ‘aşk’, ‘Ahmet’, ‘sevda’ sözcüklerindeki, ilk sesleri eksilterek ‘şk’, ‘hmet’, ‘evda’ biçimindeki yapıların anlam yitimine uğradığını göstermektedir. Bu yorum, yazarın günümüzde bazı kavramları yaşayışımızdaki yüzeyselliğe de dikkat çektiğini düşündürmektedir.

6.2.11 Somutlaştırmalar

Felsefe sözlüğü, ‘somut’, kavramını: “Hem duyularla kavranan bütünsel gerçeği, hem de bu gerçeğin insan bilincinde gerçekleşen hakikatini dile getiren bir kavram” (Hançerlioğlu, 2006: 376) olarak tanımlamaktadır. Somutlaştırma “Somutlaştırmak eylemi. Soyut bir kavramı beş duyudan biri ya da bir kaçıyla algılanır kılma eğilimi.” (Dil Derneği, 1998: 1206) biçiminde tanımlanmaktadır. Doğan Aksan: “Her dilde, *somutlaştırma* adını verdiğimiz biçimin anlam olayına, anlatım biçimine uyan deyimler vardır. Türkçenin bu yoldan yararlanarak anlatımı zor, ayrıntı sayılabilecek durum ve olayları çok ince benzetmelere yer vererek, âdeta sahneye koyarak dile getiren bir dil olduğunu görüyoruz” (Aksan, 2015: 40) diyerek dilimizin bu anlamdaki zenginliğini vurgulamaktadır. Bir anlam olayı olan somutlaştırmadan, Ahmet İnam, denemelerinde kavramlar dünyasını anlamlandırırken yararlanmakta, anlatımına canlı ve etkili, akıcı bir özellik kazandırmaktadır.

“Hüzün kuşanılınca tek olumlu şey yapılabilir: Sanat. Bizde alaturka şarkılar hüznü damıtır. Hüznü dünyaya sıvamış şairlerimiz vardır: Ahmet Haşim. Hüznü olumsuzluk olarak görülebilir. Ama o bir olgudur. Yaşanmaktadır. Yadsınamaz. Hüznü beğenmeyebiliriz. Ama ona bu toplumda engel olamayız.” (DA: 48) Ahmet İnam, soyut bir kavram olan ‘hüznü’ kılıç kuşanmak, damıtmak, sıvamak gibi

eylemlerle somutlaştırarak; hüznün yaratıcılığına vurgu yaparak, sanatı doğuran itici bir güç olabileceğini açıklamaya çalışmaktadır.

“Çılgınlık ve muhabbetin kültür adamlığının temelinde olduğunu yazdım. Çok da söyledim. Ben, profesör olarak, ikiyüzlü, serbest piyasanın oyununa gelmiş (nasıl oluyorsa) biriysen, belki biri uyardığı için koyduğumuz notun dışında, haddini ve cehaletini bilmez, sizin gibi kabadayı insanlar da, bu *düşünce köpürmeleriyle* aynı piyasanın oyununa geliyor. Düşünce sağlığı öneren birine, ‘Hop, biz hasta mıyız? Bu düşünce doktoru pozuyla, benim gönlüme, ülkeme, yalnızlığıma, kabadayılığımıza el koyma’ diyorsunuz.” (DGG:206)

Yukarıdaki alıntı, Ahmet İnam’ın bir eleştiriye verdiği cevaptır. İnam, kendini eleştiren öfkeli kişiyi ‘düşünce köpürmeleriyle aynı piyasanın oyununa geldiği’ için uyarılmaktadır. Yazar, bir soyut kavram olan ‘düşünce’yi görünür hale getirerek, ‘düşünce köpürmeleri’ biçiminde somutlaştırmaktadır.

“Anlam bedeni diye bir deyim kullanmak istiyorum. Anlamlarla taşıdığım bir bedenim var. Anlam bedenimle kendi bedenimi karıştırabilirim. Bazı insanlar gerçekleri öyle bir örterler ki, çevrelerine *anlam kozası* örerler. Hayattaki anlamlar uçar giderse biz neye benzeriz?” (YBC: 91) Ahmet İnam, ‘anlam’ üzerinde düşünen, kafa yoran bir felsefecidir. Yazar, bu soyut kavramı, ‘anlam bedeni’ ve ‘anlam kozası’ biçimindeki tamlamalarla resim çizercesine somutlaştırarak zihnimizde görünür kılma çabasındadır. Aynı zamanda ‘anlam kozası’ tamlaması bize, ‘kozasına çekilmek’ deyimini de anımsattığı için farklı çağrışımlar yaratmaktadır.

“Kendiniz olmadan düşünemezsiniz. Düşünceyi kendiniz kılmadan, kendinize mal etmeden yaratıcı atılımlar yapamaz, *düşüncenin dayanılmaz dehlizlerinde* yürüyemezsiniz.” (YH: 224) Ahmet İnam, soyut bir kavram olan düşünceyi, “Üstü kapalı, dar ve uzun geçit, koridor” (TDK: 486, 487) anlamında olan ‘dehliz’le somutlaştırarak, düşüncenin derin, karanlık ve karmaşık boyutunu gözler önüne sererek anlatmaktadır.

“Kemalizm yaşama alanından sökülüp atılmaya çalışılıyor. (Gereksiz yere yaşama alanına sokulmaya çalışılarak da gerçekleştiriliyor böylesi bir durum.) Ona sahip çıkmaya çalışanlar, yaratıcı heyecan, *inanç fırtınalarıyla* ortaya çıkamıyorlar. Savunucularıyla birlikte *kavram da yaşılanıyor*, aşınıyor.” (DGG: 250)

Yazar, yukarıdaki alıntıda, ‘Kemalizm’ kavramıyla ilgili önemli saptamalarda bulunmaktadır. Kemalistlerin farklı, yaratıcı düşünceler üretemediklerini, soyut bir kavram olan ‘inanç’ kavramını somutlaştırarak ‘inanç fırtınaları’ oluşturamadıklarını belirtmektedir. Bu kavramın yeni düşüncelerle yorumlanamamasının doğurduğu sonucu, ‘kavram da yaşılanıyor’ sözleriyle açıklayan İnam, kavramı kişileştirmeden yararlanarak somutlaştırmaktadır.

“Gönül iç özgürlüğüdür: Kanatlıdır, uçar. Engindir gönül. Uçsuz bucaksızdır. Duvarsızdır, sınırsızdır. Kışla değildir. Bar. Pavyon. Gönül kerhâne değildir. İşyeri. Okul. Gönül kitap değildir. Gönül hazır verilmez. Doğuştan gelmez. Gönül kazanılır. Yapılır. Kurulur. Emek ister. Bakım. Sürekli bakım. Hemen solar bakılmazsa. Çürür, kokuşur.” (AÜD: 53)

Ahmet İnam, ‘gönül’ kavramını açıklarken, daha görünür bir hale getirebilmek için, somut kavramlardan yararlanmaktadır. Soyut bir kavram olan gönlü, sadece duygusal yanımız olarak görmeyen İnam, ‘kanatlıdır, uçar’ sözleriyle; gönlün özelliklerinden birini somutlaştırarak bir kuşun özgürlüğüyle açıklamıştır. Ayrıca gönlü bitkiyle ilişkilendirerek, emek ve bakım gerektirdiğini ‘hemen solar bakılmazsa. Çürür, kokuşur’, biçiminde somutlaştırmış hem de özgün biçimini yaratmıştır.

“Küçük insan ilişkilerini, duygu sağanaklarını, derin, farklı, anlaşılmaz insan karakterlerini anlatıyorum. İnsanın zenginliği buralarda, ama fark edilmiyor. İnsandaki canı arıyorum ben.” (AÜD: 55) Ahmet İnam, farklı duyguları ‘duygu sağanakları’ olarak belirtirken ‘duygu’ kavramını bize, bir hava olayı olan yağış biçimiyle somutlaştırarak açıklamaktadır. Yazar, insanı, insana ait durumları en derin biçimde, canlı olarak göz önüne serme çabasıdadır.

“Emmim Abdullah Yüce, ince paltosu, fôtr şapkasıyla duruyor garda. İncecik bıyıkları rakı kokuyor. Abdullah Yüce, sonraları arabeskin, ardından karmakarışık müzik ağdasının malzemesi olacak duygularını uzun hava olarak katıyor müziğe... Cenin halinde arabesk. Türkü formunda şarkı, şarkı... Arap üslubunda olan.” (TDK: 111) biçiminde tanımlanmaktadır. Ahmet İnam, yukarıdaki alıntıda, arabeski ‘Arap üslubunda olan: Arabesk müzik’ anlamında kullanarak bu müziğin içinde taşıdığı duygusal karmaşayı, ağdanın yapışkan yapısıyla somutlaştırarak ‘müzik ağdası’ biçiminde yansıtmaktadır. Yazar, arabesk müziğin oluşmasına neden olan yapıyı da ‘cenin halinde arabesk’ sözleriyle somutlaştırarak ilginç bir söylem oluşturmaktadır.

“Teknolojiyi ve bilimi yönlendiren güçlerin, şu anki yaşantılar yumağımızdaki yerini anlamak, yüzyıllardır alışlagelen kalıpların parçalanması ile olanaklı. Kafana tuğla düşmeli, belki. Bir şok seni sarsmalı. Bir keser, düşünce çivilerini kanırtmalı.” (DD: 110) Yazar yukarıdaki alıntıda, teknoloji ve bilimdeki gelişmelerin, geçmişten gelen kalıpların kırılmasıyla mümkün olduğunu anlatmaktadır. İnam, kalıplaşmış katılaştırmış düşüncelerimizi ‘düşünce çivileri’ olarak dile getirerek, soyut bir kavram olan ‘düşünce’yi, somutlaştırarak özgün bir söylemle açıklamaktadır.

“Yalnız dikkat edilsin, ‘gönül’ terimi alışılmış anlamıyla kaçınılmaya çalışılan duygu yükünü çok aşan bir anlama sahip. Biraz da ben bu kavramı, kendi kültürümüzün özgün bir kavramı olarak yorumlamak istediğim için, yeniden oluşturmak, değişik boyutlarını, sorgulamak, tartışmak istiyorum. Gönül ne duygu, ne metaforik anlamıyla kalp, ne duygusal çalkantı, duygu seyri, ne tutku, istek, arzudur. Bunların hepsini içinde taşıyıp, bunlardan fazla olandır. Bir çekirdek kavramdır, yeterince işlenmemiştir. Belli bir tutum içinde işlenebilecek, sezgisel yanı bol, şaşırtıcı sonuçlara gebe bir kavramdır.” (TBNO: 10)

Ahmet İnam, ‘gönül’ ilişkili olduğu kavramlarla birlikte ele alarak, kültürümüze özgü bir biçimde yorumlamak ve sorgulamak amacındadır. Henüz yeterince işlenmemiş ve ham olduğunu düşündüğü bu kavramın üretkenliğe açık olmasını,

‘çekirdek gebe bir kavramdır’ şeklinde somutlaştırarak anlatmakta hem de özgün söylem örneği sunmaktadır.

“Dünya, daha başta, aile içi eğitimden başlayarak, insanın içine sindirilmiş. Bu durumda gönül’ün çiçek açıp, gelişeceği bir toprak, bir iklim söz konusu değildir. Adına ister ‘ideoloji’ deyin, isterse ahlak değerleri, normları, düzeni, isterse siyasal güç ilişkileri, önüne pencere açılmış insanın, bak buradan, işte sen busun denmiş: İnsan, işte sen busun. O olmuş.” (TBNO: 20)

Yazar, ‘gönül’ kavramının yorumlanışındaki sınırlılıkların, sistemin bazı özelliklerinden kaynaklandığını dile getirerek, konuya eleştirel bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Yorumlanmaya açık olan bu kavramı, ürün vermeyle ilişkilendirerek ‘gönül’ün çiçek açması’ biçiminde somutlaştırmıştır. Kalıplar ve sınırlar arasında gönlün oluşamayacağını, gelişemeyeceğini vurgulamaktadır.

6.2.12 Sözcüklere Yeni Anlamlar Yükleme

‘Anlam’ Ahmet İnam’ın üzerinde düşündüğü, çalıştığı, yorumladığı önemli kavramlardan biridir. Aşağıdaki alıntılarda İnam, sözcüklerin, terimlerin atfedilmiş anlamlarıyla yetinmeyip, onlara yeni anlamlar yükleyerek anlam dünyamızı zenginleştirmektedir.

“Peki ‘yaşayışımın yoksuluyum’ ne demek? Çorak yaşıyorum demek. Kuru. Tatsız. Renksiz. Heyecanları sönük, yaşayışımına sahip çıkamıyorum demek. Kendimin yoksuluyum. Ülkemin yoksuluyum. Kültürümün yoksuluyum. Bütün bunlar bende yok, varsa da eksik, yetersiz. Yaşayışım yetmiyor bana.” (AÜD: 49)

Ahmet İnam tatsız, tuzsuz, sönük, heyecansız, kuru yaşamayı ‘Çorak yaşıyorum’ diyerek, ‘çorak’ sıfatına yeni bir anlam katarken belirteç (zarf) olarak kullanmakta, sözcüğün türünü bile değiştirmektedir.

“Aşk yapımı ateş ister... Ya kıvılcım canevimize sıçrar, evimiz alev alırsa? Alırsa alır. Yanmayı göze almak gerek. Bu ne ister? Kararlılık. Sabır. Uğraşı. Emek. Bilgi. Sorumluluk. Güzellik duygusu. Özgürlük. Bağlanma. İnanma. Güç ve oyun duygusu... Bütün bunların uyuşumu, dengesi. Ateşin, insanı insan kılan bin bir öğeyle beslenmesi gerekir. Bir senfonidir aşk. Çokluktur. Bu çokluğun orkestrasyonudur.” (AÜD: 15, 16)

Ahmet İnam, yukarıdaki alıntıda aşkın ateş, kararlılık, sabır, emek, bilgi gibi öğelerin uyumlu bileşeni olduğunu belirtmektedir. İnam, çok yönlü bakış açısının bir yansıması olarak ‘aşk’a da ‘çokluk’ yanı sıra uyumlu olmasına ‘çokluğun orkestrasyonu’ diyerek sözcüklere yepyeni anlamlar yüklemiştir.

“Deli bizim daracık dünyalarımızın dışında yaşadığı için, bize dünya ve anlam olanağı sunan bir yolcudur. Deliden öğrenmeyi bilmeyene akıllı diyemeyiz.” (CG: 200) ‘Deli’ sözcüğü sözlükte “1. Aklını yitirmiş olan, akli dengesi bozulmuş olan, mecnun. 2. Coşkun, azgın... 3. *mec.* Davranışları aşırı ve taşkın olan (kimse), çılgın... 4. *mec.* Bir şeye, bir kimseye aşırı derecede düşkün: *Kitap delisi...*, (TDK: 489) biçiminde tanımlanmaktadır. Ahmet İnam’sa ölçünlü dildeki bu anlamlara ‘bize dünya ve anlam olanağı sunan bir yolcudur’ diyerek olumlu, ilginç bir anlam yüklemektedir.

Ahmet İnam ‘iç’ kavramını irdeler:

“İçi vurgulamak, gizemcilik midir? Alışılmış anlamıyla değil. Çünkü iletişim içlerden söz ediyorum. Bunda gizemli bir şey yok. *İç* tümüyle anlatılamaz. Bir anlamıyla, gizem var iç’te. Bu gizem, doğasal, kültürel, tarihsel, toplumsal. Okur bana gizemci demeyi aklına koymuşsa, ‘gerçekçi gizemci’ desin... Çelişik bir söz mü söylüyorum yoksa? ‘Dört köşeli üçgen’ gibi, ‘gerçekçi gizemciyim’ derken? Çelişmiyorum. Bu terimlere alışılmışın dışında anlamlar yüklüyorum.” (TBNO: 153)

Ahmet İnam, yukarıdaki alıntıda, soyut ve somut pek çok anlamda kullanılan ‘iç’e, doğasal, kültürel, tarihsel, toplumsal anlamda bir ‘gizem’ anlamı yüklemektedir. İnam, çelişik gibi görünse de kendine ‘gerçekçi gizemci’ demekte ve son cümlesiyle, terimlere alışılmışın dışında anlamlar yüklediğini açıkça ifade etmektedir. Ayrıca ‘gerçekçi gizemci’, bize bir sanat akımı olan, ‘büyüleyici gerçekliği’ hatırlatmaktadır.

6.2.13 Sözcük, Terim Türetme

“Yaratım, daha önce bir başka nesneye ya da bir başka kavrama verilmiş bir adın yeni bir nesneye, yeni bir kavrama verilmesi biçiminde de, bir nesne ya da bir kavram için kullanılmakta olan bir adın herhangi bir nedenle değiştirilmesi biçiminde de gerçekleştirilebilir, yepyeni bir sözcük uydurma biçiminde de.” (Yücel, 2016: 159) diyen Tahsin Yücel, aynı zamanda, dil dünyasında sözcük yaratımının zamanın ihtiyaçları doğrultusunda kendinden oluşan bir süreç olduğunu da vurgulamaktadır. “Bir ülkede bilim, teknik, sanat ve zanaat dalları ne ölçüde gelişip bu dallarda yapıtlar verilirse o ülkenin dilindeki terim sözcükleri de o ölçüde gelişir ve genişler” (Aksan, 2015: 44). Değişen dünyamızda, toplumsal bilimlerde, doğal, deneysel bilimlerde yeni sözcükler türetmek, yeni kavramlar oluşturmak ihtiyacı duyan bilim insanları bu yaratıma katkı sunmaktadır. Ahmet İnam da yeni sözcükler, kavramlar, terimler türeterek veya önererek bu yaratım sürecine katkı sunmaktadır. Ahmet İnam’a, terim, sözcük türetme konusunda şu soruları yönelttik:

-Yeni sözcükler, kavramlar, terimler türetmek, kavramlarla uğraşan bir alanla, felsefeyle uğraşmanızdan mı kaynaklanmaktadır?

-Öyle olduğunu düşünmüyorum. Yeni düşüncelerin yeni sözcüklerle ortaya konabileceği gibi bir düşüncem vardır. Burada bana yardımcı olan şey bir Alman düşünür olan Heidegger’dir. Onun özgürce Almancadan sözcükler devşirmesi bana ümit vermiştir. Ben de Türkçede böyle bir şey yapabileceğimi düşünmüştümdür. Çok yeni sözcükler buldum hepsinin bir anlamı var mı bilmiyorum çok emin değilim, kabul görür mü bilmiyorum ama bunlar benim düşünme çabalarımdır.

Aşağıdaki alıntılar Ahmet İnam’ın düşünme çabalarından bazılarıdır.

“Duyu organlarımızın bulunduğu can tabanı, bir ses, ışık dalgası, bir koku, bir dokunma olarak ulaşıp iç organlarımızdan ve dışımızdan gelen ‘enerji dalgaları’, kendimizden ve çevremizden bize mesajlar taşır. Bunlara *bilinti* diyorum. Bilintiler en ‘ilkel’, en ‘başta’ olan, belki çoğunun ayırdına

varamadığımız, deyim yerindeyse üzerimize yağın *mesaj yağmurlarıdır.*” (CG: 246)

Ahmet İnam, karşılaştığımız ilk, ham, işlenmemiş mesajları, mesaj yağmurlarını ‘bilinti’ sözcüğüyle karşılamaktadır. Yazara göre bilintiler, ilk karşılaştığımız mesaj girdileridir.

“Romana belli bir plânla başlayabilirsiniz bir ölçüde; ama roman romanlıyorsa, kahramanlar alır başını gider, olaylar romancının belki de şaşkın bakışları içinde olup biter. Yerli yersiz karışırınız olaylara; roman, romanlamaz olur. Aynı durum şiir için de, edebiyatın diğer türleri için de söz konusudur.” (D: 127)

Ahmet İnam, yukarıdaki alıntıda, edebiyattaki yaratım sürecinden söz ederken romanlamak eylemini roman yaratmak anlamında türetmiştir. İnam, düşüncelerini tam yansıtmak için Türkçenin işlek addan eylem türetme eki olan “-la/-le”den yararlanarak edebiyatlamak, şiirlemek, romanlamak gibi sözcükler türetmiştir.

“Yerleşik, kabul edilmiş sözlüklerde görülmemekle birlikte, Türkçede bir de incimek fiilinin olması gerektiğini düşünebiliriz. Elbette dilin kendi ‘mantığı’, kendi işleyişi, tarihi var; kimsenin zorlamasıyla dil değişmez. Yine de incinmek, incitme ilişkisi açısından bir öneride bulunabiliriz: İncimek. *İncimek* ne incinme ne de incitmedir; bu ikisini içine alan bir fiildir. Yalnız bir fiil değil, bir tavidir, bir görüşür de.” (CG: 134)

Taranan kaynaklarda “inci- ‘bozulmak’: peynir incidi.” (DS VII: 2539) Zara-Sivas yöresine ait bir eylem olarak gösterilmiştir. Ahmet İnam ‘incinme’ ve ‘incitme’ sözcüklerini içine alan ‘incimek’ fiilini önermektedir. Bu iki eylem de ‘incimek’ten türemiştir. Ayrıca fiil olmanın dışında bu sözcük, İnam’a göre bir tavır ve görüşür.

“Tıbbın ‘hasta’ olarak gördüğü delilerin dışındaki delilerden şimdiye dek üzerinde pek düşünülmemiş bir deliyi anlamaya çalışacağım, bu yazımda. Ona *vedeli* diyorum. İsterseniz bu sözcüğü ve-deli olarak da okuyabilirsiniz. Burada ‘ve’ bağlacı bir ‘fazlalığı’ gösteriyor. Vedeli biraz önce sözünü ettiğim. Delilik yolundaki diğer deli olan, ‘deli gibi görünen’den farklıdır. Vedeli sözcüğünü, veli ve deli sözcüklerini harmanlayarak türettim. ‘*Veli-Deli*’yi, kısaca *vedeliyi* anlamak için yeniden delilik yoluna düşelim. *Vedeli*, delilik yolunun *gönüllü* yolcusudur.” (CG: 201)

Arapça kökenli olan ‘veli’ sözcüğü “1. Bir çocuğun her türlü durum ve davranışlarından sorumlu olan kimse. 2. Ermiş, eren, evliya” (TDK: 2086) anlamlarıyla, ‘deli’ sözcüğü “1. Aklını yitirmiş olan, akli dengesi bozulmuş olan, mecnun. 2. Coşkun, azgın... 3. *mec.* Davranışları aşırı ve taşkın (kimse), çılgın... 4. *mec.* Bir şeye, bir kimseye aşırı derecede düşkün...” (TDK: 489) anlamlarıyla tanımlanmıştır. Ahmet İnam, anlamları verilen ‘veli’ ve ‘deli’ sözcüklerini, harmanlayarak ‘vedeli’ sözcüğünü türetmiştir. Yazar, ‘vedeli’yi delilik yolunun gönüllü yolcusu olarak anlamlandırırken kavrama olumlu bir anlam da katmaktadır.

“Çıkkınlık sözcüğünü, çökkünlüğün zıt anlamlısı olarak kullanıyorum. Şimdilik sözlüklerde görülmüyor. Batı dillerine belki ‘*superpression*’ olarak girebilir. Bu sözcük de çok bilinen sözlüklerde görülmüyor.” (CG: 235)

Yazar bu alıntıda, çökkünlük sözcüğünün zıt anlamlısı olarak ‘çıkılmak’ eyleminden ‘çıkınlık’ sözcüğünü türetmiştir. Her iki terimde de yazar görsel bir izlenim katma çabasıdadır. Yazar, bu sözcüğün Batı dillerinde yorumlanışı konusunda da tahminde bulunmaktadır.

“Türkçedeki çağrışımıyla bilmeyi değil de yaşamayı öngören bir terimle yola çıkabiliriz: *Yaşanç*. ‘Yaşanç’ diye bir sözcük yok Türkçede ama bilinçteki bilmenin yerine yaşamayı koyduğumuzda böyle bir sözcüğe ulaşırız. ‘Yaşanç’ı bilincin genişletilmiş anlamı olarak anlamıyorum. Yaşanç, yaşanan her şeyin *candaki* oluşumdur. Candaki oluşumlar, yaşananlar yaşançtır. Bu anlamda canda yaşanç dışı bir şey oluşmamaktadır.” (CG: 245)

Ahmet İnam, bilinç sözcüğünün yapısını örnekseyerek yaşa-tan, bilincin genişletilmiş halini anlatan ‘yaşanç’ sözcüğünü türetmiştir. Yazar, ‘yaşanç’ı ‘yaşanan her şeyin *candaki* oluşumu’ olarak açıklamaktadır.

“Cinsel yaşantı ‘okunacak’, yorumlanacak, anlaşılacak bir ‘etkinlik’ içinde anlamlıdır. Cinsel yaşantı ‘yapayalnız’ bir yaşantı değildir. Yalnızlıkta noktalan bir ‘haz’ değildir. Bir eksikliğin, bir açığın ‘giderilmesi’ değildir. Bu hazzın öncelikle evrenle ilgili, ‘kozmetik’ bir anlamı vardır. Bu anlam, bizi, bize; içimize, bir başınlığımıza tıkmaz, bizi ‘öteki’ insana doğru açar, ötekini bize açar. Tanımadır, öğrenmedir... Türkçede böyle bir sözcük şimdilik yok ama ‘okşamadır’; evren içinde varoluşun, bu var oluşu diğer insanlarla

üleşmenin başarılmasıdır; okşadığım beden, bedenimle konuşur: İletidir okşamak: Yanındayım, seni onaylıyorum, kabul ediyorum, bireysel varlığımın kapısıyla evrende insan olmanın, var olmanın kapısını açıyorum, sen de aynı kapıları açıyorsun bana, bu anlamda cinsellik bir açışmadır. Dokunarak konuşmadır.” (AÜD: 73)

Ahmet İnam, yukarıdaki alıntıda ‘cinsel yaşantı’ hakkında yorumlarda bulunmaktadır. Yazar, ‘okşamak’ ve ‘açılmak’ eylemlerini işteş çatıyla genişleterek bir iletişim kanalı olarak düşündüğü ‘okşama’ ve ‘açışma’ sözcüklerini türetmiştir.

“Mübarekler, uçsuz bucaksız insan evreninin konar-göçerleridir. Dur otur bilmezler. Onları herhangi bir düşüncede, duyguda alıkoyamazsınız. Biri, mübareklerden ‘*arar-göçer*’ bir sevgili için şunu demiştir: ‘Dokunmayın, mübareğe!’ Mübareğe istesenez de dokunamazsınız. Teninin altında olduğunu kimse görmemiştir. (Behçet Necatigil Hoca belki bir mübarekti. Kafka. Yunus. Asaf Halet mübareğin dünyasını sezmişti. Ama o kadar. Adı duyulmamış mübarek sayım daha fazla. Mübarek adını vermeyendir.)” (AÜD: 190)

Arapça kökenli olan ‘mübarek’: “1. Verimli, bereketli. 2. Kutlu, uğurlu, kutsal. 3. Çok saygı duyulan. 4. Beğenilen, sevilen şeyler için söylenen bir söz. 5. *alay*. Kızılan, şaşılan (kimse veya şey)” (TDK: 1428) anlamlarıyla açıklanmaktadır. Ahmet İnam, yukarıdaki alıntıda ‘mübarek’ sözcüğünü örneklerle yorumlamaktadır. Yazarın, mübareklerin ‘bir duygu ve düşüncede çakılıp kalmamaları’ özelliğini anlatan ‘arar-göçer’ ikilemesini türetirken, ‘konar-göçer’ ikilemesinden esinlendiğini söyleyebiliriz.

“Aşkın kimyasını bilmeyen budalalara âşık denir. Hormon tahlili yaptırın, kanınıza belki de idrarınıza bir baktırın âşık mısınız değil misiniz? Şimdi kahvelerde ellerindeki aletlerle ‘tansiyoncular’ dolaşiyor. Gün gelir aşkçılar da dolaşır. ‘Hadi aşkçı geldi, aşkınıza bakıyor.’ ‘*Aşkçı*’ kardeş bir baksana aşk durumum kaç, fazlaysa ilacımı alayım’ dersiniz belki.” (DD: 194)

Ahmet İnam bu alıntıda, aşkın günümüzdeki algılanışını alaycı bir üslupla dile getirmiştir. ‘Tansiyoncu’ sözcüğüyle ilişkilendirerek ‘aşkçı’ sözcüğünü türetmiştir. İnam’ın üslubunda aşkın kolay ve basit algılanışına dair bir sitemin hissedildiğini söyleyebiliriz.

Ahmet İnam, birey gönlünün dört ana bileşenden oluştuğunu belirtmektedir:

“Bu oluşuma, beden, bedenleme süreci ile katılır. Bedenin gönül gücünü içselleştirmesi, sindirmesi sürecidir bu..... Duygulama, yaşananın incelikleri içinde duyumsanmasını sağlar... Akılsız gönül olmaz. Akıl, akıllayarak gönle girer. Gönülün ‘akletme’ boyutunu oluşturur... Birey gönül, ortamlayarak, çevreleşerek ortaya çıkar. Gönülleyebilen bireylerde bu dörtlü öge uyum içine girer, birbirine kenetlenir ya da birbirleri arasında çatışma gerilimiyle bir bütünlük oluşur. Gönül gücü, bu dörtlüyü bir biçimde toplar.” (CG: 23)

Ahmet İnam’ın ‘gönül’le ilgili türettiği kavramlardan biri ‘gönül gücü’dür. İnam, bu kavramı oluşturan unsurları ‘bedenleme, duygulama, akıllama, ortamlama veya çevreleşme’ sözcüklerini Türkçenin ‘-la/-le, -ma/-me’ işlek eklerinden yararlanarak türetmiştir. Bu sözcüklerin anlamlarında temsil ettikleri soyut ya da somut olan şeyle ‘bütünleşme’ anlamları da hissedilmektedir.

“Gönül atılımı, birey ya da toplulukların gönülleyebilmesinin, gönüllerini gerçekleştirebilmesinin ilk koşuludur. Gönülleme, uzun bir yoldur. Gönül atılımlarıyla yürünebilir bu yolda.” (CG: 18) Gönül’ü doğurgan bir çekirdek kavram olarak gören Ahmet İnam, gönül’den farklı sözcük ve söz öbekleri türetmektedir. Alıntıda yer verilen ‘gönül atılımı, gönülleme bunlardan yalnızca ikisidir.

“Üniversite çevresini üç küre sarar: Bilim küre, sanat küre ve düşün küre. Bu küreler birbirlerinin içine girmiş bir durumda üniversiteyi kuşatır... Oysa şimdilerde üniversiteyi siyaset küre, ekonomi küre, uygulama küre... sarmış durumda.” (YYB: 36.) “Bütün bu aşk hadisesi, beş temel ögesiyle birlikte tasavvuf ikliminde cereyân eder. Hakiki aşk, aşk âlemine doğru, aşk küreyi önemsemeden yaşanır.” (AÜD: 139) “Umut küre, tıpkı havaküre (atmosfer) su küre gibi bizi sarıp sarmalayan umutlarımızın, oluşturduğu bir ortamdır.” (DD: 114) “Felsefe küre, felsefedeki düşüncelerin, düşünce ürünlerinin, düşünme süreçlerinin oluşturduğu küredir... Şimdilik, teknik küre, para küre, ün küre, çıkar (menfaat) küre yaşanıyor, daha çok.” (DF: 33)

Ahmet İnam, yukarıdaki alıntılarda, havaküre, yerküre, suküre gibi terimlerden yararlanarak, örneksime (analoji) yoluyla ‘Bilim küre, sanat küre, düşün küre, siyaset küre, ekonomi küre, uygulama küre, aşk küre, umut küre, felsefe küre, teknik küre, para küre, ün küre, çıkar (menfaat) küre’ söz öbeklerini türetmiştir. Bu konuyla ilgili gösterge bilimin Türkiye’deki temsilcisi, dünya çapında bir dilci olan Tahsin

Yücel, dillerin evriminde belirleyici bir etken olan örneksemenin dilin belirli bir gelişimden sonra bir kazanımın, bir başka kazanımı çağırmaya başlaması biçiminde açıklamaktadır.

“Her kültürde bilim olduğunu söyledik, bu sebeple de bilim evrenseldir dedik. İşte kültürün Avrupalı bilimin ve teknolojinin etkisine girmeden önce geliştirdikleri, kendi çevre koşulları kültür geçmişleri içinde ortaya koydukları ‘bilimsel’ etkinliklere, ürünlere özgül bilim diyorum. ‘O kültüre özgü’ anlamında.” (DD: 127)

Ahmet İnam, evrensel olan bilimin, bir kültürde ortaya çıkan, o kültüre özgü olma durumunu anlatan ‘özgül bilim’ terimini türetirken ‘özgül ağırlık’ terimini örnek almıştır.

“Bilgi sağlığı, *epistēmiyatri*, dünya gezegenindeki serüveninde, insanın geleceğini belirleyecek sağlık alanı. Epistēmiyatri, sözünü, *epistēmē* ve *iatreia* sözlerinden türettim. İatreuo, ‘iyileştirmek, şifa vermek’ anlamına geldiği gibi, örneğin Aristoteles’in metinlerinde ‘düzeltmek’, ‘yanlıştan, özürden arındırmak’ anlamlarına da geliyor. Epistemiya, önerdiğim anlamıyla bir tıp alanı değil, bir ahlâk (etik) alanı. Genişletilirse disiplinler arası bir alan da olabilir. Şimdilik ben, epistemiya’yi felsefenin bir dalı olan etik’in bir çalışma alanı olarak görüyorum... bilgi sağlığı, epistemiya bir hekim dostudur.” (DF: 135)

Ahmet İnam, bilgi sağlığı anlamında kullandığı ‘epistemiya’ terimini, bilgi anlamındaki ‘epistēmē’ ve ‘iyileşmek, şifa vermek’ anlamındaki ‘iatreia’ sözcüklerinden türettiğini belirtmektedir. İnam’a göre bu terimin çalışma alanı ahlaktır. Bu nedenle yazar, ‘epistemiya’yi bir felsefe terimi olarak yorumlamaktadır İnam’a göre epistemiya, sağlığımızı bozan bilgiyle ilişkimizi incelemektedir.

“Eğitim, eğitilme olmadığı için, değirmenler çalışıyor ve ‘adam öğütme’ başlıyor. Siz öğrencinizi, öğrenciniz sizi öğütüyor. Öğütüşüm sürüyor. Hiç değilse öğütüşüm, ‘öğütleşim’e dönüşse, karşılıklı öğütleşmeye? Öğüt vererek, eğitim olamaz diyeceksiniz. Peki, başka türlü mü yürütüyoruz eğitimi? Öğütümün, öğütlemenin

dışında?” (DGG: 28) Sözlükte öğretmek, “1. Bir araçla tane durumundaki nesnelere bir araçla ezerek un durumuna getirmek. 2. Ezmek, çiğnemek.”(TDK: 1534), öğüt: “Bir kimseye yapması veya yapmaması gereken şeyler için söylenen söz, nasihat” (TDK: 1534) anlamlarıyla verilmektedir. Yazar yukarıdaki alıntıda, ‘öğütme’ ve ‘öğüt’ sözcüklerinin sözlükte açıklanan anlamlarını kullanmaktadır. Ahmet İnam, eğitimin, eğitimi olamadığı için öğrenci ve öğretmenin birbirini öğütmeyle ezdiğini çiğnediğini belirtmektedir. İnam, bu birbirini yok etmeye dönük olan işlemin karşılıklı öğüt vermeye ‘öğütleşim’e dönüşmesinden bahsederek, mevcut eğitim sisteminin, öğütme, öğütmenin dışına çıkmadığını eleştirel bakışla dile getirmektedir.

“Türküleme duruşu, yaşama dünyasından beslenen arık dilimizi örten ‘pılı pırtıların’, günlük, akademik, geleneksel, küresel yaşayış biçimlerinin çökeltilerini temizlemeye yöneliktir. Kültürümüzün kaynağından gelecek felsefe ırmağının yaşama dünyasına karışabilmesi, dil kalıplarının kırılmasına bağlıdır. Kısaca dilin kırılması diyebileceğim bu başarıya (Leistung) türküleme ile ulaşabiliyoruz. (Nietzsche’nin Zerdüşt’ü alışlagelmiş söyleyiş kalıplarını kırmak için sık sık türkü söyley!)” (YYB: 156)

Ahmet İnam’a göre kültürümüzde oluşacak felsefenin yaşamımıza katılabilmesi, yaşantılanabilmesi, dilin kalıplarının kırılmasıyla mümkündür. İnam, dildeki kalıpların kırılmasına ‘türküleme’ demektedir. Yazar ayrıca, Nietzsche’yi de örnek vererek, onun geleneksel kalıpları türkü söyleyerek kırdığını belirtmektedir.

“Aşk henüz bilim anlayamadı. Anlamaya uğraşacak, nasıl anlaşılması gerektiğini bulacaktır. Beni mistik bulan okurlarım, bilime karşı olmadığımı anlasınlar. Bilimin sınırları var. Sürekli genişleyen sınırları. Bir *aşkolog*, aşk bilimcisi, âşık olmak zorundadır. Edayı gerçekleştirebilmiş biri olmalıdır. Aşkın bilimi yan tutmaz bir tavırla gerçekleştirilemez.” (TBNO: 53)

Ahmet İnam, aşkı sadece bir duygu alanı olarak görmeyerek, bu kavramı farklı açılardan ele almaktadır. Yukarıdaki alıntıda İnam, ‘aşk’la ilgili ‘aşkolog’ birleşik sözcüğünü türetirken sosyolog, psikolog gibi terimlerin yapısından esinlenmiştir.

“Elbette bilgiyle kibirli, bilgiyle kasıtlı, kendini beğenmiş, edepsiz, ölçüsüz, dengesiz, bilgiyle kaba, küçümseyici insanlar da vardır, ‘epistemiyozlar’ (‘Psikoz’ ya da nevroz gibi!) arasında. Öğretmenler, eğiticiler çok dikkatli olmalılar. Papağanlara, bilgiyi körü körüne öğrenip, soru sormayan, eleştiremeyen, yorumlayamayanlara başarılı öğrenci dememeliler.” (YYB: 93)

Ahmet İnam, yukarıdaki alıntıda, bilgi anlamına gelen ‘episteme’; kişiliğin bütünlüğünü ve uyumunu bozan ruhsal bir sıkıntı anlamına gelen ‘psikoz’; ruhsal kaynaklı sinir hastalığı anlamındaki ‘nevroz’ terimlerini birlikte ele almaktadır. Yazar, psikoz nevroz gibi terimlerden esinlenerek, bilgiyle sağlıklı ilişki kuramama durumunu anlatmak için ‘epistemiyoz’ terimini türetmiştir.

“Dinsel çıkışlı sorun çözücülere sözüm yok. Yüzyıllardan beri dini kullanarak şifa vaadinde bulunanlar var. Anlam zaafiyeti (hiponoezi diyorum ben buna!) İçindeki insan inanmaya hazır, kandırılmaya, kullanılmaya, sömürülmeye de. Güven açlığı çekiyor insan. Sırtını bir bilene, yol gösterene yaslayıp, *noeziyatrik* (noesis: Anlam verme, iatreia: sağlık) sorunlarını çözmeye çabalıyor.....” (YYB: 94)

Yazar, ‘noesis: Anlam verme’ ‘iatreia: sağlık’ sözcüklerini açıklayarak, ‘noeziyatrik’ terimini türetmiştir. ‘Anlam sağlığı’ anlamındaki bu terim ‘psisikiyatri, ‘pediatri’ gibi terimlerden örneksime yoluyla türetilmiştir. İnam, yukarıdaki alıntıda ‘anlam zaafiyeti’ne de ‘hiponoezi’ diyerek kaynaklarda bulunmayan yeni bir terim türetme ihtiyacını duymuş olmalıdır. A. İnam, “Ne Diyoruz Ne Anlıyoruz?” adlı programda, kavramların zamanla yıprandığını yenilenmesi, tazelenmesi gerektiğini belirterek bu duruma bazı örnekler vermektedir. Telefonun günümüzde sadece bir iletişim aracı olarak kullanılmadığına dikkat çeken Ahmet İnam, Amerika Birleşik Devletleri’nin ‘demokrasi getirme’ vaadiyle ülkeleri parçaladığını ve böylece ‘demokrasi’ ve ‘hürriyet’ kavramlarını yıprattığını belirtir.

6.2.14 Yerel Öğeler

Ahmet İnam, yerel kültürden, dilden yararlandığını ‘mekân bilinci, yöre bilinci taşımak’ biçiminde açıklamaktadır. “Yöre Bilinci, bağınaz bir hemşerilik duygusuyla değil de, sahip çıkma, paylaşma, ortaklaşa sorun çözme niyetini taşıyan bilinç.” (TBNO: 187) biçiminde açıklar. Aşağıdaki alıntılar, İnam’ın bu savını kanıtlar niteliktedir. Bu konuda yüz yüze gelerek kafamıza takılan soruları yönelttiğimizde, İnam zaman ayırıp sorularımızı yanıtlama inceliğini göstermiştir.

Temel kaygısı, Anadolu tarihinden yorumlanan kültür ve felsefeyi geleceğin insanına taşıyabilmek olan Ahmet İnam’a sorduk: “Konuşurken, yazarken halk söylemleri, yerel söylemler kullanıyorsunuz. Evrenselliğe giden yolun yerel özelliklerden geçtiğini vurguluyorsunuz. Bu vurgunuzun nedeni, kültür felsefecisi olmanızdan mı kaynaklanıyor?”

Ahmet İnam: Ben coğrafyaya bağlı biriyim. Bu topraklardan yıldızlara bakıyorum. Bu topraktan var olduğumu hissediyorum. Dolayısıyla benim yerelliğim, karakterimle ilgili bir şeydir. Yani bir yerlerde bir şeyle uğraşmaktan kaynaklanan bir durum değildir. Çünkü entelektüel işlerle uğraşan birçok insan kendinin evrene ait olduğunu düşünür. Hâlbuki ben önce Sandıklılı olduğumu düşünüyorum. Yerellik bir karakter meselesi benim için... Dünyayı algılama tarzından gelen bir şey, diyor Ahmet İnam, yerelliğin bir sürü içgüdüsel olmadığını belirterek ‘iç’in korunmasının yerel olanın korunması demek anlamına geldiğini, evrensellik adına yapılan merkezileştirmenin, ‘iç’in ortadan kaldırılması için bir tehdit olabileceğini belirtmektedir.

“Sıkışık gönül. Başkalarına bir avuç yer açar. Almaz içerisine kalabalığı. Üç beş kişi. Dolar taşar içi. Anası, babası varsa kardeşi, belki de yavuklusu. Sıkış tepiş oturtur, içinde sevdiklerini. Sevemez korkar. Gönlü karanlıktır. Gönlü kara.” (AÜD: 52)

Ahmet İnam, yukarıdaki alıntıda, ‘sıkışık gönül, gönlü karanlık, gönlü kara’ olarak adlandırdığı kimseleri anlatmaktadır. İnam anlatımında, halk dilinde yaygın olarak kullanılan ‘yavuklu’ sözcüğünü kullanmaktadır. Yavuklu <Eski Türk. *yaguk* ‘yakın, hısım’ dan halk ağzı ‘sözlü, nişanlı’ biçiminde tanımlanmaktadır. (MS: 1343)

“Derler ki: ‘Sen eşek olursan, üstüne semer vuran çok olur! Kendini ezdirme! Eşek olma! Peki, ne olayım? Binici ol! Bırak karşıdaki ‘eşek’ olsun. İşte bu eşşoğlu eşeklik!’ (AÜD: 153) Ahmet İnam, insan ilişkilerini anlatırken, halk arasında yaygın olan ‘Eşek olursan semer vuran çok olur.’ biçiminde kalıplaşmış yargıdan yararlanarak karşıdakini eşek yerine koyanı şiddetle kınamaktadır.

Aşağıdaki alıntı, Ali ve Elif adındaki iki gencin ‘çevre ve insan’ üzerine yaptıkları konuşmalardan bir bölümdür.

“Ali- (Kitapçının önüne çöker, sigara yakıp bir türkü söylemeye başlar). ‘Kim okurdu, kim yazardı?/Bu düğümü kim çözerdi?/Koyun kurt ile gezerdi/Fikir başka başka olmasa...’
Elif- (Kitapçının kapısında oturmuş türkü söyleyen Ali’nin sesine kulak kabartır, yüzünde gizli bir gülümseme oluşur. Türkü kesilince usulca yanıştır Ali’nin yanına.) Neydi sözleri, söylediğin türkünün?
Ali- Çıgırdığım türkünün mü?...” (DD: 56, 57)

Çığırmaq, sözcüğü Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde “Bağırmaq, haykırmak” (Tarama II: 886) anlamlarıyla verilmektedir. “Yüksek sesle okumak, ezgili deyiş söylemek. ‘Çağır Karacaoğlan çağır taş yerinde ağır’ ” (Parlatır, 2009: 270). Buna göre şunları söyleyebiliriz: Yazar, kültürümüzün vazgeçilmez değerlerinden biri olan türkülerden, bir kültür felsefecisi olarak yazılarında, konuşmalarında yararlanmaktadır. Diyalogda İnam’ın “türkü söylemek” yerine “türkü çığırmaq” diyerek kahramanını yerel diliyle konuşturmuştur.

Aşağıdaki alıntı, Fatma ve Ali adındaki iki gencin ‘kuram (teori) üretmek’ üzerine yaptıkları tartışmadan bir bölümdür:

Fatma- Hani bir deyişimiz vardır: ‘Minareden at beni/İN aşağı tut beni’. İşte teorim bu! Teknolojinin hayatımızdaki yerini bu iki dizede buluyorum.

Ali- İnsan yaşadıkça neler öğreniyor. Siz benden de ‘garip’siniz. Fatma Hanım. ‘Minare, at, tut’ böyle saçma sapan teori mi olur? Hiç değilse Açık Öğretim’e kayıt yaptırım da ‘ilim’ öğrenin bari!” (DD: 63)

Ahmet İnam, bu diyalogta ‘Minareden at beni/ İn aşağı tut beni’ halk söyleminden yararlanarak, ‘neden teori üretemediğimizi’ tartışmaktadır.

Ahmet İnam, geleneksel ve yerel kültür örneklerini ‘sandık adabı’ndan yararlanarak aşağıdaki açıklamayı yapmaktadır:

“Sandık âdâbı diye bir şey var. Sandığımızı otaya koymanın sandığımızla insanlara yol göstermenin, sevmenin, paylaşmanın, paylaşamamanın, kültürümüzün derinliklerinde duran sandıklarda yaşanmış örnekleri var. Sandığımızda teknoloji elbette olacak. Karacaoğlan’dan bir türkünün, Yunus’tan bir ilâhinin, aşevinde kaynayan güzelim bir çorbanın yanında, şiir dîvânlarının, minyatürlerin, içli bir ud nağmesinin yanında...” (GB: 73)

Aşevi; Derleme Sözlüğü’nde “Anadolu’da mutfak anlamında kullanılan, aşdamı” (I: 351-352) biçiminde tanımlanmakta, eşanlamlısı da aşdamı biçiminde yer almaktadır.

“1. Lokanta. 2. Yoksullara parasız yemek yedirilen veya dağıtılan yer, aşhane. 3. Düğün, nişan vb. toplantılarda, verilecek yemekleri hazırlamak için geçici olarak mutfak gibi kullanılan yer. 4. esk. Tekkelerde yemek pişirilen yer” (TDK: 136)

biçiminde açıklandığını sözlerimize ekleyelim. Ahmet İnam, ‘sandık’ metaforuyla geçmişimizden getirdiğimiz kültürel miraslarımızdan bahsetmektedir. Bu miras teknoloji, Karacaoğlan, Yunus, aşevinde kaynayan çorba, şiir, minyatürler, müzik... gibi değerlerimizdir. Yazarın ‘aşevi’ sözcüğünü tercih etmesi, yerel söylem kullanma eğiliminin bir göstergesi sayılabilir.

Ahmet İnam, düşüncesini tam olarak yansıtmak için farklı yerel kültürlerden bile yararlanarak, aşağıdaki alıntılarda olduğu gibi savını destekleme çabasıdadır:

“Bir dostumun sevgili annesinin iki deyişini unutmam: Otomobilin motoruyla uğraşan arkadaşımın yanına bastonuna dayana dayana varan bu Kürt anası, motoru görür görmez yorumunu esirgemiyor: ‘Çıjı kuru kafe!’ (Kapkacak dolu!) Motoru, kapkacağa benzetiyor. Ürküyor ondan, onu kendi dünyası içinde bir yere oturtuyor, teknolojiyle ilişkisi, onu yorumlama çabasıyla başlamıştır.Eve alınan pilli saatin tik taklarını uzun uzun dinledikten sonra, yine aynı, ona şöyle diyor: ‘Bergîr ceh duhe!’ (Beygir arpa yiyor!) Şaşırtıcı,

bir açıdan şiirsel bir yorum; atın yemini yerken çıkardığı sesle, yeni bir dünyanın kapılarından içeri giriyor.” (GB: 118, 119)

Değişen dünyamızda gelişen teknolojide, insan nerede? Bu değişimi, gelişimi nasıl görüyor? gibi soruların cevabını tartışan Ahmet İnam, yukarıdaki alıntıda bu konuyla ilgili bir arkadaşının anısını okurlarına aktarmaktadır. Yaşlı kadının, bir otomobilin motoruna ve saatin tik taklarına karşı kendi kültürüne ait dille yaptığı yorumu bizlerle paylaşan Ahmet İnam, teknoloji, yaşam ve kültür arasındaki ilişkinin ne denli sıcak ve içten olabildiğini de göstermektedir.

“Bir arkadaşım, kömür satan bir yurttaşımıza, kaliteli kömür istediğini, sattığının ise kalitesi düşük, yeterince yanmayan kömür olduğunu söylediğinde, onu sabırla dinleyen, kasketi yana doğru çevrilmiş satıcı, tek kısa bir tümceyle yanıtlıyor: “Bu va!” “İster al, ister alma, elimizde olan budur, daha iyisi yok, demek istiyor..... ‘Bu va’ bir insanlık durumu. Dünya bu kadar, koşullar böyle, başka türlü olması da olanaksız! ‘Bu va’, bu anlamıyla koşullara bir teslimiyet? Bir uyumsuzluk. Böyle yaşadım hayatımı. Başka bir biçimde yaşayamazdım. Mahkûmdum bu yaşayışa. Ne zaman kendini aşmak, değiştirmek istesem, başım engellere çarptı. İçimden bir ses, çabalama sakın, anla artık, ‘bu va’ dedi durdu. ‘Bu va’nın bu yazgıcı, kaderci yorumu, bizim kültürümüzde sık yaşadığımız hâlimizi anlatıyor.” (GB: 204)

Neşeli olduğu zamanlarda Sandıklı ağzıyla konuştuğunu, Sandıklı ağzının kendini çok etkilediğini belirten Ahmet İnam, yukarıdaki alıntıda Afyonluların “Bu var” cümlesini “Bu va” biçiminde söylemesini ayrıntılı olarak yorumlamaktadır. Ayrıca yazar, bir genelleme yaparak, bu söylem biçiminin, kültürümüzdeki yaşama biçimini de yansıttığını vurgulamaktadır.

Bölüm 7

SONUÇ

Türkçenin söz varlığında bulunan soyut kavramları anlamlandırma gücüne dayanarak yapılan bu çalışma, Ahmet İnam'ın 12 deneme kitabı taranarak ve betimleme yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Yazarın, kavramlarla ilerlediği felsefe yolculuğunda yorumlama ve Türkçeyi kendine özgü kullanma gücü incelenmiştir. Öncelikli olarak *gönül*, *aşk*, *can* ve *muhabbet* kavramlarını ele aldığımız bu çalışma, İnam'ın denemeleri üzerinde anlambilimsel ve biçembilimsel bir araştırmadır.

Nermi Uygur'un, 'özümün özüyle söyleşmesi', dediği denemeyi Ahmet İnam, bir deney, özgürlük alanı ve dünyayı deneme olarak nitelendirir. İnam, kendi yaşayışını, Türkçede 'deneyerek' yansıttığını belirtir. Nermi Uygur, Macit Gökberk, Bedia Akarsu gibi Ahmet İnam da, birçok kişinin felsefeye merak sarmasını, deneme okuru olmasını sağlamıştır. Denemelerinde, Türkçe kullanmaya özen göstererek anlaşılır olmayı önemsemiştir. 'Anlaşılır' olmak, İnam'ın sadece denemeleriyle sınırlı değildir. Açık oturum, panel, söyleşi gibi etkinliklerde, yabancı terimleri sık kullananları, sözcüklerin Türkçe karşılığını kullanmaları konusunda şaka yollu uyardığı video kayıtlarında görülmektedir.

Ahmet İnam aldığı eğitimden, sahip olduğu donanımdan, ilgi alanının genişliğinden dolayı fizikten müziğe, edebiyattan teknolojiye, matematikten aşka, yerel kültürden evrensele, mitolojiden günlük yaşama, dünya görüşüne, günlük siyasete, sanata... dair birçok farklı konuyu ele alan, araştıran, soruşturan, insanla ilgili her şey üzerinde düşünen bir felsefecidir. Bilgiyi seven, öğrenmeye ve

öğrendiğini paylaşmaya açık, tevazu sahibi bir düşünce insanıdır. İnam, ‘Candan Gönüle’ adlı kitabında “Gelenekle kendi ilişkinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna şu cevabı vermektedir:

“Kendi yorumum içinde Ahmed Yesevî’nin öğrencisiyim ben. Tasavvuf, hayatımda çok etkili. Tasavvuf içinde kendimi bir mürid değil muhip olarak görüyorum. Ahmed Yesevî’den Yunus Emre’ye dek tasavvufi şiir ve halk şiiri beni çok heyecanlandırıyor ve manevi olarak etkiliyor. Halkımız yüzlerce yıl Yunus’u yaşattı. Hepimizin ortak tabanı Anadolu insanı olmalı. Halkımızdan öğreneceğimiz çok şey var. Ben kendimi İslam kültürü içinde tanımlıyorum. Halkımızın Yunus’la temiz duygularla kurduğu bağı, Batı kültüründe gezen aydınımız kuramıyor. Çünkü entelektüellerimizin çoğunun kalbi yok. Kalpsiz bir beyin ise ancak ve ancak mukallit olabilir.” (CG: 267)

İnam’ın bu sözleri, bize Oktay Sinanoğlu’nun “bilim+gönül” ilkesini hatırlatmaktadır. ‘Gönlü’ bilimle, rasyonel bakış açısıyla yorumlama çalışmaları, “Akla ne ile uğraşacağını söyleyen gönüldür” (Sinanoğlu, 2011: 185) diyen Sinanoğlu’nun felsefesinde de görülmektedir.

Ahmet İnam, doksanlı yıllarda başladığı, adını “gönül felsefesi” koyduğu arayışın yolcusudur. Felsefe yolculuğuna eklediği gönül felsefesi yolculuğunu; Türkçeyle kültürümüzde yaşayarak, kavramlar yaratarak, kavramların derinliklerine inerek devam etmektedir. Yeni düşüncelerin, yeni sözcüklerle ortaya konabileceğini ileri süren yazar, Heidegger’in Almanca’da sözcükler türetmesinden esinlendiğini belirtmektedir. Ahmet İnam, kaynağı Anadolu kültürü olan, gönlümüzdeki felsefeyi ‘sıcak felsefe’ olarak adlandırmakta, yaşadığımız coğrafyadaki yaşantımızdan kaynaklandığını dile getirmektedir.

Bu tezin konusu olan, gönül, aşk, can ve muhabbet, İnam’ın çalıştığı onlarca kavram arasından sadece bazılarıdır. Kavramları dille işleyen Ahmet İnam da, Nermi Uygur’un dediği gibi bir kavram çalışması olan felsefede, kavram işçisidir. İnam, kavramları yorumlarken, onları tarihsel bağlamından koparmadan, kültürel

algılanışını önemseyerek, tasavvuf kültürünü ihmal etmeden, günümüz dünyasının gözüyle yorumlama çabasıdır.

Ahmet İnam'a göre var olan her şeyin canı vardır. Bu nedenle kavramlar da canlıdır. Canı olan değişmektedir, kavramlar da değişir, dönüşür, yaşam gibi sürekli bir devinim halindedir. İnam'ın denemelerinde okuyucunun bu süreci görmesi ve hissetmesi mümkündür. "Canımız yoksa gönlümüz yoktur" (CG: 217) diyen İnam gönlün, canın belli özellikler kazanmış hali olduğunu söyleyerek aralarındaki ilişkiye dikkat çeker. İnam kavramları yorumlarken onlara yeni anlamlar katarak adlandırmalar yapar: Can tabanı, can güden, can gücü, can meydanı, can doruğu; gönül atılımları, gönül oluşumu, gönül topluluğu, gönül özü, birey gönlü, gönül küre, gönül evi, gönül sokağı, gönül kenti, gönül ülkesi, gönül dünyası, gönül dalgaları, gönül enerjisi, gönülleşme, gönül taşıyıcı, gönül yaşayıcı, gönül çevresi, gönül sosyolojisi, gönül ortamı, gönül oluşumu, gönül eri... gibi.

Can da, gönül gibi bir bütünlük gerektirmektedir. Bu bütünlük beden, duygusallık ve kültürün oluşturduğu bir bütünlüktür. Ahmet İnam, gebe olarak nitelendirdiği kültürümüzün temeline, çekirdek kavram olarak 'gönül'ü koymaktadır. "Gönül" zenginliğimizi tarihten, dilimizden, şarkılarımızdan, edebiyatımızdan, şiirimizden... örnekler vererek bizlere hatırlatmaktadır. Potansiyel olarak her bireyin ve toplumun gönlü olduğunu belirten İnam, 'gönül oluşumu'nun gerçekleşebilmesi için, emeğin önemine dikkat çekmektedir.

Yaratıcı, itici bir güç olan aşk, 'gönülleşim' sürecinin en önemli kaynağıdır. "Aşkın sazını çalabildiğinde, çalanın 'gönül' sahibi olduğunu anlayabilirsiniz. Aşk, tüm derinliğiyle yaşanabildiğinde, paylaşılabilirdiğinde gönül aşk sazını çalabilir", (CG: 134) diyen İnam, 'gönülleşim süreci' dediği sürecin gerçekleşebilmesi için,

aşka ihtiyaç olduğunu belirtmektedir. Aşk bir yaratma enerjisidir İnam'a göre, ve bu enerji gönül için gereklidir.

Ahmet İnam muhabbeti, bir anlam ve söz teması, bir iletişim olarak açıklamaktadır. Ancak bu iletişim sıradan bir iletişim değildir. Gönül yolculuğuna konuşarak yöneldiğini belirten İnam'ın söyleyişi önemsemesi de bundandır diyebiliriz. Konuşarak ve yazarak düşündüğünü belirten İnam için, aynı zamanda yaratıcılığa giden bir yoldur muhabbet.

Ahmet İnam'ın üzerinde düşündüğü gönül, can, aşk, muhabbet kavramları bir zincirin halkaları gibidir. Bu zinciri oluşturan soyut halkaları İnam, mistisizme kaçmadan ancak gizemli yolları da inkâr etmeden, 'gerçek' üzerinden yorumlayarak ilerler. Her gizemli yolun yanında, açık, gerçek, görünür bir yol vardır mutlaka ona göre. İnam bu gerçek, görünen yolda ilerlemeyi tercih etmektedir. "Ötekine ermeliyim. Canâna. Bana yağmur ötekinden yağar. Çöllerimi yağmurlara açmalıyım. Bana çağlayanlar ötekinden dökülür." (AÜD: 172) diyen İnam, 'gönül, can, aşk ve muhabbet'i 'öteki' çıkışlı bir yönelimle yorumlamaktadır. Bu bize Goethe'nin "İnsan kendini yalnızca insanda tanır" sözünü de hatırlatmaktadır. Jaspers'in felsefeyi 'yolculuk' metaforuyla tanımlaması gibi, Yunus Emre'nin "kalpten kalbe giden" aşk yolculuğu gibi, Ahmet İnam'ın 'gönül felsefesi' çalışması da bir yolculuktur. Bu yolculuk bir arayış, yitirilmemiş bir merak duygusu, var olanla yetinmeme duygusuyla yapılmaktadır. Bu yolculukta karşısına çıkan 'gönül, aşk, can, muhabbet' ve diğer kavramlar da birer yolculuk arkadaşıdır İnam'ın. "Felsefe kavramların fidanlığıdır." der Wittgenstein. Ahmet İnam bu fidanlıkta Türkçeyle kavramlar oluşturarak, sorgulayarak, sözcüklere yeni anlamlar katarak ilerleyen bir dil işçisidir.

Ahmet İnam, Türkçenin zenginliğini düşünsel dilin derinliğiyle birleştirerek; durmaksızın, sabırla, cânı gönülden, aşkla araştırmakta ve çalışmaktadır. Düşünsel

yolculuğunda öğrenmenin ve öğrendiklerini muhabbetle paylaşmanın güzelliğini, kendine özgü bir anlatımla dile getiren İnam, bir kültür felsefecisi olarak, yüzyıllardır içimizde taşıdığımız gönlümüzü, günümüze çağırarak, yaşantımıza katma çabasındadır. Bu çabasını Türkçeye, kendine özgü söylemlerle sürdüren A. İnam, için ‘gönül’, kendinden sonrakilere bırakacağı bir emanettir.

KAYNAKÇA

Akarsu, B. (1998), *Felsefe Terimleri Sözlüğü*, 9. Baskı, İstanbul: İnkılâp Yayınları.

Aksan, D. (2009), *Anlambilim*, 5. Baskı, Ankara: Engin Yayınevi.

Aksan, D. (2015), *Türkçenin Sözcükleri*, Ankara: Bilgi Yayınevi.

Aksoy, Ö. A. (1984), *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, I, II*, 4. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu.

Altınörs, A. (2000), *Dil felsefesi Sözlüğü*, İstanbul: Paradigma Yayınları.

Ayverdi, İ. (2010), *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul: Kubbealtı.

Boğaziçi üniversitesi (2013), *Dilbilim Sözlüğü*, 2. Baskı, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Buhr, M. Ve Kosing, A. (1999), *Bilimsel Felsefe sözlüğü* (Ç. Veysi Bildik), İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

Bulunmaz, A. (10 Kasım 2016), 35. TÜYAP Kitap Fuarı Onur Konuğu İoanna Kuçuradi ile röportaj, Cumhuriyet Kitap eki.

Caferoğlu, A. (2011), *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, 2. Baskı, Ankara: TDK.

- Cevizci, A. (2003), *Felsefe Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Derleme Sözlüğü, I, II, III, IV, V, VI, (2009), Ankara: TDK.
- Dil Derneği, (1998), *Türkçe Sözlük*, Ankara: Kurtuluş yayınları.
- İnam, A. (2003), *Edebiyat Üstüne*, Doğu Batı Düşünce Dergisi, Ankara: Doğu Batı Yayınları, Sayı: 22.
- Eren, H.(1999),*Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, 2. Baskı, Ankara: Bizim Büro.
- Ergin, M. (2012), *Orhun Abideleri*, Ankara: Boğaziçi Yayınları.
- Hançerlioğlu, O. (2006), *Felsefe Sözlüğü*, 15. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- _____, O. (2005), *Felsefe Ansiklopedisi*, I, II, III, IV, V, VI, VII, 4. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Işık, Y. (2012), *Mutsuzluk Ahlaksızlıktır Yaşam Üstü Söyleşiler*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Gölpınarlı, A. (2004), *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*, İstanbul: İnkılâp Yayınları.
- Güleç, C. ve İnam, A. (2006), *Muhabbet Şifadır*, Ankara: Nar Yayınevi.

- İnam, A. (2000), *Yolculuk Hazırlıkları*, İstanbul: Pan Yayıncılık.
- _____, (2004), *Dolanmalar*, Ankara: Hece Yayınları.
- _____, (1993), *Teknoloji Benim Neyim Oluyor?* Ankara: Alamuk Yayınları.
- _____, (2003), *Eleştirinin Kıyıları*, Ankara: Hece yayınları.
- _____, (2007), *Aşk Üstüne Denemeler*, Ankara: Aşına Kitaplar.
- _____, (2006), *Yaşam Bizi Çağırırken*, Ankara: Yaşam Bizi Çağırırken.
- _____, (1999), *Bilimin Binbir Yüzü*, Ankara: Vadi Yayınları.
- _____, (2003), *Denemenin Ardında Edebiyat Yazıları*, Ankara: Hece Yayınları.
- _____, (2009), *Yaşamla Yoğurulmuş Bilgi*, 2. Baskı, İstanbul: Say yayınları.
- _____, (1999), *Dünya Gönülden Gönüle*, Ankara: Metu Press.
- _____, (2012), *Candan Gönüle*, İstanbul: Bilsam.
- _____, (2008), *Deneyen Felsefe*, İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- _____, (1996), *Düşten Düşünceye*, Ankara: İmge Kitabevi.
- _____, (2002), *Gönülden Bilime Yolculuklar Kitabı*, Ankara: Hece Yayınları.

Özne Felsefe ve Bilim Yazıları, (2015), *Nermi Uygur*, 22. Kitap, Konya: Çizgi Kitabevi.

Pala, İ. (2015), *Ansiklopedik Dîvan Şiiri Sözlüğü*, 26. Basım, İstanbul: Kapı Yayınları.

Porzığ, W. (2011), *Dil Denen Mucize* (Çev: Vural Ülkü), 3. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Sinanoglu, O. (2011), *Göçmen Hamamı*, İstanbul: Bilim+Gönül Yayınları.

TDK, (1965), *Tarama Sözlüğü*, Ankara: TDK yayınları.

Tietze, A. (2002), *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lügati*, İstanbul: Simurg Yayıncılık.

TDK, (2005), *Türkçe Sözlük*, 10. Basım, Ankara: TDK Yayınları.

TDK, (2016), *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi* (Sayı: 775), Ankara: TDK Yayınları.

Yücel, T. (2016), *Dil Devrimi ve Sonuçları*, 2. Basım, İstanbul: Can Yayınları.

METU Department of philosophy, *Prof. Dr. Ahmet İnam*, <http://phil.metu.edu.tr/ahmet-inam/index.htm> (17 Kasım 2016).

Akbalık, E. (2013), *Yunus Emre'nin Şiirlerinde Gönül İmgesi*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, http://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/esra_akbalik_yunus_emre_gonu

[.pdf \(03.02.2017\)](#).